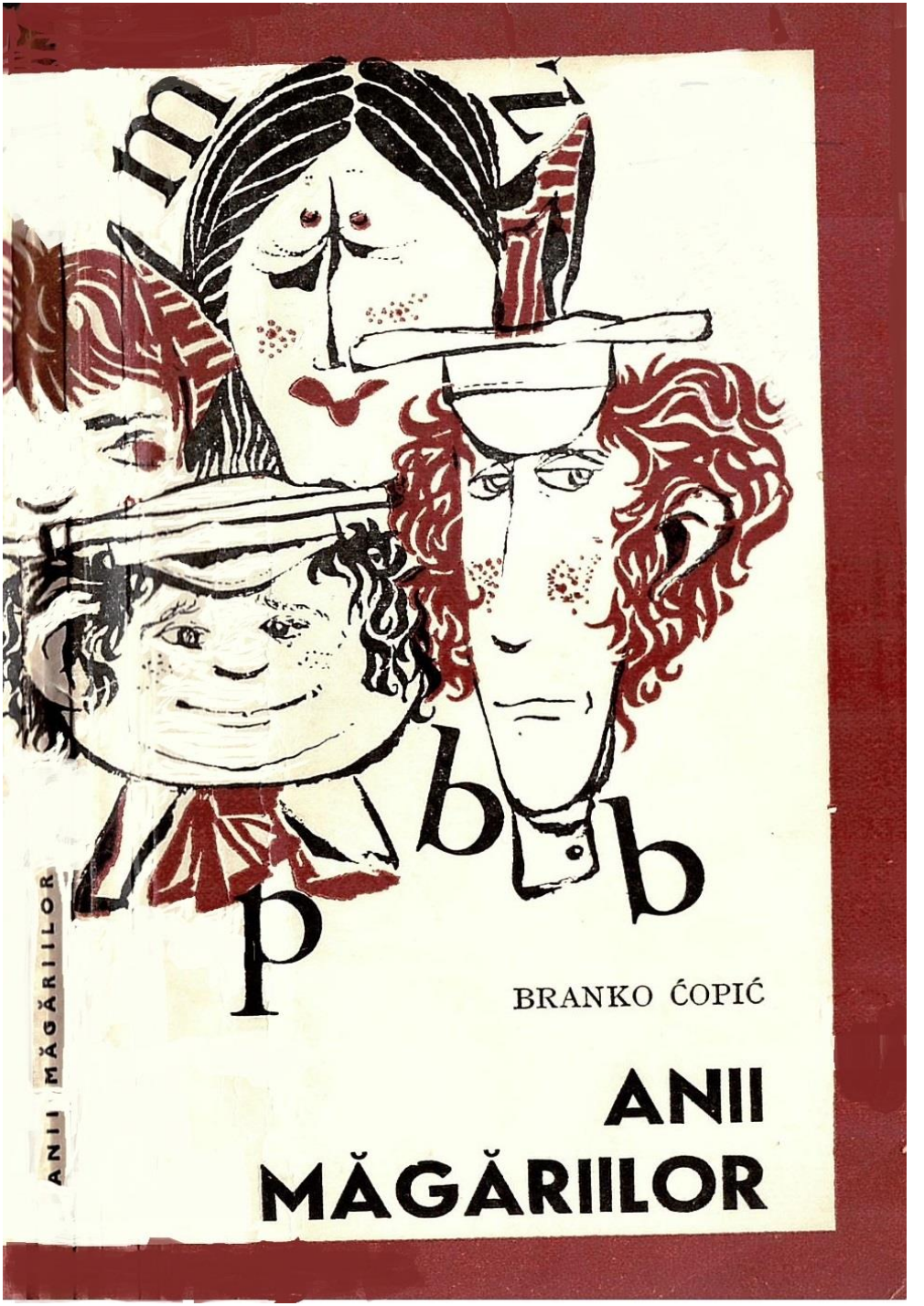

BRANKO ĆOPIĆ

ANII MĂGĂRIILOR

ANII MĂGĂRIILOR

BRANKO ĆOPIĆ

ANII MĂGĂRIILOR

în românește de
GEORGE BULIC

Se apropia de asfințit, și cea de a doua zi de luptă pentru Bihać era pe sfîrșite.

Așternut în vale, pe malurile rîului Una, orașul era cuprins de flăcări și năpădit de fum. Retrăgîndu-se spre centru, ustașii[1] incendiaseră în timpul nopții o sumedenie de clădiri, pentru ca să lumineze terenul pe unde își făceau apariția partizanii. Bihaćul se cutremura, vuind de bubuiturile tunurilor și de exploziile obuzelor și grenadelor. Mitralierele țăcăneau și puștile pocneau nebunește. Din Prekounja, dinspre Grmeč, se auzeau strigătele partizanilor din Krajina :

— Înainte, Brigada a ll-a ! Dați-i bătaie, fraților !

Mă aflam și eu printre cei din Krajina. Ne croiam drum de la periferie înspre podul mare de lemn de peste Una. De pe celălalt mal, din cula[2] înaltă a Bihaćului și din turla și mai înaltă a bisericii catolice, trăgeau în noi cu înverșunare două mitraliere de calibru mare. Comandantul nostru de brigadă, mînjit tot de funingine și leoarcă de sudoare, pufnea într-una:

— Da' cînd o să sosească oare Baia ăla cu antitancul, să le venim de hac celor două mitraliere ! Fac atîta praf, că nu poți să deschizi ochii din pricina lor.

Cu Baia, un ostaș vînjos și curajos, ochitor la tunul antitanc, fusesem coleg de școală în clasele inferioare de liceu. Patru ani de zile ni-i petrecusem împreună în acest Bihać, la internatul școlar al societății de

---

[1] Ustași — membrii unei organizații șoviniste croate, care au colaborat în timpul războiului cu cotropitorii hitleriști. (n.t.)

[2] Culă — clădire în formă de turn, cu baza dreptunghiulară, care servea în trecut și ca loc de apărare, (n.t.)

binefacere „Prosvjeta”[3]. Iată colo, printre casele vechi de bîrne, acoperișul internatului meu drag, în care am trăit atîtea zile de neuitat.

Îndeosebi acolo, în jurul internatului, e al naibii de primejdios. Clădirile sînt așezate chiar lîngă Una. Le desparte de rîu numai șoseaua și grădinița de flori din fața școlii. Mitralierele inamice stîrnesc praf peste tot în fața clădirii și desprind bucățele de mortar și de „Bihaćită"[4], din care e durată casa. Pe treptele largi de la intrarea principală zac cinci partizani căzuți în luptă. Trecuseră imprudenți la asalt și, încercînd să pătrundă în clădire, fuseseră secerați de rafalele unei mitraliere camuflate pe celălalt mal al Unei.

Baia sosi de-abia la asfințitul soarelui, cu „țapul" lui. Așa-i zicea el tunului antitanc de calibru mic, care, după fiecare detunătură, sărea în sus ca un țap neastîmpărat. Ținti fereastra rotundă de la turla bisericii și își dădu singur comanda :

— Foc !

„Țapul" detună asurzitor și sări în sus. Comandantul brigăzii, care privea cu binoclul, trase un chiuit :

— Ihaa, chiar în mijlocul ferestrei ! Baio, ai o mînă grozavă !

În curînd, nimerită în plin, amuți și mitraliera din cula masivă, și-atunci porni cel din urmă iureș al Brigăzii a ll-a din Krajina de-a lungul podului de pe Una.

— Uiuiu 1 înainte, Brigada a ll-a din Krajina !

În trosnetul și scîrțîitul scîndurilor, partizanii se revărsau ca un șuvoi de lavă peste pod, cu toate că-i ciuruiau proiectilele ultimelor mitraliere și puști ale cotropitorilor orașului. După o jumătate de oră, amuțiră și cele din urmă arme. Bihaćul fusese eliberat.

Asta se întîmpla în 5 noiembrie 1942.

În amurg, mă oprii în fața clădirii pe care nu o mai văzusem de-atîta vreme, dar atît de cunoscută. Internatul tăcea sumbru și pustiu, cu ferestrele sparte. Și cum mai clocotea și mai răsuna altădată de zarva, țipetele și alergările fără istov al elevilor !

Unde sînteți oare acuma voi, prietenii mei de altădată?
Unde ești tu, Krsto „Purice", sau tu, Hamide „Ateule", sau tu, Dule Dabić „Haiducule" ? De ce nu ieșiți în întîmpinarea vechiului vostru prieten ? Multă pîine și sare am mîncat împreună ; hei, cîte pedepse am mai îndurat și cît de mult am hoinărit, ne-am povestit și ne-am jucat !

Unde ați plecat oare, ce fel de jocuri v-au ademenit, de nu mă auziți?

Liniște. Nu răspunde nimeni. Internatul tace, ciuruit de gloanțe, sumbru și pustiu.

---

[3] Prosvjeta — instrucțiune, cultură, educație, (n.t.)

[4] Bihacită — piatră calcaroasă din împrejurimile Bihacului. (n.t.)

Și-n seara aceea de 5 noiembrie 1942, în fața internatului pustiit și amorțit, mi-am făgăduit să povestesc într-o zi cele mai scumpe amintiri din zilele mele de școlar.

Iată, așadar, încep...

1

S-a dus de mult ziua aceea cînd, speriat și amărît, am trecut pentru întîia oară pragul acestui internat, care, oficial, se numea „Căminul școlar Prosvjeta, din Bihać". Altminteri însă, toți îi ziceau convict[5], iar elevului de aici —convictaș.

Sînt acum în clasa a III-a de liceu ; multe am văzut și am pățit pînă în prezent, dar de cea dintîi plecare a mea la Bihać mi-aduc aminte de parcă s-ar fi petrecut ieri.

La gara din Bosanska Krupa, m-a dus unchiul meu Andrija. În timp ce el stătea de vorbă cu niște oameni, eu căscam uluit gura la grota uriașă și întunecoasă a tunelului din muntele de la capătul gării și, îngrijorat, l-am întrebat pe unul Djuro Pejić, poet în sat la noi și mare secătură :

— Djuro, ce-i aia de-acolo, borta ceea ?

— Hm, păi tu nu știi !? Fereasc-o sfîntul pe maică-ta de vreo nenorocire ! se aplecă Djuro misterios spre mine. În gaura aia mare e un balaur nesățios, care înfulecă, de-a valma, și cai și viteji.

— Ei, las' că zici numai așa... — m-am repezit eu cu vorba, nedîndu-i crezare.

Cu toate că pînă atunci nu mai văzusem niciodată în viața mea nici gară, nici tren, totuși nu credeam în peșteri și-n balauri, dar... totuși... poți să știi...

Și, ca un făcut, în aceeași clipă, din tunelul ăla negru, năvăli brusc, cu bubuituri și șuier răsunător, locomotiva din Bosanski Novi, iar eu, înnebunit de spaimă, o rupsei la fugă pe strada plină de colb. Unchiul sări și strigă în urma mea :

— Stai, mă, nu-ți fie frică !

Da, pe naiba, nu-ți fie frică ! O asemenea bubuitură și un asemenea urlet, și el îi dă zor cu : nu-ți fie frică !

— Fugi, mă, fugi ! urlă din fața gării Djuro Pejić.

Năuc de spaimă, mă loveam de rarii trecători de pe stradă, iar unchiul, alergînd din ce în ce mai tare, striga gîfîind :

— Prinde-ți-l ! Prinde-ți-l p-ăla mic !

---

[5] Convict (de la cuvîntul latinesc *convictio)* — termen folosit deseori în original, sinonim cu internat, (n.t.)

La o cotitură abia, niște oameni mă înhățară și mă ținură zdravăn în brațe. Unul din ei, un meseriaș negricios și aspru, îmi răsuci dureros urechea :

— Aha, ce-ai furat ?

Spre marele meu noroc, unchiul, ajuns îndată la fața locului, lămuri la repezeală cum stăteau lucrurile, și oa menii îmi dădură drumul rîzînd. Numai negriciosul ăla, dezamăgit nu se știe de ce, se uită chiorîș la mine și propuse grav :

— Totuși n-ar strica să fie tras de urechi, ar fi mai cu minte altă dată.

Bineînțeles, această primă peripeție a călătoriei mele nu m-a prea încîntat. Pe de o parte te asaltează cu bubuituri și șuierături, iar pe de alta îți smulg urechile. Frumos mai începea și școala asta a mea !

Totuși, îndată ce ne-am așezat în vagon și trenul a pornit, m-am liniștit repede și mi-am recăpătat buna dispoziție. Firește, priveam tot timpul pe fereastră și-l întrebam mereu pe, unchiu-meu :

— Unchiule, ale cui sînt vitele alea ? A cui e casa aceea ?

— Ce știu eu ale cui sînt ? Pesemne ale vreunui om.

Pe tot parcursul drumului din satul nostru pînă-n oraș, unchiul știuse a cui era fiecare casă și — uite-acum ! — existau și lucruri în lumea asta pe care unchiul meu nu le știa ! Ei, asta era greu de crezut !

Unchiul, un mărunt negustor de țară, umbla destul de mult prin lume, avea numeroase cărți și era prieten cu o sumedenie de orășeni, iar eu eram încredințat că-i cel mai deștept om de pe fața pămîntului. Nu m-a făcut să șovăi în această convingere a mea nici faptul că nu știa ale cui sînt casele de pe lîngă calea ferată și nici chiar mai tîrziu, în viață, cînd am cunoscut o mulțime de oameni de tot felul, dintre care nici unul nu mi s-a părut atît de ordonat, de lucid și de deștept ca unchiul meu. E-adevărat că nu
știa toate tîmpeniile alea din manualul de botanică, ci nu mai ce-i e necesar omului.

Ce să vă spun de clipa cînd am dat cu ochii pentru întîia oară de internatul școlar ? M-a năucit și mărimea clădirii, și așezarea încîlcită a încăperilor, și mulțimea elevilor, mari și mici, care alergau, fără sfială și gălăgioși, în sus și-n jos pe trepte.

Unchiul meu, în schimb, nu s-a lăsat impresionat de nimic ; a făcut tot ceea ce trebuia să facă. L-a găsit pe director, un om uscățiv și grav, m-a înscris în registrele școlii, mi-a arătat care era patul meu în dormitorul ăla spațios, mi-a vîrît sub pat geamantanul școlăresc de lemn, apoi a dat de un elev mai mare, pe care-l cunoștea din Bosanska Krupa, unul Mile Škorić din clasa a V-a, și l-a rugat :

— Măi Mile, ai grijă, te rog, de nepotul ăsta al meu. E limbut și neastîmpărat ; s-ar putea să-l bată copiii. Apoi se întoarse spre mine : Iar tu, măi, să-ți ții gura ! Aici nu mai ești în sat la Hašani, ci între lume

străină.

Cu lacrimi mari în ochi, de parcă m-aș fi despărțit de toată copilăria mea din sat, l-am condus pe unchiul pînă în stradă. Aș fi rămas acolo, plîngînd și privind în urma lui, cine știe cît, dacă ocrotitorul meu, Škorić, nu mi-ar fi pus mîna pe umăr și nu mi-ar fi zis, încurajîndu-mă :

— Hai, ajunge cu lacrimile ! Acum ești licean.

Licean ! Slabă mîngîiere. Departe de satul meu, de casă, de mama ! Poate că n-aveam să le mai văd niciodată !

La gîndul ăsta, nemaiputîndu-mă stăpîni, mă năpădiră șiroaie mari de lacrimi, de-mi venea pur și simplu să-mi dau duhul. Škorić, bun la suflet, însă dîrz din fire, mă bătu doar pe spate și îngăimă :

— Haide, haide, ajunge ! Azi e joi, avem la prînz colțunași cu carne și prăjituri. Așa ceva nici n-ai văzut măcar acolo la țară.

Și așa, ascunzîndu-mi neîndemînatic lacrimile, am gustat din faimosul prînz de joi, care, împreună cu cel de duminică, erau singurele demne de luat în seamă la internat. Vlăjganul ăla de Škorić ședea lîngă mine ; după ce șterse resturile de mîncare din farfuria-i goală, se adresă c-o voce gravă elevului de serviciu :

— Ascultă, ia vezi repede dacă e supliment, că, de nu, te sugrum ca pe-o pisică.

II

Acuma sînt în al treilea an de internat și am devenit un convictaș vechi, uns cu toate alifiile. Cum vine asta ?

Asta vine cam așa : — un convictaș veritabil și cu experiență trebuie întîi și întîi să cunoască la perfecție propriul său convict, apoi întregul Bihać și, la urmă, împrejurimile acestuia.

Bineînțeles, cel mai important lucru e să-ți cunoști propriul convict, iar aici intră : cunoașterea prefectului[6] (directorului) și a năravurilor sale, precum și cunoașterea bucătăresei și a omului de serviciu. E necesar apoi să știi toate ungherele unde poți să te ascunzi și să stai de vorbă liniștit cu cei mai buni prieteni ai tăi, iar dacă-i nevoie de fugă, unde să dispari urgent din ochii directorului. Face să cunoști și toate cotloanele grădinii, fîntîna veche, precum și locurile secrete de trecere în alte grădini, curți și străzi.

Bihaćul trebuie să-l cunoști pentru multe cele : pentru terenurile de sport, aleile, parcurile, tarabele cu fructe ieftine, cofetăriile,

[6] Prefect (de la cuvîntul latinesc *praefectus)* — termen folosit în original pentru a-l desemna pe conducătorul administrativ al școlii, (n.t)

cinematografele sale și încă pentru multe altele.

Împrejurimile Bihaćului erau pentru noi, cei de la țară, mai interesante și mai plăcute chiar decît orașul. Existau o mulțime de dealuri bune pentru hoinăreală, pajiști pentru joacă, izvoare minunate și livezi nu prea bine păzite.

Acolo aveam sentimentul că ne-am reîntors în satele noastre de baștină, la odihna de duminică.

Și-n al treilea an s-a adunat în internat aceeași veche ceată din anii unu și doi. Iată-i, sînt iarăși aici Baia „Baiazid", Hamid „Ateul", Krsto „Purice", Dule Dabić „Haiducul" și ceilalți fîrtați. Toți sîntem în aceeași clasă și-i cunosc pe fiecare mai bine decît îmi cunosc propriul buzunar ; și nu mă întrebați cîte se găsesc în buzunarul unui elev !

Fiindcă a venit vorba de prietenii mei cei mai buni, mă văd nevoit să-l descriu pe fiecare în parte, deoarece erau atît de amestecați în viața și-n peripețiile mele de convictaș, încît adeseori nici eu însumi nu mai știam unde mă termin eu și unde încep ei.

Să-l luăm mai întîi pe cel mai vînjos, pe Baia.

Baia era, într-adevăr, cel mai vînjos, cel mai gălăgios și cel mai puternic elev din cursul inferior, putînd să se măsoare, liniștit, cu oricare elev ar fi vrut din clasele superioare. În tot internatul nostru,mai grozav decît el era numai ocrotitorul meu, înneguratul Mile Škorić, ajuns acum în clasa a VI l-a.

Credeți ori nu, dar lui Baia îi plătea întreținerea în internat o oarecare parohie, care primise în acest scop bani de la un emigrant de-al nostru din America. De aceea fusese poreclit „Fiul bisericii", cu toate că i se potrivea mult mai bine și era mai des folosit numele turcesc „Baiazid".

Baia avea de fapt și unele înclinații de țîrcovnic și de popă. Bunăoară, îndată ce se ivea în internat un elev nou, Baia, așa vlăjgan cum era, se apropia de el și, făcînd pe grozavul, tuna cu glas adînc, ca din butoi :

— Țîcă, de azi înainte eu sînt dumnezeul tău ! Ai înțeles, ai ?

— Am înțeles — mărturisea umil puștiul, năucit și înspăimîntat atît de noul mediu, cît și de acest viteaz ciudat.

— Ei, dacă ai înțeles, sărută mîna în semn de respect ! Băiețelul săruta mîna întinsă, iar la despărțire Baia îl avertiza grav :

— Cînd capeți pachet de-acasă, să-ți aduci aminte de dumnezeul tău și să n-ascunzi slănina și prăjiturile de sfînta sa față.

Natural, nu se ascundea pachetul, iar elevul care păcătuia era adeseori obligat să curețe pantofii lui Baia, treabă pe care o făcea cu propriile sale ustensile, pînă cînd cunoștea adevărata fire a lui Baia și înceta să-i mai fie frică de el. Între timp însă apărea o nouă victimă și urma o nouă sărutare de mînă în semn de credință.

Baia se și îmbrăca oarecum deosebit, asemănător cu un pădurar :

veston gros de catifea, pantalon de călărie din pînză groasă și ciorapi lungi de pădurar, brodați în partea de sus cu un motiv reprezentînd floarea de colț. Firește, purta bocanci adevărați, cu ținte mari și ascuțite. Palton n-avea niciodată ; în loc de palton, în timpul viscolelor mai mari, purta un fel de pelerină jandarmerească, veche, scorțoasă și tare, de parc-ar fi fost de tinichea.

Cînd îl vedeau îmbrăcat în ea, elevii își aduceau îndată aminte de un vechi cîntec despre Baia :

Astăzi, Baia pelerină are,
Vine iarna, cu ninsoare.

Cînd porneam în vreo expediție secretă, mai ales în afara orașului, aceasta nu putea fi nici măcar imaginată fără Baia. El era întotdeauna gata la astfel de isprăvi și de obicei întreba pentru orice eventualitate :

— Trebuie să-l. batem pe careva acolo, să iau „ghivictul"[7]? Chiar mi-e dor de-o mardeală.

„Ghivictul" era o greutate de cîntar de o jumătate de kilogram, luată naiba știe de la ce cîntar, care-i servea lui Baia drept armă de luptă foarte periculoasă. În internat nu-l folosea niciodată, în diferite excursii și expediții însă — ehei, în asemenea ocazii, „ghivictul" era întotdeauna pregătit în buzunar!

Dar să lăsăm la o parte toate astea ; iată însă în ce consta într-adevăr faima lui Baia.

Așa vlăjgan și neobișnuit cum era, sărea repede în ochii fiecăruia și devenea pe loc ținta glumelor, ironiilor și bancurilor de tot felul. Jumătate din glumele și tachinăriile din internat se făceau pe seama lui Baia și a peripețiilor sale ; el însă descoperi un procedeu extrem de eficace de a se apăra.

Cumpără pur și simplu un caiețel și notă în el numele elevilor care aveau voie să-l ia peste picior ; aceștia trebuiau, în schimb, să-i plătească o cotizație lunară de cîte o jumătate de dinar. Așadar, cine dorea să-l ia în zeflemea după pofta inimii, fără să-i fie teamă de bătaie, n-avea decît să se înscrie în „catastiful" lui, să plătească cotizația, și totul era în regulă.

Așa se face că vedeai cîte un țînc cu nas cîrn, care n-avea nici un metru două'ș'cinci, cum, fără pic de sfială, îl oprește pe vlăjganul de Baia și se pițigăiește batjocoritor :

— Măi Baio, ia spune cum a fost cînd ai păpat cloșca mătușii tale ?

Baia se holba la el, scrîșnea din măsele, întindea mîna lui de uriaș, gata să-l apuce de gît pe prichindel, dar se răzgîndea cît ai clipi, își

[7] Ghivict (de la cuvîntul german *gewicht)* — greutate de cîntar. (n.t)

scotea notesul și, constatînd că puștiul și-a plătit cotizația, îl bătea prietenește pe umăr :

— Mulțumesc, frate, mulțumesc ! Da, iaca, am luat cloșca de pe ouă și-am mîncat-o, cînd mătușă-mea era dusă la consiliul bisericesc.

De aceea, fiecare din noi își dădea silința să facă rost în cursul lunii de cîte un dinar : jumătate pentru crucea roșie și jumătate pentru Baia. Iar o jumătate de dinar era — zău ! — pe-atunci, un ban destul de mare, mai ales pentru noi, elevii.

La 21 mai, în fiecare an, se sărbătorea în internat ziua de naștere a lui Baia. Bineînțeles, la festivitate aveau dreptul să participe numai cei care figurau în caietul lui și plăteau cotizația.

Era o sărbătoare tare veselă, cu defilare și retragere cu torțe, desfășurată în grădina internatului, înainte de cină, cînd directorul nostru se afla, în mod obișnuit, în cîte o cîrciumă.

La defilare țineam în mîini toate cănile și măturile din internat, izmene în vîrf de băț, ziare și zdrențe aprinse, tulpini de floarea-soarelui cu pălării mari, smulse din grădină ; se băteau tobele și se cînta în cor:

În mai, luați seama,
L-a născut pe Baia mama.
În două'ș'unu Florar
Născut e Baia, așadar.

După retragerea cu torțe, la masa de seară, fiecare participant depunea cîte ceva din cina sa în farfuria lui Baia ; în felul acesta, în fața sărbătoritului se forma o adevărată grămadă de pîine, carne, cartofi și alte bucate. Baia grohăia mulțumit; își desfăcea larg brațele și exclama :

— O-ho-ho, îmbuibare împărătească !

Iată, așadar, cum arăta unul din cei mai buni prieteni ai mei, Baia Baiazid.

Și-acum să trecem la altul, la Hamid „Ateul".

Hamid era un băiat spătos, dar mic de stat, cu picioare scurte și mîini foarte lungi, care-i ajungeau pînă la genunchi. Era cunoscut prin expresia sa favorită „frate dragă" și prin faptul că se gîndea veșnic cu îngrijorare și cu oarecare teamă la lecții.

Bunăoară, culegeam nuci, undeva de-a lungul șoselei, în apropiere de Bihać, și deodată se auzea de pe creanga de alături glasul lui Hamid :

— Frate dragă, cine l-a ucis pe Murad ?

— Care Murad ? tresăream noi, fulgerați de gîndul că o fi existat vreun Murad care, ca și noi, furase nuci și i se făcuse de petrecanie.

— Păi, împăratul Murad, frate dragă, ăla de la Kosovo[8].

— Du-te naibii cu el cu tot ! răsuflăm noi ușurați. L-a ucis Milos Obilić[9]; păcat însă că nu te-a ucis pe tine.

Cum și-a cîștigat Hamid porecla de „Ateul" e o poveste deosebită.

În primul an de liceu, Hamid stătuse la internatul societății musulmane de binefacere „Gairet"[10], ai cărei bursieri erau obligați să meargă în fiecare vineri la rugăciune la geamie.

— Frate dragă, știți că musulmanii trebuie să-și descalțe pantofii înainte de a intra în geamie — ne povestea Hamid.

Și așa, frate dragă, mă strecor într-o vineri afară din geamie, amestec și arunc claie peste grămadă toți pantofii în fața ușii, de n-a mai rămas nici o pereche întreagă.

— Ei, și ce s-a întîmplat atunci ? am întrebat noi.

— Eh, ce ! Frate dragă, cînd oamenii au ieșit afară din geamie, apoi țin-te și caută încoace și-ncolo prin grămada aia de pantofi ; se certau, se trăgeau de bărbi, își dădeau cu pantofii unu-n cap altuia. A venit și hogea : „Cine a făcut isprava asta, cine a ieșit afară ?" Careva m-a pîrît.

— Și-atunci ce-a făcut hogea ?

— Eh, ce ! Frate dragă, cînd m-a apucat de urechi, apoi mi le-a sucit și răsucit, de parc-ar fi stors o pătură udă. „Hamide, a zis el, necredinciosule, ateule, va să zică așa ?" De-abia mi-a dat drumul, iar eu — trap la căminul „Gairet" și — geamantanul la spinare ! „Încotro ?" m-antrebat hogea. „La căminul școlar Prosvjeta." „Păi, acolo, între ortodocși, să mănînci carne de porc!? și hogea a rămas cu gura căscată. O, ateule !" „Și de ce nu, frate dragă ? Ortodocșii îmi sînt prieteni tot atît de buni ca și musulmanii, iar carnea de porc îmi place de zece ori mai mult decît carnea ta de capră."

Hogea a rămas încremenit, iar Hamid s-a mutat la căminul „Prosvjeta", unde noi, colegii lui de școală, l-am primit cu brațele deschise. Îl iubeam, într-adevăr, mai mult decît pe oricare „ortodox". Îl luam cu noi chiar și la biserică, duminica, cînd ne mîna acolo profesorul de religie, și ne distram de minune cînd, în timp ce preotul cînta, Hamid întreba cu îngrijorare, pe neașteptate :

— Frate dragă, cîte cocoașe are o cămilă c-o singură cocoașă ?

---

[8] Kosovo = Kosovopolje (Cîmpia mierlei) — teritoriu în sudul R. S. F. Iugoslavia, unde, în anul 1389, a avut loc o bătălie crîncenă între trupele turcești conduse de sultanul Murad I și oștile sîrbo-bosniene, care deși au fost învinse datorită marii superiorități numerice a turcilor, au luptat cu o vitejie devenită legendară, (n. t.)

[9] Milos Obilic — erou al oștilor sîrbești de la Kosovopolje, care a pătruns în cortul sultanului Murad și l-a ucis. (n. t.)

[10] Gairet (cuvînt turcesc) — caritate, donație, avere donată pentru interese publice, (n. L)

— Șase ! se auzea careva zicînd, și-atunci tot grupul nostru pufnea într-un rîs teribil, încît profesorul de serviciu sîsîia furios :

— Mă ateule, aici nu-i geamia ta, ca să amesteci pantofi !

Se întîmpla destul de multe ori și-n internatul nostru să se amestece pantofii, dar nimeni nu l-a prins vreodată pe Hamid asupra faptului. Totuși, ori de cîte ori afla de așa ceva, directorul îl pedepsea pe Hamid, indiferent dacă era isprava lui ori a altuia.

— Tu ai născocit asta, deci suportă pedeapsa.

(Dragostea noastră sinceră de copii pentru prietenul nostru Hamid a dat roade cu multi ani mai tîrziu. În Bosnia, învrăjbită pe motive religioase pînă la vărsări de sînge, el a fost unul dintre primii tineri musulmani care, în 1941, a plecat la partizani, pentru ca, împreună cu frații săi sîrbi și croați, să lupte pentru eliberarea patriei înrobite.

A căzut lîngă Bosanska Krupa, pe poziția „zidul lui Perišić", ca ostaș al brigăzii a Vlll-a din Krajina, apărînd satele sîrbești de incendiatorii germani. O mînă grijulie depune adeseori pe mormîntul lui cîte un buchet de flori de cîmp, splendide, dar gingașe, căci, odată culese, se ofilesc atît de repede.

„Frate dragă, bun popor !" cum ar fi zis Hamid.)

Al treilea prieten al meu pe care vreau să vi-l descriu se numea Krsto și purta porecla de „Purice". Era un băiat mărunțel, negricios și săltăreț ; într-adevăr, purice sadea ; maestru neîntrecut la tot felul de cățărări, tîrîri, sărituri, furișări, căderi, pitulări, păcăleli și-așa mai departe. Nu se temea nici de înălțime, nici de adîncime, nici de întuneric, nici de zmei. Convictașii îi ticluiseră încă de mult poezia :

Acrobat vestit în toate
E Krsto, fără doar și poate ;
Cum la salt e sprintenel,
Va sări și peste el.

În dormitoarele de la internat aveam paturi de fier demontabile. Se întîmpla deseori ca cineva să-ți desfacă pe ascuns încheieturile principale ale patului, și ajungea să te așezi, ori să te întinzi în așternut, pentru ca tot patul să se desfacă trosnind și să se prăbușească pe dușumea. Cel mai meșter în asemenea treburi era, firește, mititelul Krsto.

Uneori izbutea să desfacă paturile din întreg dormitorul doi (noi eram la unu), iar seara, cînd elevii se duceau fuga la culcare, începeau niște trosnituri de parcă trăgeau cu mitraliera : prrr-poc, prrr-poc, prrr-poc.

La cîteva clipe după un asemenea prăpăd, din dormitorul doi răsuna strigătul furios :

— Fraților, la asalt, pe Krsto !

Toată șleahta, cu părul vîlvoi, dădea buzna în dormitorul nostru, zbierînd :

— Să-l încercuim pe Krsto și să-l cotonogim !

Da, pe naiba ! Știind ce i se pregătește, Purice, fire ageră, se ascundea cît ai zice pește pe undeva : sub patul cuiva, în pod sau chiar în dormitorul inamicului. Odată l-am găsit afară, sub fereastră, agățat de un cearșaf.

Altă dată, Krsto a înfășurat într-o pătură un braț mare de lemne, pe care l-a așezat în patul lui, și urmăritorii, ajunși la fața locului, s-au năpustit cu o adevărată ploaie de lovituri asupra grămezii înfășurate, zdrelindu-și grozav mîinile. Isteț, Krsto a profitat de învălmășeală și, furișindu-se în dormitorul lor, le-a împrăștiat și le-a amestecat în lege păturile, pernele și cipicii. Ceva mai tîrziu s-a iscat o asemenea încăierare din cauza acestui fapt, încît din stradă a venit în fugă polițistul Sico, să vadă ce-i cu gălăgia aia. Atunci i-au pus și lui o pătură pe cap și, colac peste pupăză, cineva a strigat :

— Prinde-l ! Uite-l pe Krsto !

Pînă cînd să se constate că era o confuzie, polițistul Sico a fost bătut măr, cotonogit în toată legea, zobit, trecut din pumn în pumn, ba încă și stropit cu apă.

Mai tîrziu, cînd s-au făcut cercetări în această privință, nu s-a putut stabili nicidecum cine i-a pus lui Sico pătura-n cap. Era bănuit vechiul meu ocrotitor Mile Škorić ; acesta însă își mijea cu viclenie ochii pe sub sprîncenele stufoase și zicea :

— Doamne, ferește-mă de-o asemenea faptă ! Eu respect poliția.

Sico era, de altfel, un dușman înveterat al elevilor : ne alunga de pe promenadă, din fața cinematografului, din piață, de peste tot, și ne pîra necontenit directorului. De aceea, vestea despre pățania sa a umplut de bucurie inimile elevilor. Bineînțeles, a apărut și-un cîntecel satiric :

Sico, să te-ntreb aș vrea :
Pătura de la convict e grea ?

După întîmplarea cu Sico, Krsto Purice deveni și mai celebru, și mai îndrăgit în internatul nostru și i se iertau cu plăcere toate păcălelile, care nu se mai isprăveau. Seara, de pildă, întindea cîte o sfoară subțire și rezistentă în coridor ori în curte, de ne frîngeam gîturile împiedicîndu-ne în ea ; ori așeza cîte o cană plină cu apă pe canatul de sus al ușii întredeschise, și toată apa se vărsa pe ceafa primului venit ; pe cei care dormeau adînc, îi mînjea noaptea pe față cu cremă neagră de pantofi, iar respectivul, cînd se trezea din somn, striga uluit :

— Ce-i asta, oameni buni, mi-a înțepenit fața, de nu mai pot nici să rîd !

E de la sine înțeles că nici o ispravă mai acătării a găștii noastre nu era de conceput fără un asemenea ștrengar ca micul Krsto.

Al patrulea erou al celebrei noastre cete era capriciosul, țîfnosul, certărețul și agresivul Dule Dabić, zis „Haiducul". Surd complet de-o ureche, își ținea, din această pricină, capul într-o parte și se uita pieziș și neîncrezător la oricine vorbea ceva, gata parcă să zică : „Mă iei în tărbacă, ai ?"

Dule era din satul Gornja Suvaja ; și ori de cîte ori voiam să-l sîcîim, strigam în cor :

Tare-i de urechea aia
Dule Dabić din Suvaja.

Era un băiat brunet, osos și uscățiv ; mereu netuns și veșnic flămînd. Oricînd și-n orice situație, lui îi era gîndul numai la mîncare :

— Frați alpiniști, ce-o fi azi la prînz ?

Ne zicea „alpiniști", deoarece în Bihaćul din anii aceia exista o mare societate alpinistă, dar nici unul dintre noi nu era membru, căci știam noi incomparabil mai multe despre pădure și despre natură decît alpiniștii ăia din Bihać.

Dule era cunoscut în internat prin faptul că putea să deschidă într-o clipă orice dulap sau geamantan școlăresc. Cum prindea de veste că-n geamantanul cuiva e ceva de mîncare, ori că cineva a primit pachet cu alimente de acasă, s-a zis ! Dule deschidea noaptea „ascunzătoarea" și înfuleca slănina, prăjiturile, cîrnații sau mai știu eu ce fel de mîncare o fi fost înăuntru.

-— Frați alpiniști, ajunge doar să mă uit ia geamantanul cu mîncare, și-ndată se deschide singur ! declara grav Dule.

Despre el circula prin internat următoarea poezie :

Cam cîte zile într-un an mi-s,
Vezi, atîtea dulapuri am deschis.
Cîți fulgi îs pe-o găină, de-ai aflat,
Știi cîte geamantane am prădat.
Cîtu-i de mare poporul sîrb-croat,
Eu cam atîtea uși am descuiat.

baia*b aiazid

Unicul geamantan din internat care rămînea deschis și la care Dule aproape că nici nu se uita era propriul lui geamantan, sărăcăcios, fără încuietoare, mai mult gol. Toate lucrurile pe care le avea le ținea în sertarul mesei lui din sala de meditație : un rînd de rufe, două perechi de ciorapi, un prosop și niște rechizite școlare.

De aceea, descurcărețul Krsto Purice și-a ascuns timp de un an de zile mîncarea în geamantanul lui Dule, fiindcă acestuia nu i-ar fi trecut niciodată prin cap să-și vîre nasul tocmai acolo. Abia mai tîrziu, într-o bună zi, Dule descoperi întîmplător șiretlicul lui Purice, și de-atunci se uita în fiecare zi în geamantan și bombănea :

— Stai să văd dacă n-a căzut ceva în cursă.

Acestea erau motivele pentru care, încă din primul an de internat, Dule fusese poreclit Dule Dabić „Haiducul" sau, prescurtat, „De-De-Ha", cum îi ziceam noi în mod obișnuit.

Cînd se înfuria de-adevăratelea, arțăgosul Dule nu știa ce-i frica și era singurul din internat care se repezea curajos chiar și la Baia Baiazid. Vlăjganul Baia rîdea doar în hohote și se apăra ca din glumă :

— Ssst, nu mai face atîta praf, mă ! N-am în cine să dau, ca să umplu ghivictul de sînge.

De altminteri, nu exista dezordine, bătaie, ceartă ori stricăciune în cadrul internatului unde să nu fi fost in mod limpede amestecat și De-De-Ha într-un fel oarecare. Îl atrăgeau isprăvile astea ca un magnet. De altfel, lucrul știut și de directorul nostru, care, îndată ce afla de vreo dezordine în internat, îl pedepsea mai întîi pe Dušan :

— Dule Dabić, două zile fără micul dejun !

Astfel, sărmanul nostru De-De-Ha aproape că nu dejuna niciodată, prînzea rar și cina și mai rar. De aceea, nici nu-i de mirare că prăda geamantanele străine și era uscat ca peștele sărat sau ca un sfînt mucenic creștin în canonul postului mare.

Iată, aceștia erau cei patru eroi principali ai celebrei noastre cete de interni din clasa a III-a de liceu. Pe lîngă ei, mai erau încă șapte-opt viteji, interesant fiecare în felul lui și fiecare purtînd cîte-o poreclă : Ljubo „Mîrțoagă", Milan „Mireasa", Gojko

„Berbec-tăiat", Ratko „Crăcănel" și așa mai departe.

Dat fiind sociabilitatea, cordialitatea și permanenta noastră bună dispoziție, ne bucuram de ocrotirea deplină *a* lui Mile Škorić și a celor mai buni elevi din clasele superioare. În schimb, lingăii și informatorii directorului ne pîrau veșnic și se foloseau de orice ocazie ca să ne facă rău.

Noi însă ne răzbunam cum ne pricepeam și cum puteam mai bine.

III

În timpul ultimei vacanțe școlare se petrecuseră evenimente mari, și pentru noi, elevii, deosebit de emoționante : fuseseră prinși și închiși în vestita culă a Bihaćului cei din urmă „haiduci" din Bosanska Krajina.

Acești „haiduci", cărora li se dusese vestea pînă departe, erau în realitate niște înveterați, îndrăzneți și primejdioși tîlhari de drumul mare. Pîndeau și jefuiau negustorii și alți călători pe drumurile pustii din munții Grmeč și Plješivica. Înarmați cu carabine, dădeau buzna noaptea în casele țăranilor mai avuți și furau bani și haine, iar cîteodată se strecurau deghizați și-n orășelele din Krajina și prădau în timpul nopții oamenii mai înstăriți.

Tîlharii se întîlniseră de cîteva ori cu poterele jandarmerești, și de fiecare dată se dezlănțuise o adevărată bătălie. Carabinele pocneau și gloanțele șuierau cu înverșunare din ambele părți. Căpetenia bandei de tîlhari, Karanović, era cunoscut ca un foarte bun țintaș și, după o asemenea luptă, soseau la Bihać căruțe acoperite, cărînd jandarmii răpuși în timpul încăierării.

— Uite, îi cară ! răsuna numaidecît vestea în internatul nostru, iar noi dădeam buzna în stradă și, într-o liniște evlavioasă, urmăream cu privirea căruțele cu morți. Ce nemaipomeniți și teribili ni se păreau acești ultimi „haiduci" din Krajina ! O săptămînă întreagă, după aceea, nu îndrăzneam să ne ducem în excursie nici în cea mai apropiată pădurice din jurul Bihaćului.

În afară de căpetenia lor, Karanović, cei mai cunoscuți

membri ai bandei erau : unul Tomljenović, unul Rodić și Mile Mutić, vecinul lui Baia.

Banda a fost prinsă prin înșelăciune, într-o casă țărănească singuratică de la poalele muntelui. Se povestea că fuseseră îmbătați cu vin în care li se turnaseră și niște somnifere.

Acum, toți, împreună cu tăinuitorii lor, zăceau în culă, bine păziți.

Cula se afla chiar în centrul Bihaćului, peste drum de biserica catolică. Era o clădire înaltă, dreptunghiulară, cu ziduri foarte groase. Se zicea că ar fi fost zidită din porunca regelui maghiar Matei Convin.

În primele zile de școală, pînă să ne obișnuim, noi, elevii, treceam cu frică pe lîngă cula cenușie, durată din piatră, cu zăbrele la ferestre și cu paznici încruntați și înarmați în fața porții. Era, pentru noi, locul cel mai misterios din întreg Bihaćul.

Vă puteți închipui deci ce însemna cula pentru noi acum, cînd auzisem că se află în ea Karanović, cu toată banda lui.

— Ah, de m-ar închide și pe mine acolo ! tînjea Baia. M-aș duce imediat la Mile Mutić și i-aș zice : Noroc, vecine !

Firește, toți îl invidiau pe Baia. Nu-i lucru de glumă să ai un vecin haiduc. Într-un fel oarecare, însemna că parcă și tu însuți erai un pic haiduc.

Nu trecuse mult de la deschiderea anului școlar, și într-o zi haiducii fură escortați de la culă la tribunal, ca să-i judece.

Ah, ce spectacol unic și nemaivăzut pînă atunci pentru elevi! Mi-aduc aminte ce mare înghesuială și ce tămbălău fusese atunci cînd venise la Bihać patriarhul ortodox, dar aglomerația de acum, cu tîlharii, era de zece ori mai emoționantă și mai frumoasă ; cu mai multă poliție, mai multe pușți și mai multe lanțuri.

Cei zece tîlhari nu numai că erau încătușați, dar erau și legați unul de altul cu lanțuri, doi cîte doi. Mergeau prin mijlocul străzii, iar în jurul lor se făcuse un cordon strîns, format din gardieni, jandarmi și polițiști. Totul strălucea în jur de atîtea pușți, săbii, lanțuri, nasturi și insigne. Treceau într-o liniște apăsătoare. Nu se auzea decît zornăitul lanțurilor și tropăitul bocancilor.

În față mergea căpetenia bandei, Karanović, cu căciulă

neagră, încruntat și voinic ; iar alături de el, cu mîinile legate una peste alta, Tomljenović, lat în spate, purtînd pe cap o căciuliță tricotată din lînă, de culoare roșie. În spatele lor, pereche, Rodić și Mutić ; apoi ceilalți.

În drum spre tribunal, convoiul trebuia să treacă pe lîngă liceu, și îndată ce s-a auzit zornăitul lanțurilor, cineva a strigat în clasă :

— Iată-i !

Am sărit cu toții în picioare, lecția s-a întrerupt și toată clasa, bulucită la ferestre, urmărea, cu răsuflarea oprită, ciudatul convoi. Baia Baiazid ofta și tînjea :

— Aoleu, măiculița mea, cînd o să ajung și eu odată să mă escorteze în felul ăsta, ca să mă privească întreg Bihaćul!

— Frați alpiniști, eu sînt de pe acum celebru — se fălea De-De-Ha.

Odată, la ora de religie, era cît pe ce s-o pățim din cauza acestor haiduci. Mi-aduc aminte că profesorul de religie ne spunea tocmai cum că Isus Cristos o să vină iarăși pe pămînt și, împreună cu el, toți sfinții, cînd, deodată, Krsto Purice strigă :

— Iată-i !

Exaltat de ceea ce povestea, profesorul de religie tresări și îngălbeni :

— Cine, copile, sfinții ?

— Haiducii ! Iată-i ! Îi duc !

Popa își ieși atît de tare din fire, încît îi cîrpi o palmă neastîmpăratului Krsto, iar acesta recunoscu sincer în recreație:

— Am văzut la stele verzi cîte vrei, cînd m-a plesnit popa, dar sfinți — nici unul.

IV

Într-o noapte întunecoasă, ne-a trezit din somn o împușcătură, ce venea de pe celălalt mal al Unei, de undeva dinspre culă.

— Desigur că trag în haiduci — zise Baia.

Cu o zi, două în urmă, patru inși din bandă fuseseră condamnați la moarte : Karanović, Tomljenović, Rodić și Mutić.

De-De-Ha, care se pricepea grozav la pedepse și sentințe, spuse convingător :

— Nu, n-o să-i împuște, o să-i spînzure.

Împușcăturile continuau însă, îndepărtîndu-se din ce în ce spre periferia orașului, înspre grantța regiunii Lika. De-De-Ha anunță calm :

— Au fugit haiducii !

— Pe dracu ! se-nfurie Baia. Cînd a mai fugit cineva din culă?

— A fugit Langa, a fugit Gîtstrîmb ! zise împăciuitor De-De-Ha, iar noi de-abia atunci ne-am adus aminte de isprava celor doi tîlhari, despre care se povestea, într-adevăr, c-ar fi fugit din cula Bihaćului.

Gîtstrîmb a fost prins mai tîrziu, dar pe Langa l-au urmărit zadarnic ani de zile.

A doua zi se adeverină întocmai vorbele lui De-De-Ha : cei patru condamnați la moarte, Karanović, Tomljenović, Rodić și Mutić, smulseseră cheile din mîinile temnicerului, se repeziseră la postul de pază, puseseră mîna pe puști, îl uciseseră pe paznicul din fața culei și așa, încătușați, fugiseră undeva înspre muntele Plješivica.

— Ihaa, au fugit haiducii ! răsună în internat strigătul de bucurie.

În dimineața aceea, în tot orașul nu se vorbea decît de asta. S-a aflat repede că temnicerul Jovo Brdar făcuse pe mortul, după ce-l plesnise Karanović cu pumnul lui de fier, și-n tot timpul învălmășelii și împușcăturilor rămăsese întins pe treptele din fața celulei. Polițiștii, cică, s-ar fi ascuns care încotro : unii în parc, alții sub pod, ba o parte s-ar fi îngrămădit, zău, în vechiul closet public de pe Una, de s-a dărîmat podeaua putredă cu ei și au căzut cu toții în apă. Spre bucuria noastră, a tuturor, printre aceștia din urmă se aflase și vechiul dușman al elevilor, polițistul Šico, și cineva i-a trîntit pe loc un cîntec de batjocură :

Fugi, Šico, pîn' ți-e bine,
Uite-l pe Karan cum vine !
Vine, pușca-i încărcată,
Šico-n Una sare-ndată !

Poezioara, după cum se vede, nu era cine știe ce pusă la punct, dar pentru elevi venise la țanc, ca să-și poată bate joc de dușmanul lor înveterat.

În acea zi însemnată, nimănui nu-i ardea de învățat și nici unul din noi nu era atent la ore. De altminteri, nici profesorii n-aveau chef de nimic. Erau mereu cu ochii pe fereastră cînd deslușeau tropăitul de bocanci al vreuneia din companiile de jandarmi care veneau de la gară și porneau în urmărire.

— O să-i prindă cînd o ieși bunică-mea din groapă ! bombănea răutăcios Baia Baiazid. Nu se lasă vecinu-meu Mutić.

În ziua următoare am aflat noi amănunte despre fugari. Așa, în lanțuri, ajunseseră tocmai în satul Nebljuse din Lika, unde fierarul satului le dăduse jos cătușele, după care o luaseră undeva, spre Bosnia.

— Precis, la mine-n sat, acolo n-o să-l trădeze nimeni pe Mutić — ne spuse Baia. Mă duc, zău, și eu un pic pînă acasă.

Într-adevăr, în aceeași seară, sub pretext că mătușă-sa e pe moarte, Baia se urcă în tren și-o întinse acasă.

Cum l-am mai invidiat cu toții !

A treia zi după plecarea lui, ziarele publicară știri amănunțite despre o mare încăierare între jandarmerie și tîlharii evadați, petrecută chiar în satul lui Baia.

În timpul luptei, desfășurată în toiul nopții la marginea satului, fuseseră uciși și răniți cîțiva jandarmi și, după toate semnele, și unul dintre tîlhari, căci pe locul unde se dăduse bătălia, în adăpostul haiducilor, se găsiseră zdrențe pline de sînge, provenite dintr-o cămașă ruptă.

— Eh, ferice de Baia, cel puțin s-a săturat de împușcături — trăncăneam noi invidioși, așteptîndu-l nerăbdători să se-ntoarcă de la țară.

Baia s-a reîntors de-abia a cincea zi, semeț și grav ca un comandant de oaste ; și, o dată cu venirea lui, am aflat și emoționanta veste :

— Tomljenovic, rănit și prins !

Pentru ca faptul să fie și mai captivant, Baia ne povesti numaidecît că haiducul Tomljenović fusese găsit rănit în șopronul mătușii sale. Îndată ce-l zărise în claia de paie, ciurdarul

o luase la fugă de-i sfîrîiseră călcîiele, Îndreptîndu-se spre școală, unde se afla încartiruită o companie întreagă de jandarmi.

— Vai de mine, oameni buni, e plin șopronul de haiduci !

Șopronul fusese înconjurat numaidecît. Baia, care urmărise totul pe furiș prin fereastra de la podul casei mătușii sale, ne povesti pe larg toată întîmplarea.

— Măi, fraților, să fi văzut ce grozăvenie ! Două mitraliere îndreptate spre ușa șopronului ; zece sergenți, toți mustăcioși din Lika, cu puștile în mîini, gata să tragă, apropiindu-se în semicerc de șopron, iar haiducul, tuciuriu și bărbos, tîrîndu-se pe brînci spre ușă.

— De ce pe brînci !? ne-am mirat noi.

— Era rănit în pulpele ambelor picioare și nu putea să meargă. S-a tîrît cît s-a tîrît, apoi s-a oprit și a ridicat mîinile în sus ; cu toate acestea, jandarmilor le tremurau puștile în mîini... Hei, să fi văzut una ca asta !...

Povestea atît de captivantă a lui Baia fu însă repede umbrită de un eveniment neașteptat : Jovo Brdar, temnicerul din cula Bihaćului, veni om de serviciu la noi în internat. Îl dăduseră afară de la cula, pentru că din cauza lipsei lui de grijă puseseră haiducii mîna pe chei și deschiseseră ușa temniței ; totuși, ca să nu rămînă fără slujbă și muritor de foame, fusese angajat la internat.

Firește, bucuria noastră n-avea margini. Ehei, temnicerul haiducilor — om de serviciu la noi în internat ! Păi, treaba asta nu-i un fleac !

Jovo Brdar era un om de vîrstă mijlocie, ars de soare și cu fața tuciurie, ca un harap. Purta niște nădragi pe jumătate militari, bocanci și bonetă. Gălăgia și alergăturile noastre prin internat îl uluiau, căci la culă nu fusese obișnuit cu așa ceva. De aceea, la fiecare zbenguială a noastră exclama uimit :

— la uite-i ! Șcandal !

Am observat numaidecît această expresie și, a treia zi după venirea sa în internat, lui Baia îi scăpă fără să vrea :

— Nu-i om rău, Șcandal ăsta.

Astfel, negriciosul Jovo a fost numaidecît poreclit „Șcandal", cu toate că în aceeași săptămînă am aflat și vechea lui poreclă

de la culă, unde i se zicea Jovo „Luni". De unde și pînă unde acest nume, n-am putut afla nicidecum. De-abia mult mai tîrziu, cineva ne-a povestit că așa îl botezase tîlharul Gîtstrîmb.

Grija noastră de căpetenie a fost să aflăm de la Jovo de-a fir a păr cum i-au șterpelit haiducii cheile și cum au luat-o la sănătoasa pe treptele culei. Începînd să povestească, Jovo își pipăia urechea și zbiera :

— Scandal ! Cînd m-a pocnit Karan în cap, m-am întins pe trepte și m-am prefăcut mort, mort de-a binelea. Fugind, haiducii treceau peste mine, iar eu strîngeam din măsele și tăceam chitic; cînd m-a călcat însă unul cu bocancul pe ureche, era cît pe-aci să urlu : scandal !

Rîdeam de povestea asta în hohote, din toată inima, și ni se părea că rîsul și voioșia noastră aveau o influență binefăcătoare asupra sufletului aspru al temnicerului, împietrit de veșnica societate cu tîlharii. Începuse să zîmbească, să rîdă și să glumească, iar într-o bună zi îi mărturisi confidențial lui Baia :

— Directorul mi-a dat ordin să spionez ce fac și ce vorbesc elevii, și să-i raportez totul. De aceea, fiți atenți ce faceți. Nu discutați nimic în fața mea, pentru că eu nu știu să tac și o să-i spun tot directorului.

— Păi, de ce să-i spui, dacă ești prietenul nostru ? ne-am mirat noi.

— Eh, de ce ! Ordinul e ordin ! Așa m-au învățat la culă, și eu nu știu să fac altfel. La orice întrebare a autorității, răspund numaidecît. Odată l-am denunțat chiar și pe taică-meu, de l-au băgat la zdup.

Iată-ne în spațioasa sală de meditație a internatului. Stăm cîte doi la o masă, iar mesele sînt și ele așezate pe două rînduri, astfel că sala de meditație seamănă cu o clasă ; doar că n-are tablă într-un colț, iar pe podiul camerei, în loc de catedră, se află masa monitorului.

Monitorul ! Care dintre convictașii noștri nu cunoștea acest nume nesuferit și ce însemna el de fapt ?

De obicei, monitorul era un elev din clasele superioare, pus de director să mențină ordinea și liniștea în timpul orelor de studiu. Acesta era, întotdeauna, un favorit al directorului, vreun

lingău și-un pîrîtor care-l informa despre tot ce se întîmpla printre interni. El era acela care-l înștiința cine s-a întors seara tîrziu din oraș, cine a cîrtit împotriva alimentației proaste, cine s-a bătut cu pernele în dormitor și așa mai departe.

În timpul orelor de meditație, în fața monitorului, pe masă, se afla întotdeauna „cartea neagră" — un caiet gros, cu coperte de carton, în care fiecare dintre noi avea cîte o foaie, unde era trecut numele și prenumele, iar dedesubt, monitorul nota abaterile și faptele pasibile de pedeapsă din timpul orelor de meditație. Sîmbăta, directorul aplica contravenienților pedepsele.

Ne pedepsea fie cu suprimarea micului dejun, a prînzului și a cinei, fie cu interzicerea de a ieși în oraș, mai ales duminica.

După cum spuneam, fiecare avea cîte o foaie în „cartea neagră" ; numai Dule Dabić avea trei. Aproape că nu trecea zi în care să nu fie notat pentru cîte ceva, și nici el însuși nu-și mai amintea de cîte ori fusese pedepsit. Sîmbăta, cînd se citeau pedepsele, știai dinainte că vei auzi următoarele : „Dule Dabić — trei zile fără micul dejun, duminică fără prînz, duminică după-amiază ieșirea în oraș interzisă".

Pînă la urmă, De-De-Ha încetase cu desăvîrșire să se mai ducă la micul dejun și se dezobișnuise total de el ; nu putea însă nicidecum să se împace cu gîndul ca duminica sa nu meargă cu noi la plimbare în împrejurimile Bihaćului : fie la izvoarele Privilice și la Klokota, fie pe dealul Spomenik, sau în orașul vechi Sokolac și-n satele Pokoj și Pritoka.

Văzîndu-l că pleacă duminica după-amiază cu noi în excursie, deși fusese pedepsit, monitorul încercase odată să-l întoarcă din drum, dar De-De-Ha, scoțînd de sub haină un hanger vechi, se rățoise la el :

— Pune numai mîna pe mine, ori pîrăște-mă directorului, și-ai să vezi tu cum o să te judece ăsta !

Era bine cunoscut faptul că De-De-Ha își respecta cuvîntul și ținea minte totul, așa că monitorul se îndepărtase degrabă și dispăruse fără să crîcnească.

Care erau în realitate marile și condamnabilele noastre greșeli și abateri, pentru care eram atît de aspru pedepsiți — fie să rămînem fără mîncare, fie fără plimbare, atît de necesare

oricărui copil — se poate vedea bine din însăși notarea lor în „cartea neagră".

Iată, bunăoară, ce s-a înregistrat numai într-o singură zi, în timpul celor două ore de meditație :

„Krsto Babic s-a vîrît sub masă."

„Baia a prins muște și s-a strîmbat la bec."

„Dule Dabić l-a amenințat pe Baia."

„Hamid i-a împuns cu creionul pe cei din fața lui și le-a strecurat bilețele în buzunar."

„Gojko Berbec-tăiat a adormit cu capul pe carte."

„Milan Mireasa l-a legat pe Gojko de piciorul mesei."

Veți recunoaște singuri că, fără asemenea pozne mărunte, e greu să suporți două ore de meditație, căci toți eram băieți vioi și sănătoși. Dar poți să-i dovedești acest lucru unui monitor nerod și răutăcios ?

Știind toate acestea, vă puteți închipui acum cît de tare uram cu toții „cartea neagră". Ea reprezenta în ochii noștri întruchiparea tuturor nenorocirilor și suferințelor. Aveam impresia că dacă am distruge-o într-o bună zi, am deveni cei mai liberi și cei mai fericiți oameni de pe pămînt.

Și pe monitor îl uram tot așa de mult cum uram și cartea lui neagră. Iar monitorul nostru era, într-adevăr, un asemenea individ, încît nimănui nu i-ar fi trecut prin cap să-l iubească.

Era un grăsun înfumurat din clasa a VIII-a, fiul unui bufetier dintr-un orășel din apropiere. Se maimuțărea mereu în fața oglinzii și folosea niște ulei de păr cu un miros ciudat, din care cauză internii îl porecliseră „Putorilă".

„Putorilă !" într-adevăr, porecla i se potrivea de minune, și toată cinstea și recunoștința i se cuvin lui Baia, care o născocise.

— Uite, mi-a ieșit așa, pe nevrute, din gură — a recunoscut Baia Baiazid, cînd l-am întrebat cum de izbutise să născocească o poreclă atît de formidabilă.

Stăteam, așadar, la ora de meditație și ne spărgeam capul cum să ducem la bun sfîrșit o mică răzbunare împotriva monitorului nostru. Planul îl ticluisem înainte de începerea orei, și acuma trebuia doar să-l punem în aplicare.

Iată despre ce era vorba :

Imediat după prînz, monitorul Putorilă îl trimisese în oraș pe noul nostru coleg Košutić, ca să-i cumpere o cutie cu rahat — unul din dulciurile acelea delicioase pe care bătrînul cofetar Murad le prepara cu atîta pricepere. Se înțelege de la sine că nici măcar nu-i trecuse prin cap să trimită pe careva dintre noi, pe Dule Dabić, să zicem, pentru că acesta ar fi scos barem o bucată de rahat din cutie ; apoi, fie ce-o fi.

— Aha, știu despre ce-i vorba ! își dădu seama numaidecît De-De-Ha. Astă-seară monitorul se-ntîlnește cu Mara Zorić din clasa a VI-a, căreia îi plac mai mult dulciurile decît mutra lui. Lasă că i-am văzut eu.

— Cînd i-ai văzut ? se miră Baia.

— Știi tu cînd : alaltăieri seara, cînd m-am ascuns pe aleea Zegar, în colțul ăla întunecos de lîngă poartă, și-l așteptam pe Toja din Zegar, ca să-l cotonogesc ; cînd colo, iată că apar de nu știu unde Putorilă al nostru cu Mara.

— Și ce-ai făcut, frate dragă ? se agită Hamid Ateul.

— Ei, ce I N-am avut încotro, și — țușt ! — repede sub prima bancă.

— Iar ei ? suflă din greu Hamid, holbîndu-și ochii.

— Iar ei, trop, trop, trop, prin întuneric, se așază pe aceeași bancă. Ce mă fac acuma, frați alpiniști, îmi ziceam.

— Și ce s-a-ntîmplat mai departe ?

— Stai și-ascultă ! Cum s-au așezat, Mara a început să ciripească : „Ai adus rahat ?" „Am adus, poftim, e aici" — a răspuns monitorul și, scoțînd cutia din buzunar, a așezat-o între ei. Luau bucată după bucată și molfăiau, iar zahărul praf se scurgea printre scîndurile băncii drept pe nasul meu. Am scos, zău, și eu oleacă limba, să cadă și pe ea un pic de zahăr.

— Of, of ! oftă Hamid.

— Pînă la urmă, vă spun cinstit, n-am mai putut să mă stăpînesc — continuă De-De-Ha — și mi-am strecurat încetișor mîna de sub bancă și, țușt cu ea în cutie ! în aceeași clipă, Putorilă și-a lăsat palma pe degetele mele...

— Aoleu, de-ar fi lăsat-o pe degetele mele ! se burzului Baia. Mi-ar fi făcut mai multă plăcere o copită de măgar.

— Și-a lăsat palma pe degetele mele și-a început să mi le mîngîie. Credea că sînt ale Marei și gîngurea mereu : „Mînuța mea dulce, Mara scumpă !" înghețase inima-n mine.

— Și cum ai scăpat din tărășenia asta ? întrebă Hamid.

— Cu chiu, cu vai. În clipa cînd și-a ridicat mîna, mi-am retras-o fulgerător pe-a mea înapoi sub bancă. Stînd acolo pe bancă, Putorilă și cu Mara s-au înțeles mai tîrziu să se-ntîlnească astă-seară în același loc, urmînd ca monitorul să-i ducă din nou o cutie cu rahat.

— Ei, atunci e momentul să ne răzbunăm astă-seară — propuse Baia. Hai să născocim ceva.

Cel mai cuminte lucru pe care am reușit să-l născocim a fost să scoatem pe furiș rahatul din cutie și să punem în locul lui niște miez de pîine. În acest scop, fiecare din noi a rupt din bucata lui de pîine cîte un pic de miez și l-a depus într-o pungă. De-De-Ha, cel mai îndemînatic dintre toți, avea apoi misiunea să scoată rahatul din cutia monitorului, să vîre în ea miezul de pîine și să lipească cu atenție din nou marginile cutiei.

— Treaba asta e un fleac — ne asigură cutezătorul De-De-Ha.

Cutia se afla în pardesiul monitorului, iar pardesiul, în timpul orei de meditație, atîrna în cuierul de pe coridor. De aceea, De-De-Ha trebuia să iasă afară în ora de meditație și să opereze cît mai rapid schimbul.

Toți eram emoționați la gîndul isprăvii pe care o pusesem la cale. Nimeni n-avea chef de învățat. Aveam în față lecția despre migrațiunea slavilor, dar mie mi se părea că slavii trec călare îmbrăcați în pardesie în carouri, desfătîndu-se cu zaharicalele lui Murad.

„Da' cînd o să ceară odată voie De-De-Ha să se ducă afară ?" se întreba nerăbdător fiecare dintre noi.

În acest timp însă, De-De-Ha, total nepăsător, își învăța lecția ; abia după aceea începu să se fîțîie, apoi să se încrunte, iar la urmă prinse să se schimonosească de parcă l-ar fi tras cineva de urechi.

Monitorul Putorilă se uita atent la el.

— Ce-i cu tine, Dabić ?

— Mă doare stomacul.

— Păi, du-te atunci afară ! Ce mi te strîmbi aici ? i-o reteză nepoliticos monitorul.

De-De-Ha ieși adus de spate, ascunzînd sub veston punga cu miez de pîine. Noi îl urmăream pe sub sprîncene.

E-n regulă, s-a făcut !

Bucuria ne fu însă de scurtă durată. Putorilă se ridică brusc de pe scaun, se întinse, apoi se îndreptă spre ieșire. Ni se tăie respirația.

Așteptam s-auzim răcnetul amenințător al monitorului îndată ce va ieși pe coridor ; afară însă domnea o liniște deplină. Trecură așa vreo patru-cinci minute ; apoi ușa se deschise din nou și monitorul se înapoie tot așa de calm cum ieșise. Așadar, nu observase nimic.

Dar unde era De-De-Ha, ce făcea de-atîta timp afară ?

De-De-Ha se înapoie de-abia pe la sfîrșitul orei, ținîndu-se încă de burtă. Nu îndrăzneam să vorbim, dar pur și simplu îl săgetam cu privirile : „Ce-i, ai reușit ?"

Năstrușnicul De-De-Ha se prefăcea că nu observă privirile noastre întrebătoare și nerăbdătoare. Ca și cînd nu s-ar fi întîmplat nimic, se apucă, cu mult calm, să-și facă în continuare lecțiile și pînă la terminarea orei rămase așa, orb și surd la tot ce-l înconjura.

— Ah, cu cîtă plăcere i-aș da una cu ghivictul ! îmi șopti Baia la ureche, scrîșnind din dinți și pipăindu-și ghivictul din buzunar.

Cum se termină ora de meditație, tot grupul nostru se îndreptă în fugă spre curtea din spatele școlii, și-acolo ne strînserăm grămadă în jurul lui Dule.

— Spune, totul e-n ordine ?

În loc de răspuns, Dule începu să ne numere și să socotească în sinea lui ceva.

— Dar ce-i cu tine, frate dragă ? se burzului Hamid Ateul.

— Calculez cît o să capete fiecare — îl lămuri De-De-Ha, dus pe gînduri.

— Ce să capete, bătaie ? răcni la el Baia.

— Păi, rahat, frați alpiniști ! replică vesel De-De-Ha și deschise punga în care dusese mai adineauri miezul de pîine.

Punga era, într-adevăr, plină cu rahat.

Cît ai clipi din ochi, tot rahatul fu împărțit, și de-abia atunci începu amănunțit interogatoriul :

— I-ai vîrît pîinea în cutie ?

— Nu.

— Cum nu, pentru Dumnezeu I? făcu ochii mari Baia. Dar ce-ai făcut cu pîinea ?

— Am mîncat-o — mărturisi calm De-De-Ha.

— Păi, cum ai mîncat-o ?

— Așa, bine. Tocmai deschisesem punga să scot miezurile, cînd, dintr-o dată, am simțit aroma pîinii că-mi gîdilă atît de plăcut nările, încît n-am mai putut să mă stăpînesc și am sărit jos în curte, unde m-am repezit ca un lup — hap, hap, hap ! — și uite-așa s-a dus toată pîinea. Doar știți și voi că astăzi am rămas fără prînz.

— Pentru Dumnezeu, în cazul ăsta ai lăsat cutia goală ! S-a isprăvit ! Putorilă o să descopere imediat totul.

— N-ai nici o frică — gînguri De-De-Ha. Cînd mă întorceam din curte, în ușă — bucătăreasa. „Hei, flăcăule —- îmi zice ea — aruncă colo, după coteț, mațele astea de găină."

— Ce fel de mațe ? rămase Baia surprins.

— Ei, ce fel de mațe ! grăi Hamid. Pentru director și pentru ea gătește friptură de găină, dar pentru noi e bună și carnea de vită bătrînă.

— Iau eu mațele alea — continuă Dule — și-n clipa aceea îmi trece fulgerător prin cap : uite ce-am să pun în cutia lui Putorilă !

— Și le-ai pus ? răcni Baia.

— Le-am pus, am închis frumușel cutia, am lipit-o și i-am băgat-o în buzunar — explică pe scurt De-De-Ha. Aoleu, ce surpriză o să aibă I

— Ah — oftă Baia — ar merita să vezi mutra lui Putorilă al nostru, cînd o să dea de mațele alea !

-— Păi, să mă ascund eu undeva, pe alee ! fu de părere Krsto Purice. Putorilă și Mara stau de obicei pe aceeași bancă, iar acolo e întotdeauna întuneric și n-or să mă observe.

— Ar fi bine — acceptarăm noi cu toții. Cum se-ntunecă un pic, întinde-o pe aleea Zegar.

Abia încheiasem discuția, cînd iată că se apropie de noi noul nostru coleg, Bobo Košutić. Nu ne plăcea de el, fiindcă avea întotdeauna hainele călcate și se cam împopoțona, din care cauză îl poreclisem Bobo PăpușeL De-De-Ha îi întinse totuși și lui o bucată de rahat și-l întrebă :

— Cum îți plac dulciurile astea, ai ?

— Oho, sînt grozave ! Chiar din astea i-am cumpărat azi monitorului.

— Bine ai făcut —- zise cu subînțeles De-De-Ha. Să cumperi întotdeauna numai din astea. Murad a învățat la Constantinopol cum să le prepare.

VI

În seara aceea așteptam cu nerăbdare reîntoarcerea lui Krsto Purice de pe aleea Zegar. Ne așteptam la orice : și să-l vedem cotonogit, și gonind ca un nebun, urmărit de Putorilă, ba chiar și să ni-l aducă mort. Numai dracu știe ce se poate întîmplâ pe întuneric.

— Frate dragă, ce mai cros o să fie, dacă-i dibuie Putorilă ! oftă Hamid Ateul.

— Ah, că n-are la-ndemînă ghivictul ăsta al meu ! exclamă Baia și cîntări ghivictul în palmă. Ar da, zău, de dracu nasul lui Putorilă.

— Ehei, mațe de găină l Un cadou onorabil pentru o fată, de la un admirator ca Putorilă ! exclamă grav De-De-Ha, cocoțîndu-se pe-un scaun.

Baia îl privi surprins :

— la te uită, unde-ai găsit, mă, un vocabular atît de distins ?

— Într-un roman pe care-l citesc acum, de unde am extras această mare înțelepciune — recunoscu sincer De-De-Ha.

— Frate dragă, fiindcă veni vorba de cărți, ia spune, cine a

scris poeziile populare ? întrebă îngrijorat Hamid Ateul, dar Baia îi acoperi vocea cu un strigăt dojenitor :

— Ei, frate, prietenul nostru Purice poate că-și dă viața acum acolo, pe alee, iar ție-ți arde de poeziile populare ! Le-a scris mătușă-mea !

— Aia căreia i-ai păpat cloșca ? întrebă foarte grav De-De-Ha.

Baia îl fulgeră furios cu privirea și își întinse mîna spre ghivict; în momentul acela însă, pe coridor răsunară niște pași grăbiți, și Krsto Purice apăru pe neașteptate în cameră, gîfîind, plin de praf și transpirat.

— Iată-l, e viu ! chiui Hamid Ateul.

— Nici viu, nici mort I de-abia putu să rostească Krsto. Am fost la o jumătate de pas de judecata de apoi.

—- Cum adică ? întrebă careva.

— Ascultați ! Abia mă vîrîsem sub banca aceea și mă tot învîrteam, căci mi se strecurase o furnică după gît...

— Furnică afurisită ! țipă Baia. Nu eram eu acolo, cu ghivictul meu.

— O furnică gîdilă un purice, ha-ha ! rîse Hamid.

— Stai, nu mă întrerupe ! Unde am ajuns ?

— Ai ajuns la gît, la furnica aia — îi aduse aminte De-De-Ha.

— Mă gîdila, așadar, furnica aia pe după gît, cînd colo, iată și o rubedenie la gleznă...

— Ce fel de rubedenie ? îl întrerupse Hamid Ateul. Nu cumva Sico polițistul, frate dragă ?

— Nu, mă frate, ci o altă furnică — se burzului Krsto. Tocmai întindeam mîna s-o alung, cînd o a treia furnică — ciup, ciup, ciup — la ureche !

— la mai du-te dracului cu furnicile alea ale tale ! zbieră Baia. Așa cum ai început, o să înșiri tot mușuroiul. Vorbește-ne, mă, de Putorilă !

— Așteaptă, că vine și el Ia rînd — îl liniști Krsto. Zgornesc eu așa vreo șapte-opt furnici, cînd, deodată — trop, trop, trop...

— larăși o furnică ?! răcni Baia.

— Da' de unde furnică ! Putorilă ! Putorilă cu fata.

— Păi da, doar cum era să audă tropăitul unei furnici —

explică doct De-De-Ha.

— Era, așadar, Putorilă, care se așază pe banca unde mă ascunsesem eu și își îndoaie în așa fel picioarele, încît ajunge cu ele exact la nasul meu.

— Uf, și-ai mai rămas în viață ? întrebă Hamid Ateul, strîmbîndu-se.

— Cu chiu, cu vai ! oftă Krsto. Îl știi doar cît e de puturos, se spală pe picioare la o lună o dată.

— Aș, la o jumătate de an o dată — îl corectă Baia. Și ce s-a întîmplat mai departe ?

— Iată ce s-a întîmplat — continuă Krsto. Putorilă scoate imediat cutia din buzunar și o așază în poala fetei : „Uite, sufletelule, ce ți-am adus, la gustă !"

— Și ea ?

— Și ea deschide cutia, așa, pe întuneric, pipăie cu degetul și exclamă : „Vai, e ceva foarte moale și miroase a găinaț, ia uită-te !"

— Aha, și-atunci el ce-a făcut ? întrebă Baia.

— Atunci, el a smucit cu toată puterea, zău, cutia din mîna ei, a dus-o la nas și a urlat : „De-De-Ha !"

— De ce De-De-Ha ? Poate c-a strigat : mațe de găină ! protestă Dule Dabić. Doar nu și-o fi închipuit că eram eu în cutie.

— Nu ! S-a gîndit însă numaidecît că tu ai fost cel care-a pus mațele în ea ! replică Krsto.

— Aoleu, atunci toată luna viitoare s-a zis cu micul dejun ! șuieră De-De-Ha.

— N-ai nici o grijă, sîntem și noi aici — îl consolă Hamid Ateul.

— Așa a urlat Putorilă — continuă Krsto — iar fata, cînd a băgat și ea de seamă ce era în cutie, a țipat furioasă : „Pfui, blegule, javră, jegosule, să nu mai apari în fața ochilor mei !" După ce-a spus vorbele astea, a sărit în picioare și a rupt-o la fugă de-a lungul aleii, iar Putorilă a luat iar cutia, a mai mirosit-o o dată și a-nceput să urle răzbunător : „Aoleu, ce-o să mi-o plătească pentru asta De-De-Ha și toată gașca lui ; jur pe lună, pe soare și pe cartea neagră !"

mara zorić

puto rilà

— Planul l-am ticluit împreună, cutia de rahat i-am mîncat-o împreună, deci e cazul acum să și plătim împreună — mărturisi sincer Baia Baiazid.

În seara aceea, la ora de meditație, Putorilă arunca spre noi niște priviri încruntate și tot timpul scria ceva în „cartea neagră". Krsto Purice, care ședea lîngă mine, îmi șopti :

— Uită-te la el, ne ponegrește. Sigur că notează și faptul că i-am furat rahatul.

Presimțirea lui Krsto se împlini întocmai. Chiar a doua zi, directorul citi în fața tuturor pedeapsa aplicată întregului nostru grup : cîte cinci zile fără micul dejun și două duminici interzicerea de a ieși în oraș, pentru că am furat rahatul monitorului. De-De-Ha, bănuit a fi fost capul acestei isprăvi, era pedepsit cu șapte zile fără micul dejun și o luna interzicerea de a ieși în oraș.

— Ia ascultă, mă, păi a văzut cineva că ți-am furat noi nenorocitul ăla de rahat? se stropși Baia la Putorilă, întîlnindu-l pe coridor.

— V-a văzut Bobo Păpușel cînd îl mîncați. L-ați îmbiat chiar și pe el — răspunse monitorul.

— Aha, va să zică așa stau lucrurile ! rosti Baia amenințător, cu un glas ca din butoi, iar cînd adună întregul nostru grup într-un cotlon al curții, ne anunță grav și misterios : Printre noi se află un Branković[11] !

Am încremenit cu toții. Știam de cînd eram de-o șchioapă că Brankovic era simbolul trădării, al celei mai negre trădări ; și, uite, un astfel de Branković se strecurase printre noi.

— Spune-ne, cine e ? Are să plătească pentru toată mîncarea pierdută și pentru toate orele libere de duminică răpite! izbucni arțăgosul De-De-Ha.

— E Bobo Păpușel, în carne și oase ! anunță cu vocea sugrumată Baia Baiazid. El ne-a trădat și ne-a pîrît lui Putorilă că i-am mîncat rahatul.

— Iar eu, măgarul, îl mai și cinstesc ! exclamă De-De-Ha.

---

[11] Brankovićc — nobil sîrb, care a participat Ia lupta de la Kosovopolje împotriva turcilor, în anul 1389. Părăsind însă cîmpul de luptă, a devenit în conștiința poporului sîrb un simbol al lașității și al trădării. (n. t.)

Zău că merit o palmă. Baio, te rog, lipește-mi una zdravănă.

— Cu plăcere, frate, o și meriți — consimți bucuros Baia și-i cîrpi lui Dule o asemenea palmă, de răsună ca un tun de calibru mic. Poftim, prietene ! Mai vrei una ?

— Mulțumesc, mi-ajunge ! oftă De-De-Ha, pipăindu-și obrazul înroșit. Și asta mi-o va plăti Bobo Păpușel.

— Și acum, frații mei, să jurăm că ne vom răzbuna în toată legea împotriva lui Bobo Păpușel și că-i vom face zile fripte la tot pasul — propuse Krsto Purice. Uite, am să întocmesc o listă a celor mai grozave intrigi, păcăleli, trișări, șicane, capcane și alte șmecherii pe care va trebui să le folosim împotriva lui. Sînteți de acord ?

— De acord ! Tu ești meșter la așa ceva. Trece-l imediat pe lista păduchilor !

A trece pe cineva pe „lista păduchilor" însemna, pentru grupul nostru, a-l declara în fața tuturor colegilor ticălos, trădător, denunțător și lingău. Cu un asemenea ins, nimeni nu se joacă, nimeni nu-i încredințează secretele și oricine se ferește de el ca de un adevărat păduchios.

Chiar a doua zi, pe mica tablă de afișaj de pe coridor apăru acest afiș scris de mîna cuiva, cu litere pline de înfloriturі :

ANUNȚ

Prin prezenta, toți convictașii sînt înștiințați că, trădîndu-și colegii, Bobo Păpușel a fost trecut astăzi pe lista păduchilor.

De aceea se atrage atenția tuturor elevilor interni să se păzească bine de el și, totodată, li se recomandă să-l cinstească, cu orice prilej fericit, în felul următor :

1. *Să-i demonteze patul.*
2. *Să-i ascundă geamantanul, pantofii și celelalte lucruri.*
2. *Să nu-i șoptească la ore.*
3. *Să-i bage în saltea lemne, cărbuni și pietre.*
4. *Să se strîmbe la el și să se scarpine în chip provocător.*

5. *Să se țină de nas cînd trec pe lîngă el.*
6. *Să-i facă orice alte șicane și surprize.*

Respectivul va fi scos de pe lista păduchilor numai dacă se va corecta total.

Grupul convictașilor din clasa a III-a

VII

Odorul mamei, Bobo Păpușel, avea obiceiul să se scoale întotdeauna ultimul. Așa s-a întîmplat și-n dimineața cînd s-a afișat pe coridor anunțul cu lista păduchilor.

Toată lumea citise afișul de pe tablă, cînd Bobo, fără să bănuiască nimic, se îndrepta spre spălător, încă somnoros și ciufulit.

— Cît e ora ? întrebă el pe cel dintîi elev întîlnit în cale ; acesta însă își întoarse capul și se ținu de nas. la te uită ! Ce naiba are, că doar nu miros — se adresă el altui elev, dar acesta se strîmbă la el atît de groaznic și începu să se scarpine atît de crîncen, încît Bobo rămase pur și simplu uluit: Zău, ăsta-i curat nebun !

Pe drum mai întîlni cîțiva elevi, toți însă ori se strîmbau, ori se țineau de nas, astfel că Bobo căzu pe gînduri :

— De bună seamă visez, la stai, chiar, să mă conving.

Și, ca să constate dacă-i treaz ori visează, luă o perie lăsată de cineva pe fereastră și se lovi cu ea în cap, atît de tare, însă, că văzu stele verzi.

— Auu, sînt treaz !

Intră la spălător ; își așeză la îndemînă săpunul, periuța și prosopul, dar nici nu se întoarse bine spre fereastră, să vadă ce se petrece în curte, că prosopul plescăi pe betonul umed, iar periuța și săpunul zburară azvîrlite într-un colț al spălătorului.

— Ei, ce-i asta ? strigă speriat Bobo, căci i se păru a zări o umbră dispărînd fulgerător pe ușa deschisă.

Liniște. Nici un răspuns.

Își adună lucrurile și începu să se spele, dar abia se săpuni pe față și, închizînd bine ochii, își vîrî gîtul sub jetul de apă, cînd iată că cineva îl lovi cu mătura peste fund. Sări, speriat, ca un iepure.

— Aoleu, aoleu !

Spălat numai pe jumătate, o luă la fugă înapoi în dormitor, dar, abia se așeză pe pat să-și încalțe pantofii, că patul se desfăcu din încheieturi și căzu cu trosnet pe dușumea. În aceeași clipă, pe coridor se auziră rîsetele și pașii grăbiți ai fugarilor.

— Uf, cine mi-a demontat patul ?! gemu Bobo ridicîndu-se de jos și, aruncîndu-și privirea în jur, constată îngrozit că-i lipsește geamantanul.

Cînd se dusese la spălător, îl văzuse aici, lîngă piciorul patului, și acum, poftim, dispăruse.

Alergă afară ca un nebun și se repezi drept la omul de serviciu, Jovo Luni-Șcandal.

— Da' ce se-ntîmplă în dimineața asta, Jovo ?

— He-he, păi n-ai văzut încă tabla de afișaj !? se miră Jovo.

— N-am văzut-o, de-abia m-am sculat.

— Șcandal ! exclamă Jovo. Știi că jos a fost lipit un fel de mandat de arestare împotriva ta ? Un fel de... După cîte pricep eu, frățioare, ești pus în afara legii.

— Cum vine asta „în afara legii ?"

— He-he, se poate să nu știi atîta lucru ? Șcandal ! Asta înseamnă că nu te mai apără nici un fel de lege și că oricine te-ntîlnește în cale poate să te ucidă.

— Ce ?! Vai de mine ! țipă Bobo Păpușel. Am băgat eu de seamă că de azi-dimineață a început cam așa ceva. Mătura a și intrat în funcțiune.

— Mătura-i fleac, frățioare ! șuieră Jovo Șcandal. O să

urmeze acum țeapa, pușca, baioneta și celelalte arme, de foc și albe.

— Ce vorbești, mă ?

— Ce-ai auzit. Dar ia stai nițel, să pun mîna pe vreo bîtă ori pe vreo coadă de toporișcă, să mi te cotonogesc un pic. Poate c-o să iau și niscai premii.

— Ești nebun, ce-i cu tine ? țipă Bobo și începu să arunce priviri înspăimîntate în jur, căutînd s-o șteargă.

Jovo Șcandal îl înhață însă zdravăn de guler și orăcăi răutăcios :

— E-he-he, n-ai să-mi scapi, frățioare ! Or fi tulit-o Karanović și gașca lui, dar tu zău că n-ai s-o-ntinzi !

Împingîndu-I din spate de-a lungul coridorului, Jovo îl duse pe Bobo pînă la tabla de afișaj.

— Criminalule, ia privește cum te-au încondeiat! Uite, ești trecut pe o oarecare listă a păduchilor. Precis c-ai făcut una boacănă rău, ai ?

În clipa aceea se ivi de undeva monitorul Putorilă și, citind anunțul, răcni furios :

— Ce-i obrăznicia asta ? Jos cu mîzgălitura aia !

Ridică mîna să dezlipească afișul, dar Jovo Șcandal îl apucă de braț.

— Nu permit nimănui să se atingă de documentele oficiale !

— Ce fel de documente, pentru Dumnezeu ?! făcu ochi mari Putorilă. De unde și pînă unde-i ăsta document oficial ?!

— Dacă n-ar fi document oficial, s-ar afla oare pe tabla de afișaj ? se burzului Șcandal. Nu mă-nvăța tu pe mine, vechi polițist și slujbaș la închisoare.

— Și cît timp ai de gînd sa lași afișul ăsta aici ? zbieră Putorilă.

— Pînă cînd dă directorul ordin să fie dat jos.

— Păi, directorul a plecat aseară ; se întoarce abia peste două zile.

— O s-așteptăm ! zise calm Șcandal. Nu ne ia anunțul ăsta pîinea de la gură, ca să fim nevoiți să ne grăbim.

— Oof, oameni buni, ce-am ajuns — mîzgăliturile găștii lui Baia să fie socotite acte oficiale ! se văicări Putorilă.

— Pentru mine, ce-i pe tabla de afișaj e literă de evanghelie -—- ridică tonul Șcandal. Iar pe puștiul ăsta delicvent îl duc la cocina de porci, să-l închid.

— Pe care delicvent, pe Bobo ? Păi, ești nebun de-a binelea, omule.

— A, nuuu, nu-i dau drumul fără aprobarea directorului ! Atît mi-ar mai trebui : sa mă dea afară din slujbă din pricina lui, cum au făcut ăia de la culă din cauza lui Karanović. Nu-s eu chiar atît de neghiob și de bleg.

Se știe că mulți polițiști sînt încăpățînați, iar dacă vreunul dintre ei a mai și fost, timp îndelungat, temnicer, căpățîna lui e tare și groasă ca zidurile seculare ale culei Bihaćului. Prin urmare, nu-i de mirare că nici diavolul însuși n-ar fi fost în stare să-l convingă pe Jovo Șcandal c-ar trebui să-i dea drumul lui Bobo. A fost inutilă chiar și intervenția lui Baia. Jovo a rămas neînduplecat :

— Domnule Baia, am tot respectul față de dumneata, te-ai făcut om, ai putea să fii profesor ori director de închisoare, dar puștiului ăstuia nu pot să-i dau drumul pe cuvîntul nimănui.

Sever și neîndurat, Șcandal l-a tîrît pe Bobo pînă la cocina de porci a internatului ; acolo, l-a împins înăuntru, a aruncat în urma lui un braț de paie, o pătură și o cană cu apă ; apoi a încuiat ușa cu un lacăt enorm, pe care-l găsiseră de mult elevii într-un depozit de praf de pușcă de pe vremea stăpînirii austro-ungare, ruinat și părăsit, situat nu prea departe de Bihać.

— Poftim, stai acum aici. Vei avea o oră de plimbare în fiecare zi ; o dată pe lună poți să scrii părinților; de asemenea, o dată pe lună poți să primești vizite, în prezența unui slujbaș al închisorii. În caz că mori, hainele, geamantanul și toate celelalte bunuri rămase în urma ta vor fi predate celor mai apropiate rude pe care le ai.

Cînd auzi de moarte, Bobo începu să se tînguie :

— Aoleu, măicuța mea I Vai de mine, unde o să-mi rămînă oasele !

— Nu te văicări dinainte c-o să-ți rămînă oasele aici — îi atrase atenția, atotștiutor, Șcandal. Poate că vei fi transferat la culă, ori la „Casa neagră" din Banjaluka ; iar dacă vei fi

condamnat la detențiune pe viață, te vei duce la Zenica, la ocnă. Acolo poate c-o să te pună și-n cătușe.

— Aoleu, aoleu ! începu să urle și mai tare puștiul arestat. Nu vreau să mă duc la Zenica !

— Păi, nu te teme ; poate că nici n-o să fii nevoit să te duci acolo — prinse Șcandal să-l consoleze. Dacă, de pildă, te condamnă la spînzurătoare, nici nu trebuie să mergi departe. Te ducem frumușel pînă la primul copac și te agățăm sus, ca pe un cartaboș.

— Vai, vai, sărăcuțul de mine I se tîngui puștiul netrebnic.

Bineînțeles, Jovo știa că pe-un asemenea băiețel nu-l așteptau nici spînzurătoarea și nici închisoarea, dar voia să-l sperie oleacă, fiindcă bănuia că păpușelul ăsta micuț trebuie să fi greșit grozav față de colegii săi ; iar asemenea indivizi nu sînt agreați nici chiar de temniceri.

S-a vorbit mai tîrziu că l-ar fi îndemnat la această faptă răzbunătorul De-De-Ha ; nu s-a putut afla însă niciodată cît adevăr e în toată povestea.

Bobo a fost eliberat din faimoasa închisoare de-abia seară, de către profesorul de istorie Pejan, care-i ținea locul directorului. Cînd Bobo i se plînse cît de îngrozitor se simțise în închisoare, Pejan rîse cu hohote.

— Te-ai simțit îngrozitor *aici* !? Vrei cumva să-ți trîntesc o notă proastă la istorie ? Păi, ai uitat oare cum arătau temnițele din evul mediu și cum erau chinuiți deținuții acolo ? Ți-aduci aminte de cătușe, de lanțuri, de șerpi și de scorpioni ? Pe cînd aici, la tine, abia dacă găsești un purice.

În seara aceea, Baia fu ceva mai retras, și doar înainte de culcare adună întregul nostru grup într-un ungher al sălii de meditație și ne propuse :

— Știți ce ? Cînd cineva stă o zi întreagă în cocina porcilor, nu i se mai potrivește porecla de „Păpușel". N-ar fi oare mult mai bine sa-i zicem ticălosului nostru Bobo „Guiț".

Ne-am declarat de acord cu el chiuind și țopăind de bucurie.

VIII

Din cauza lui Bobo Guiț și a anunțului, am pățit-o din nou. Cum s-a întors directorul, tot grupul nostru a fost pedepsit să rămînă duminică fără masa de prînz.

Așadar, s-a dus faimosul prînz de duminică, cu friptură și prăjituri ! Și din cauza cui ?! Din cauza ticălosului, sclivisitului și prăpăditului de Bobo Guiț. Ah, de ce nu trăiesc la noi tigri, rinoceri și șerpi boa, ca să încurce într-o noapte ițele acestui nemaipomenit superticălos !

După întîmplarea cu anunțul și cu cocina de porci, Bobo a devenit favoritul și persoana de încredere a directorului. Dacă, să zicem, se auzea pe coridor ori în dormitor vreun zgomot ori vreun țipăt, directorul venea pe neașteptate și-ntreba încă de la ușă :

— Bobo, cine a făcut dezordinea ?

Iar el, lingăul, sărea îndată ca o jigodie și raporta :

— Dule Dabić, vă rog, s-a luat la trîntă cu Milan și au răsturnat scaunul.

Firește, numaidecît, pe loc, Dule și Milan „Mireasa" își încasau pedeapsa, iar ura noastră împotriva lui Guiț creștea cu încă un grad.

Într-o dimineață, Krsto Purice îmi șopti misterios :

— Probabil că astăzi zeul nostru slav, Perun, o să-și verse focul pe căpățîna păcătoasă a lui Bobo Guiț.

— De unde știi ?

— Cam așa ceva am visat eu azi-noapte.

Cînd Krsto „visa cam așa ceva", era cel mai bun semn că clocise vreo șmecherie. De aceea așteptam cu nerăbdare ora profesorului nostru de matematică Perie, zis Perun Tună-și-fulgeră.

Cu puțin înainte de începerea orei, Krsto se învîrti cam multișor în jurul lui Bobo și a băncii sale. În sfîrșit, iată-l, intră Perun și tună încă de la ușă :

— Caietele pe bancă, să vedem temele de-acasă !

Ne scoaserăm cu toții servietele ; își luă și Guiț servieta lui

de piele bine îngrijită, o deschise și-n acea clipă
— frrr ! — o vrabie țîșni din servietă și zbură spre fereastra închisă.

— Aha, prinde-o ! strigă, cel dintîi, Krsto și, cît ai clipi din ochi, în clasă se iscă atîta zarvă, țipete și învălmășeală, de parc-ar fi fost cutremur de pămînt.

Se repezi chiar și severul Perun, cu rigla în mînă.

— Aha, pocniți-o ! strigă la el Baia.

Pînă la urmă, vrabia fu prinsă și, din ordinul lui Perun, azvîrlită solemn pe fereastră. De-abia atunci se apropie acesta de Bobo, care încremenise de spaimă, și tună :

— Scoate tema s-o vedem, viteazule vînător !

Caietul lui Bobo stătuse deschis încă dinainte de începerea orei, pregătit pentru control, iar acum — ce grozăvie ! — se vede treaba că-n hărmălaia aia cineva, sărind peste bancă, călcase cu talpa lată de cauciuc tocmai pe pagina cu teme și lăsase pe ea o amprentă neagră, semănînd cu un fel de careu de cuvinte încrucișate.

— Aha, așa arată un caiet ? tună glasul lui Perun. Va să zică, ai stat pe el cînd te-ai cățărat după vrabie, da ?

Guiț, înghețat de spaimă, începu să se apere, bîlbîindu-se. Dar se dovedi că avea pantofi cu talpă de cauciuc, și asta-i fu de-ajuns profesorului.

— Dacă minte capra, nu minte cornul care împunge și lasă urme. Vezi că sînt tălpile tale ?!

Cînd sună de recreație, Krsto Purice mă trase într-un ungher și își ridică piciorul.

— După cum vezi, și eu am talpă de cauciuc — făcu el șiret cu ochiul — iar dacă o mai și ung cu cremă neagră, se imprimă excelent.

— A, prin urmare, tu ai fost ăla ? rămăsei eu cu gura căscată.

— Dar să taci ! îmi atrase el atenția.

De-De-Ha se apropie de noi și zise îngrijorat :

— Îndată ce Perun o să-l anunțe pe director de toată tărășenia cu vrabia, am să și-ncasez o pedeapsă. N-am să pot dovedi sub nici o formă că nu-s amestecat în treaba asta.

Între timp, De-De-Ha o sfecli, tot pe neașteptate, în aceeași

zi, la ora de religie.

Cu cîteva zile mai înainte, catihetul ne explicase că Dumnezeu este o trinitate, adică are trei ființe : Dumnezeu-tatăl, Dumnezeu-fiul și Dumnezeu-Duhul sfînt. Acum începu să ne asculte lecția trecută și-l strigă primul pe Dule.

— Dabić, spune-ne cum este Dumnezeu.

De-De-Ha se ridică alene, căci habar n-avea cum e Dumnezeu, deoarece la lecția precedentă de religie jucase „țintar" cu Baia. De aceea se întoarse încurcat spre noi și sîsîi :

— Șoptiți !

Da, pe naiba, șoptește-i lui Dule, cînd știi că-i surd !

Totuși ne-am întins peste bancă și-am silabisit :

— Tri-ni-ta-te ! Tri-ni-ta-te !

De-De-Ha tuși și behăi cu glas tare :

— Domnule catihet, Dumnezeu e aproximativ... jumătate !

— Ce ?! răsună amenințător glasul de la catedră.

— Dumnezeu e aproximativ jumătate ! strigă și mai deslușit Dule.

— Ești tu un măgar și jumătate, ba încă și mai neghiob ! urlă catihetul. Oare pentru tine atotputernicul Dumnezeu e doar aproximativ jumătate, ai ?

— Păi... așa scrie — începu să șovăie Dule.

— Aha, scrie ! zbieră catihetul. Poate în niscaiva cărți eretice ori turcești ! Unde ai citit tu așa ceva ?

Răspunsul lui Dule că Dumnezeu e aproximativ jumătate a fost cunoscut pînă seara de tot internatul și din pricina acestui răspuns De-De-Ha s-a bătut pînă la cină de vreo șase ori. Văzîndu-l atît de năbădăios, Jovo Șcandal îi spuse dojenitor :

— Ce-i cu tine astăzi ? Pînă acum ai fost un băiat aproximativ bun.

Arțăgosul Dule se zbîrli ca un motan :

— Ce-ai zis, cine-i aproximativ ?

— Dumnezeu, Dumnezeu ! Dumnezeu e aproximativ ! strigă cineva, deschizînd numai pe jumătate poarta.

— O să-l vezi tu acum pe Dumnezeu ! răcni De-De-Ha și zbucni afară, în întuneric.

Curînd se auzi cum frînge o tulpină de floarea-soarelui din

grădina internatului și cum îl șfichiuie pe careva.

— Șcandal ce se întîmplă cu Dabić ăsta ! zise năucit Jovo. Și-ntr-adevăr, era un băiat aproximativ bun.

Așa cum ne-am așteptat, directorul l-a admonestat pe Guiț doar pentru întîmplarea cu vrabia, dar De-De-Ha a fost pedepsit iarăși, din următoarele motive :

— Păi, firește, nu se poate să nu fii amestecat în măgăria asta cu vrabia. Nici nu încerca să te aperi. Te cunosc eu bine : dacă-i vorba de justificări, ești priceput aproximativ ca un avocat.

Cînd auzi cuvîntul „aproximativ", De-De-Ha sări în sus de parcă l-ar fi împuns cu acul.

Din ziua aceea, nimeni n-a mai îndrăznit să pronunțe față de Dule al nostru cuvîntul „aproximativ" și era primejdios să pomenești chiar și de Dumnezeu. Odată am fost neatent și, cînd Dule m-a-ntrebat dacă știu lecția, i-am răspuns :

— Aproximativ.

În aceeași secundă, m-a pocnit în cap cu geanta lui veche, de mi s-a părut în prima clipă că s-a prăbușit un meteor în mijlocul Bihaćului, și numai după aceea am auzit vocea amenințătoare a lui De-De-Ha :

— Poftim o notă aproximativă, pentru învățatul tău aproximativ.

IX

La sfîrșitul toamnei au venit în internat, și-n același timp în clasa noastră, doi novici ciudați : frații Mandić, gemeni, elevi într-a II l-a.

Ehehei, pe-ăștia făcea să-i vezi !

Erau fiii unui funcționar din Gospić, și cînd l-au mutat pe babacul lor cu serviciul la Bihać, au trecut și ei de la liceul din Gospic la cel din Bihać.

Băieții semănau unul cu altul ca două picături de apă, atît de mult încît probabil că și părinții lor se căzneau uneori să-i deosebească. Apoi erau întotdeauna îmbrăcați la fel, fapt care sporea și mai mult asemănarea de-a dreptul uluitoare dintre ei.

Din pricina asemănării lor neobișnuite aveau loc în fie care

zi tot felul de confuzii, întîmplări și peripeții caraghioase. În afară de asta, cei doi frați erau din fire tare isteți, vicleni și abili, folosindu-se cu multă îndemînare de această asemănare a lor.

Cel dintîi care a fost tras pe sfoară de ei s-a-ntîmplat să fie De-De-Ha, după aceea numeroși alți interni; apoi profesorii, poliția, fotograful, precum și Jovo „Cinemaul" — proprietarul cinematografului — și, în sfîrșit, oricine avea, din nenorocire, de-a face cu ei.

De-De-Ha a fost păcălit în felul următor :

În ziua cînd frații Mandić, Ranko și Branko, au venit în internat, De-De-Ha a dat ochii cu ei înaintea tuturor. L-a întîlnit mai întîi pe Ranko, în sala de meditație, și s-a uitat bine la el, apoi, cînd a ieșit în curte, l-a zărit pe Branko, și a rămas cu gura căscată de mirare :

— la te uită, cum de-a apărut ăsta atît de repede aici ? Dar, ia stai, poate că mă-nșel.

A alergat în sala de meditație și, cînd l-a văzut din nou acolo pe Ranko, a rămas și mai năucit.

— Uite-l, e aici !

A dat atunci buzna în curte, unde l-a întîlnit pe Branko și, năucit de tot, s-a repezit la el :

— Mă cam iei la mișto, ai ?

— De ce ?! s-a mirat Branko.

— Cum de ce ? Ba mi-apari în curte, ba mi-apari în sala de meditație. Aș vrea să știu pe unde te strecori ?

Isteț, Branko a sesizat despre ce era vorba și a răspuns cu mult calm :

— Trec prin perete.

De-De-Ha s-a burzuluit la el :

— Mă crezi tîmpit, ai ?

— Uite, facem pariu pe un creion că, chiar dacă mă-nchizi în cotețul ăsta, ies de-aici și-ajung înaintea ta acolo, iar cînd o să mă vezi în sală, să te-ntorci fuga la coteț, și-ai să vezi c-am să fiu din nou aici înaintea ta

— Ba n-ai să fii ! Bate palma !

După ce și-au dat mîna, De-De-Ha l-a închis pe băiatul necunoscut în coteț; a înfipt bine cuiul în zăvorul de lemn, ca ușa să nu poată fi deschisă, și a luat-o la goană nebunește spre sala

de meditație. Dar nici n-a deschis bine ușa, că l-a și văzut acolo pe același elev, arătînd unor interni o cutie plină cu creioane.

— la te uită, toate astea le-a cîștigat prin pariuri de la niște tîmpiți ca mine ! a bombănit Dule uluit și, fără să mai zică ceva, a alergat înapoi în curte.

Și-a găsit în coteț arestatul, care l-a întîmpinat încă de la ușă:

— Dă-ncoa' creionașul, frățioare !

De-De-Ha i-a dat fără vorbă un creion, cam scurt, ce-i drept, apoi a tulit-o la fugă de-a lungul curții, întorcîndu-și superstițios capul, de parcă l-ar fi văzut pe însuși necuratul. Abia lîngă bucătărie s-a oprit, în fața lui Jovo Șcandal, pe care l-a rugat :

— Hai, te rog, altoiește-mi una zdravănă, că azi nu știu dacă visez ori sînt treaz.

Șcandal i-a cîrpit bucuros o palmă și i-a spus prietenește :

— Ești treaz, eroule. Dar daca nu crezi, să-ți mai dau una, vrei ?

— Îți mulțumesc ca unui frate, mi-ajunge.

Dar după jumătate de oră, cînd i-a zărit pe cei doi frați împreună și a constatat c-a fost tras pe sfoară, De-De-Ha l-a găsit degrabă pe Șcandal și i-a strigat, gîfîind :

— Hai, filantropule, mai trage-mi una !

Șcandal l-a plesnit și-a doua oară, din toată inima ; iar cînd băiatul a dispărut, și-a zis, holbîndu-se uluit : „Ce-o mai fi și asta? Să te roage să-i bați. Șcandal ! Poate că, cine știe, visez, și-ar trebui să mă pocnească zdravăn și pe mine careva, ca să mă trezesc".

Frații Mandić prinseră la-nceput să-l păcălească și pe Baia al nostru. Numai unul din ei îi plătea cotizația lunară de o jumătate de dinar, ca să-l poată batjocori ; făceau însă amîndoi haz pe socoteala lui, dar, haide, ghicește dacă poți care dintre ei face bășcălie pe degeaba.

Într-o zi, după o îndelungată chibzuire, Baia declară hotărît :

— Ascultați, ori plătiți amîndoi, ori îl bat pe ăla pe care-l prind, fie cine-o fi, Ranko ori Branko. S-a zis cu creditul !

Monitorul nostru, ticălosul ăla de Putorilă, avea și el de furcă cu cei doi frați neastîmpărați. Cînd unul dintre ei făcea vreo dandana, monitorul nu putea nici în ruptul capului să ghicească

dacă a fost Ranko ori Branko. Pînă la urmă începu pur și simplu să noteze în „cartea neagră" astfel :

„Unul din frații Mandić a țopăit prin sala de meditație".

„Unul din frații Mandić a tras scaunul de sub celălalt Mandić".

„Gemenul Mandić a dormit în timpul orei" — ș.a.m.d.

Dacă directorul îl pedepsea pe unul din Mandići, cei doi frați împărțeau, prin înțelegere, pedeapsa în două. Dacă, bunăoară, Branko era pedepsit cu două zile fără prînz, o zi o suporta Ranko, iar una Branko. Și interzicerea de a ieși duminica în oraș o împărțeau, de asemenea, în două : trei ore stătea consemnat un frate, și trei celălalt.

Prin venirea fraților Mandić, grupul nostru de luptă din clasa a III-a se întări considerabil. Erau întotdeauna bine dispuși și gata la orice ispravă, glumă sau păcăleală. Chiar dacă nu le suflai nici un cuvînt despre ceea ce aveai de gînd să faci, ei ghiceau îndată că pui ceva la cale, și numaidecît unul dintre ei îți făcea cu ochiul, întrebîndu-te :

— Ce urzești, măi frate ? Păi, cum se poate să faci treaba asta fără noi, ai ?

În internat, hai, mai treacă-meargă, dar la liceu, în clasă, spre marea noastră veselie, Mandići stîrneau în fiecare zi cîte un tărăboi. Era o adevărată plăcere să mergi la școală, căci în fiecare zi te aștepta o nouă poznă de-a lor, caldă.

Cînd profesorul îl chema pe unul din frați să răspundă, ieșea cel care-și pregătise mai bine lecția. Unul era mai bun la limba sîrbă, la istorie și geografie, iar celălalt — la matematică, fizică și chimie ; și așa și răspundeau.

Severul profesor Terun încercă de cîteva ori să le vină de hac, și îndată ce, să zicem, îl asculta pe Branko și-l trimitea la loc, îl striga numaidecît pe Ranko, dar cei doi frați își schimbau locurile în bancă cu atîta iuțeală și iscusință, încît ieșea tot Branko și răspundea din nou, acum însă sub numele de Ranko.

În cele din urmă se luase hotărîrea să-i transfere în clase diferite, pe unul într-a III-a B, iar pe celălalt într-a III-a A, dar abia atunci s-a produs într-adevăr încurcătura. Nimeni, nici chiar noi înșine, nu mai știam care-i cu noi în clasă, Ranko ori Branko.

Pe Bobo Guiț, cei doi frați l-au „citit" dintr-o ochire. De cum s-au uitat întîia oară la el, unul din ei a zis :

— Ăsta-i un sclivisit !

— Și-un turnător I a completat celălalt.

O dată cu venirea lor în internat se hotărî însă ceva mult mai important : se declară un război nimicitor „cărții negre" — depozitarea greșelilor, pedepselor și năpăstuirilor noastre.

Îndată ce au fost notați pentru întîia oară în „cartea neagră" și li s-au aplicat primele pedepse, frații Mendic s-au uitat unul la altul, și unul din ei i-a spus în șoaptă lui Baia :

— Ar trebui să-i dăm foc !

— Cui, lui Putorilă ? tresări Baia, avînd impresia că geamănul se uita chiar la monitor.

— Nu lui — zise Mandić — ar zbiera prea tare și s-ar auzi.

— Dar atunci cui ? nu se prinse de loc Baia. Oricine face gălăgie, dacă-i dai foc.

— Cartea neagră nu ! șopti Mandić.

— Hm, dar cum ? îngăimă Baia, dus pe gînduri.

— Orice „cum" are un „cumva" — răspunse geamănul. Vorba asta am auzit-o de la bunicu-meu Rade.

— Heei, dacă ne-am putea duce „cumva" pînă la bunică-tu să-i cerem sfatul — glumi Baia, dar Mandić îi întoarse vorba, tot în glumă :

— Aaa, în chestia asta nu mai există nici un „cumva", ci e valabil numai „nicidecum", pentru că bunicul s-a dus pe lumea cealaltă scuturînd nucii ; și nu mai putem merge „nicidecum" la el... Știi, din zăpăceală, s-a scuturat și pe el din nuc.

— Eh, că n-a fost în nuc, în locul bunicului tău, Putorilă al nostru! oftă Baia. Îți garantez că gașca noastră l-ar fi scuturat „cumva" din nuc și nu ne-ar fi scăpat „nicidecum".

Mai tîrziu, întîlnindu-ne în curte, ne-am adunat tot grupul într-un cotlon de lîngă cocina de porci. În ultimul timp ne strîngeam cu multă plăcere aici, pentru că ne puteam feri astfel de spionarea lui Bobo Guiț. Căci de cînd Scandal îl ținuse închis în cocină, Bobo ocolea pe departe fosta lui închisoare și nu se mai apropia de ea nici dacă l-ar fi așteptat acolo o tipsie cu baclavale.

ranko

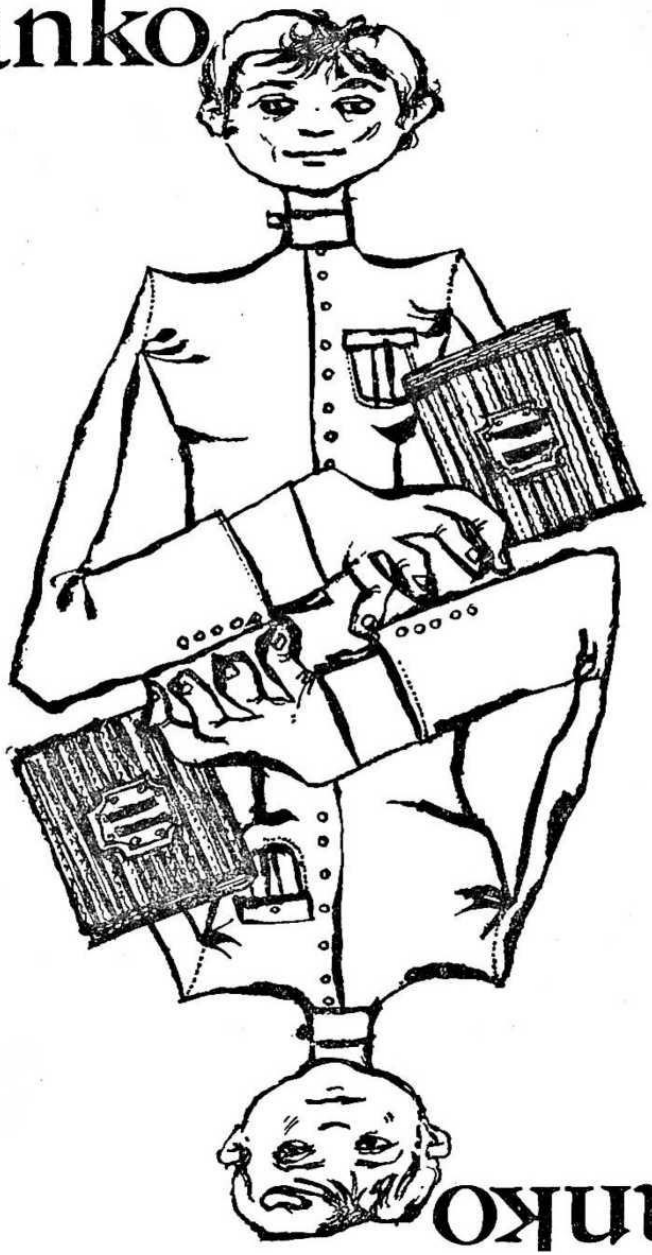

ranko

— Măi, fraților, măi, de-ați ști ce mi-a propus acest preaînțelept coleg ! începu Baia, adresîndu-se întregului grup ; și, ca să ne stîrnească și mai tare, se opri un pic, apoi, ridicînd misterios degetul, rosti : E vorba de „cartea neagră" !

— Care coleg ? întrebă nerăbdător De-De-Ha.

Baia se întoarse spre frații Mandić și își miji ochii, stînd în mare cumpănă.

— Păi, ăsta... Care dintre voi doi, măi, mi-a șoptit adineauri chestia aia despre „cartea neagră" ?

— Eu nu ! zise unul din frații Mandić, Branko ori Ranko — care anume, era greu de ghicit.

— Nici eu ! replică celălalt Mandić, iarăși Branko ori Ranko.

Baia rămase cu gura căscată.

— Cum nu ? Ba încă ăla dintre voi care mi-a spus, mi-a povestit și cum s-a scuturat bunică-su din nuc.

— Ehei, dac-o iei așa, înseamnă c-ai dormit la ora de meditație și-ai visat niște bunici cățărați în nuci — rîse prostește Krsto Purice.

— Noi n-am avut decît bunică, dar ea nu s-a urcat decît în duzi, că n-avea dinți — zise unul din frații Mandić.

Uluit, Baia se holbă la cei doi frați, ca și cînd ar fi avut în fața ochilor doi crocodili, și îngăimă :

— Cum ?! Păi, nu v-amintiți de „cum", „cumva", „nicidecum"?

Hamid Ateul se îndepărtă cu precauție de Baia și-l întrebă îngrijorat :

— Frate dragă, nu cumva ai mîncat măselariță, ori cine știe ce alte buruieni otrăvitoare ?... De fapt, cărei specii de plante îi aparține măselarița ?

Hohotul de rîs care izbucni fu curmat în cele din urmă de nerăbdătorul De-De-Ha :

— Spune-ne ce-ai auzit de „cartea neagră", fie cum o fi fost, vis ori realitate ! Cartea asta „neagră" îmi stă-n gît !

— Într-adevăr, ar merita s-o scuturăm, ca pe bunicul ori bunica (ce-o fi fost) a lui Mandić — adăugă Krsto.

— Iată ce-i : am auzit c-ar trebui să facem „cumva" să distrugem „cartea neagră" ! spuse răspicat Baia.

— Păi, spune așa, frate ! strigă însuflețit De-De-Ha. Că ai

auzit chestia asta în vis ori în realitate, n-are importanță; principalul e c-ai auzit un lucru cuminte.

— Așa ceva numai un cap înțelept a putut să propună — zise unul dintre frații Mandić.

— Foarte înțelept — îi sări în ajutor celălalt Mandić.

Baia privi încruntat la ei, strînse ghivictul în buzunar și-și zise în sinea lui : „Hm, dac-aș ști care din ei doi mi-a propus, l-aș cotonogi, chiar dacă i-ar fi nu știu cît de înțeleaptă propunerea".

De-De-Ha se răsuci spre Baia :

— Te rog, trage-mi o palmă, dar una cumsecade, ca pedeapsă că nu mi-a trecut mie mai întîi prin cap ideea c-ar trebui distrusă „cartea neagră".

Baia își miji ochii, ridică mîna și își zise în sinea lui : „Am să-mi închipui că-l plesnesc pe unul din frații Mandić".

Palma răsună, iar De-De-Ha sări în sus țipînd :

— Auuu ! Eu ți-am cerut doar o palmă cumsecade, iar tu mi-ar cîrpit una zdravănă, voinicească, venită ca un trăsnet din cer !

— De ce să fac economie pe socoteala prietenului meu — zise mărinimos Baia, apoi se întoarse spre Krsto Purice : Ascultă, și pe tine ar trebui să te pălmuiască niște mîini zdravene.

— Ce, un purice pălmuit de niște mîini zdravene ?! se miră Krsto. Și de ce, mă rog ?

— D-aia, fiindcă te gîndești la toate drăcoveniile, dar nu ți-a trecut prin căpățînă să lichidăm „cartea neagră".

— Bine, de azi înainte am să mă gîndesc cum să punem mîna pe „cartea neagră" — făgădui Krsto.

Cum a doua zi era duminică și întregul nostru grup n-avea voie să iasă în oraș, am convenit să consacrăm această zi întocmirii planului de a pune mîna pe „cartea neagră".

— Haide, spuneți-mi acuma drept, de ce n-ați vrut să recunoașteți că unul din voi doi mi-a spus c-ar trebui arsă „cartea neagră" ?

Unul din frații Mandić, șmecher din Lika, făcu cu ochiul și spuse :

— Dacă într-o bună zi s-ar afla cine a distrus „cartea neagră", grosul pedepsei l-ar îndura cel care s-a gîndit primul la această

ispravă.

— Ia te uită ! rămase Baia cu gura căscată. Într-adevăr, așa s-ar întîmpla. Dar, totuși, cine s-a gîndit mai întîi ?

— Bunicul nostru, ăla din nuc — zise unul din frații Mandić. El, de pildă, nu s-a gîndit niciodată primul cum ar trebui furate găinile popii. La trebușoara asta s-au gîndit întotdeauna prietenii săi nedespărțiți.

Baia își holbă ochii, uluit.

— Tare distinsă figură trebuie să fi fost și bunicul ăla al vostru, găinarul, iar societatea lui și mai teribilă. S-au urcat oare în copaci și prietenii ăia ai lui ?

— Nu, dar au vrut țăranii să-i urce într-un prun — spuse unul din frați.

— Iarăși o ghicitoare I zise Baia. Și de ce ?

— I-au prins furînd cai și i-au dus să-i spînzure — explică Mandić. De-abia i-au scăpat jandarmii.

Baia făcu ochi mari :

— Nu mai spune ! Să-i spînzure ? Tiii, mare păcat că-n jurul Bihaćului nu sînt asemenea țărani minunați, să li-l dăruim pe Putorilă al nostru !

XI

Iată-ne în grădina internatului. Ascunși după tulpinile înalte de floarea-soarelui, discutam cum să lichidăm „cartea neagră".

— Trebuie să-i dăm foc, chiar dac-ar fi să se ridice fumul ei negru pînă la cer ! se înfurie Baia, cu ochii ieșiți din orbite.

— Mai întîi trebuie să punem mîna pe ea — zise calm unul din frații Mandić, iar celălalt, tot atît de calm, completă :

— Și să-i dăm repede foc, așa cum propune Baia ; dar cu cît mai puțin fum, ca să nu observe nimeni.

— Cartea poate fi furată numai în timpul nopții — intră în vorbă De-De-Ha, specialist în asemenea chestii — iar pentru treaba asta avem nevoie de șapte chei mari și de tot atîtea din cele mici.

— Ce nevoie avem de-atîtea chei, frate dragă ! se miră

Hamid Ateul. După calculul meu, ajung două : una pentru ușa de la sala de meditație și una pentru sertarul lui Putorilă. Nu-i așa ?

— Calculul tău e bun pentru profesorul de matematică — zise De-De-Ha. într-adevăr, lui, pentru două broaște, îi ajung numai două chei, dar, ținînd cont de matematica mea haiducească, va trebui să facem rost de cel puțin șapte-opt chei pentru fiecare broască, și s-ar putea ca nu mai una din ele să fie cea adevărată, care deschide broasca.

— Dacă e nevoie să intre cineva pe furiș, sînt aici — se anunță Krsto Purice.

— Te furișezi prin broască ? rînji neîncrezător De-De-Ha.

— Nu, măi frate, ci pe fereastră. Semăn eu oare cu o cheie, ca să mă pot furișa prin broască ?

De-De-Ha îl examină cu atenție, apoi spuse :

— Aș ! Cu căpățîna asta a ta, semeni mai degrabă cu vîrful ferecat al unei grinzi din alea denumite „berbec", cu care vechii romani spărgeau porțile cetăților.

Toți pufniră în rîs ; Krsto Purice nu-și pierdu însă cîtuși de puțin cumpătul și-i aruncă repede :

—Știu, știu, chestia asta ai citit-o ieri în manualul de istorie pentru clasele superioare, ca să pari deștept în fața vreunei fetișcane.

De-De-Ha se înroși și sări la bătaie ; Baia îl prinse însă de mînă și-l trase îndărăt :

— Stai, mă, acuma se discută serios. Lăsați bătaia pentru mai tîrziu.

Arțăgosul De-De-Ha se așeză jos, dar, pe sub sprîncene, continuă să-l săgeteze cu privirea încruntată pe Krsto Purice, veghind cu strășnicie ca nu cumva să rîdă ori să se strîmbe pe furiș la el, căci, trebuie să recunoaștem, Krsto era mare meșter la așa ceva. Dacă nu îndrăznea să-și bată joc pe față, atunci strîmba din nas, își mijea ochii ori făcea o mutră teribil de serioasă, fapt care-l împingea pe inamicul său la o furie surdă, mai ales în ora de meditație, cînd n-aveai voie să te răfuiești cu obraznicul. Semăna, așadar, și-n această privință, cu un adevărat purice, pacoste ascunsă, cu care nu putea să iasă la liman nici atotvăzătorul monitor Putorilă.

De data asta însă Krsto se dovedi pe deplin la locul lui ; nu-i ardea de glumă, și consfătuirea noastră continuă iarăși în liniște.

— Începînd de astăzi, vom aduna toate cheile posibile și i le vom preda lui Dabić spre păstrare — propuse Baia. El e specialist renumit în materie de lacăte și broaște.

De-De-Ha, extrem de măgulit de această laudă, încercă să facă pe modestul și spuse :

— Ei, aproximativ !

— Aproximativ, ha-ha-ha-ha ! pufni în rîs Krsto Purice, urmat de tot grupul nostru, căci în clipa aceea ne-am adus aminte cu toții de răspunsul lui Dabić la ora de religie, cînd spusese că Dumnezeu e aproximativ jumătate.

l-am amintit însă de acest fapt într-un moment nepotrivit. De-De-Ha sări în sus furios și porni ca vîntul spre internat.

— Stai, mă, încotro ? îl ajunse Baia din urmă și-l apucă de haină.

— Căutați-vă un lăcătuș care nu-i aproximativ — scrîșni De-De-Ha.

— Glumim, băi, frate-meu ! Și tu ai glumit cu Dumnezeu, spunînd că-i aproximativ jumătate, și iaca, glumim și noi acum cu tine.

— Una-i Dumnezeu și alta-s eu ; cu mine nu-i de glumit !

De data asta se supără Baia și își descleștă mîna de pe haina lui Dule.

— Bine, în regulă ! O să ieșim noi la capăt cu „cartea neagră" și fără ajutorul lui Dumnezeu și-al tău. Du-te frumușel în internat, la Bobo Păpușel, în societatea lui distinsă.

— Ei, Bobo Guiț e, într-adevăr, o societatea distinsă !

Baia nu-i răspunse, ci făcu în tăcere calea-ntoarsă și reveni lîngă noi.

— A plecat, trădătorul ! am strigat eu cu glas tare, ca să m-audă surdul.

Asta prinse. De-De-Ha se întoarse brusc și se îndreptă cu pași hotărîți spre grupul nostru.

— Cine a spus asta ? Tu ?

— N-a zis nimeni nimic — răspunse calm unul din frații Mandić.

— Cine a rostit cuvîntul trădător ?

— Pentru Dumnezeu — se miră, chipurile, Baia — de ce să pomenim acest cuvînt, cînd aici, printre noi, nu există trădători.!

— Bineînțeles că nu există — spuse Dule și se reașeză la locul lui. Hai să discutăm mai departe.

Parc-a zis cineva c-ar trebui să facem rost și de chibrite — intră în vorbă unul din frații Mandić.

— N-am auzit să se fi vorbit de-așa ceva — se auzi glasul blînd al lui Hamid Ateul. Da' ce nevoie avem de chibrite ?

— Probabil ca să se dea foc „cărții negre" în soba din sală — chibzui celălalt Mandić.

— Bine că ți-ai adus aminte de asta ! îl lăudă Baia.

— Nu eu mi-am adus aminte — se apără, viclean, Mandić. Altcineva a pomenit de treaba asta, și propunerea e, într-adevăr, bună.

— Bună, bună, e bună propunerea lui Dabić — căzu de acord celălalt Mandić.

Deși De-De-Ha nu spusese nimic, el nu sesiză șiretenia lui Mandić, ci confirmă naiv :

— Da, e bună, aproximativ.

Toată ceata noastră izbucni din nou în rîs, de data asta însă De-De-Ha nu se mai supără de loc. Ba, mai mult, rîse și el cu glas tare, provocator, și zbieră :

— Ha-ha-ha-ha, niște elevi interni aproximativ deștepți au întocmit un plan aproximativ înțelept, au adunat un număr aproximativ de chei și au găsit un tîmpit aproximativ, pe haiducul aproximativ Dabić, să le deschidă un număr aproximativ de broaște.

— Doamne, ajută-l, aproximativule Dumnezeu ! îi luă vorba Krsto Purice.

— Și asta-i o rugăciune aproximativă — aruncă vorba unul din frații Mandić.

—- la te uită, păi, mie mi-e aproximativ indiferent ce trăncăniți voi ! se miră De-De-Ha însuși. Uite, nu mă mai supără cuvîntul aproximativ.

— Zău, te-ai cuminți aproximativ — recunoscu Krsto Purice.

— Ascultați, fraților, noi ne-am distrat aproximativ cu vorbe goale, iar timpul a trecut aproximativ —- ne atrase atenția Baia. Să revenim la „cartea neagră" !

— Așa cum am spus, putem să ajungem la ea numai noaptea — zise De-De-Ha. Mai precis, după miezul nopții, cînd toată lumea doarme.

— Directorul vine însă adeseori de la cîrciumă după miezul nopții — ne avertiză Baia.

— Doar n-o veni chiar luni, că-i încă mahmur de duminică — chibzui unul din frații Mandić.

— Așadar, punem mîna pe „cartea neagră" luni, după miezul nopții — propuse Hamid Ateul.

— Te-ai gîndit bine ! căzu de acord celălalt Mandić.

De-De-Ha se uită pe rînd la toți și ne atrase atenția pe un ton oficial :

— Stați, oameni buni, luni e mîine ; n-o să puteți aduna pînă mîine seară destule chei. Sîntem nevoiți să amînăm pe altă dată, probabil tocmai pe lunea viitoare.

— Asta se poate numai dacă nu se adună pînă sîmbătă prea multe învinuiri în „cartea neagră" — spuse Baia îngrijorat. Dacă se adună însă prea multe, atunci eu mă duc singur Apoi, fie ce-o fi.

XII

Cam pe la mijlocul săptămînii l-am întrebat pe Baia cîte chei a adunat, dar el a tresărit ca trezit din somn și ne-a privit de parcă ne-ar fi văzut întîia oară.

— Ce fel de chei ?

— Păi, alea, frate, știi... — începu De-De-Ha să întoarcă vorba, căci tocmai în clipa aceea trecea pe lîngă noi Bobo Guiț.

— Care alea ? mormăi Baia, somnoros. Ce tot îndrugi ?

— Păi, n-ai fost de acord să furăm „cartea neagră" ?

— Aha, tu ești, De-De-Ha ! tresări Baia. Păi, da, da, sînt de acord. O s-o furăm.

Abia termină de spus acestea și ne întoarse spatele, luînd-o de unul singur de-a lungul curții. Un prichindel din clasa a II-a, apărut subit de undeva, din spatele cocinii de porci, se hlizi la el și, așa, din fugă, pițigăi :

— Puia-gaia, în jurul casei latră Baia !

Baia tresări doar un pic, își duse mîna spre faimosul lui „catastif", apoi, privind cu o oarecare compătimire în urma puștiului din Lika, care se topi în spatele cocinii de porci, dădu din mînă, ca și cînd ar fi spus : „Fugi de-aici, copile, ce știi tu ?"

Ne-am uitat uluiți unul la altul.

— Dar ce-i cu Baia al nostru, frate dragă, nu cumva o fi bolnav ? întrebă îngrijorat Hamid Ateul.

— Poate c-o fi — replică De-De-Ha. Aseară, la cină, ofta mereu și se uita pe deasupra farfuriei, l-am furat, așa, în glumă, o bucată de carne, dar el nici n-a băgat de seamă. Eu, tot în glumă, am mîncat-o, dar el — nimic.

— Și așa, în glumă, te-ai ghiftuit — aruncă vorba Krsto Purice.

— Zău, aproximativ — recunoscu De-De-Ha.

— Doar n-a avut cumva de gînd să ne trădeze, și-acum, spre norocul nostru, îl mustră conștiința ? întrebă unul din frații Mandić.

— Poate că asta o fi cauza că-n ultimele zile s-a cam ferit de noi -— adăugă celălalt Mandić.

— N-aș zice — dădu din cap De-De-Ha. Voi sunteți novici, încă nu-l cunoașteți bine pe Baia, eu însă sînt de trei ani cu el.

— Nu cumva i-o fi cineva bolnav, poate mătușa aia a lui ? întrebă sensibilul Hamid Ateul.

— Aș, e mai tare decît cula Bihaćului — zise De-De-Ha.

— Sau nu cumva... ăsta... care-i plătește lui Baia internatul ?

— Parohia.

— Nu cumva i s-o fi îmbolnăvit parohia ? începu din nou blajinul Hamid.

— Du-te, mă, dracului ! țipă De-De-Ha. Cum poate să se îmbolnăvească parohia ?

— Ce știu eu, eu sînt musulman — se apără Hamid.

— Ei, ce știi tu ! bombăni De-De-Ha. Asta-i tot așa cum ai zice că-n Bihać s-a îmbolnăvit direcțiunea alimentării cu apă.

— Și-n loc de apă curge țuică — aruncă vorba Krsto Purice.

— Ei, băi, ați luat-o razna ! se auzi unul din frații Mandić. începurăm cu Baia și sfîrșirăm cu țuica. Mai bine ar fi să vedem ce-i cu el, că altminteri se duce de rîpă planul cu „cartea neagră".

— Nu cumva i-o fi frică și acum bate-n retragere ? întrebă Hamid Ateul.

— Ar fi oare posibil așa ceva !? se miră unul din frații Mandić.

— Asta nu mai știu — strînse din umeri De-De-Ha. Oricine se poate pierde cu firea.

— Și-atunci ce ne facem ? se îngrijoră Hamid Ateul. Fără Baia nu-i de intrat într-o afacere atît de periculoasă.

— Dar, zău, nici cu Baia, pînă nu vedem ce goange-i umblă prin cap — zise prevăzător De-De-Ha.

— Așa-i, așa-i ! întăriră amîndoi Mandićii.

— Știți ce ? sări vioi Krsto Purice. Hai, ce-ar fi să-l urmăresc cîteva zile pe nesimțite, să văd ce face și cu cine se întîlnește ! Nu vedeți că-n fiecare după-amiază dispare undeva ?

— Zău, chiar dispare, abia acum îmi dau seama — tresări De-De-Ha.

— Hm, nu-i prea frumos sa-ți urmărești prietenul — se încruntă Hamid Ateul.

— Dar dacă e să pună în joc viața noastră, el nu ne mai e prieten — replică unul din frații Mandić.

— Atunci să-l urmărim cu acest scop : să stabilim dacă ne e prieten ; și dacă ne e, încetăm cu urmărirea —- propuse celălalt Mandić.

— Așa mai merge ! se învoi Hamid Ateul.

— Dar, după aceea, să nu-mi ziceți Krsto Spionul ! se sperie Krsto.

— Fii fără grijă, n-o să-ți zicem — strigarăm cu toții într-un glas.

— Bine, atunci accept.

Chiar în aceeași zi, după masa de prînz, îndată ce Baia dispăru subit la treburile lui misterioase, se topi și Krsto al nostru. Stătuse împreună cu noi, trăncănise ca de obicei, dar la un moment dat, cînd De-De-Ha se întoarse să-l întrebe ceva, vorba i se opri pe vîrful limbii și rămase așa, cu gura căscată, năuc și mut ca un pește.

— la te uită, nu-i !

Ne-am întors cu toții spre locul lui Krsto de la capătul băncii

și am rămas paf, uitîndu-ne ca niște blegi unul la altul. Strălucirea nasului său cîrn și a ochilor săi veseli mai plana încă în aer deasupra locului acela, dar el nu mai era acolo.

— într-adevăr, a dispărut ! zise unul din frații Mandić și, nevenindu-i să creadă, pipăi cu degetul locul unde, pînă mai adineauri, stătuse Krsto. Uite-l nu-i !

— Fac pariu pe două prînzuri că ăsta va afla încă azi unde dispare Baia al nostru — spuse cu voce tare De-De-Ha.

În aceeași clipă însă, unul din Mandići îl înfruntă :

— Atîta timp cît „cartea neagră" e în viață, tot n-ai să capeți nici un fel de prînz. Așa că fă pariu pe altceva.

— Uf, „cartea neagră" ! pufni Dule și, în furia lui, își mototoli caietul de notițe la matematici. Aș mînca-o fără piper și fără sare, chiar și-așa cum e, cu copertă tare, de carton.

Cu cîtă nerăbdare am așteptat reîntoarcerea lui Krsto și cîte n-am făcut ca să ne treacă timpul pînă la sosirea lui ! Ne-am revăzut toate temele pentru a doua zi, ne-am cusut nasturii desprinși de pe la haine și cămăși, ne-am curățat pantofii, ba chiar, fără să fie nevoie, ne-am spălat a doua oară — ceea ce pentru noi era, într-adevăr, lucru rar, minunea minunilor. Eram nevoiți s-o facem a doua oară numai la ordinul directorului, în ziua cînd venea la internat mitropolitul ortodox, dar și atunci jumătate din noi trăgeam chiulul.

Hamid Ateul sări pe neașteptate în picioare și se repezi la fereastră.

— Uite-l !

Am fost numaidecît cu toții lîngă el ; dar nu se vedea decît Baia, venind de-a lungul curții. Mergea încet și visător, parcă plutind pe pămînt, iar fața lui strălucea și radia cum nu-l mai văzusem niciodată pînă atunci.

— la te uită, s-a uns cu ulei ! se miră blajinul Hamid. Strălucește ca luna.

— Nu, nu, strălucește el de altceva : de fericire și de mulțumire — observă cu subtilitate unul din frații Mandić.

— Precis că s-a îndopat bine în prunul lui Dedic ! oftă De-De-Ha.

— A, nu ! se îndoi celălalt Mandić. Dacă s-ar fi săturat de prune, ar zîmbi și s-ar mîngîia pe burtă, dar ia te uită : privește în sus și parcă șoptește ceva.

— Doar n-o număra norii !? se înfurie Dule, iar Hamid Ateul, aducîndu-și subit aminte de ceva, întrebă îngrijorat :

— Frate dragă, norii provin din ploaie ori ploaia provine din nori, oare cum a spus ieri profesorul ?

Întrebarea lui rămase însă fără răspuns, fiindcă, în aceeași clipă, dintre tulpinile înalte de floarea-soarelui apăru pe neașteptate o arătare neagră, umblînd în patru labe, care o tuli în spatele cocinii de porci.

— Krsto I strigă De-De-Ha.

— Dar era ceva cu patru picioare, pesemne că vreun purcel — presupuse Hamid, care prinsese doar cu coada ochiului arătarea necunoscută.

— Nu-i, zău nu-i altcineva decît Krsto — afirmă unul din frații Mandić. De bună seamă, s-a furișat în patru labe în urma lui Baia. Hai acolo !

Am dat cu toții buzna în curte și, în fugă, am trecut buluc pe lîngă Baia, dar el aproape că nici nu ne-a observat. Mergea pe lîngă noi ca un lunatic, visător și nespus de fericit.

— Ăsta, zău, a mîncat măselariță ! mormăi De-De-Ha.

În spatele cocinii de porci îl găsirăm pe Krsto Purice cam îngîndurat. Cînd ne văzu, se scărpină pe nas, apoi, șezînd pe iarbă și privind meditativ înainte, zise :

— Compătimesc toate animalele patrupede !

— la uită-te la el ! Și de ce, mă rog ? întrebă Dule.

— Uf, de-abia acum, cînd m-am furișat pe urmele lui Baia, mi-am dat seama cît e de greu să umbli în patru picioare.

— Povestește-ne de Baia, și lasă patrupedele în pace — se repezi nerăbdător unul din frații Mandić.

— Spune ce-ai văzut ! îi luă vorba celălalt Mandić.

Krsto își trase capul între umeri/ de parcă s-ar fi ferit de ceva, își miji ochii și spuse :

— Știu dinainte că pur și simplu n-o să mă credeți.

— Cum să nu te credem, frate dragă !? Povestește numai — zise Hamid Ateul și, arzînd de curiozitate, se linse pe buze de

parc-ar fi așteptat o tipsie cu baclavale.

— Păi... asta-i... asta-i. Of, nici nu știu cum să încep !

— la-o de la început I tună De-De-Ha.

— Dacă m-ar întreba la istorie, pe Dumnezeul meu că mi-ar fi mai ușor să încep — se apucă Krsto să se jure — pentru că povestea asta e o întreagă istorie.

— Dar ce poate fi, frate dragă ? se îngrijoră Hamid Ateul.

De-De-Ha începu să se fîțîie nerăbdător și își încruntă arțăgos sprîncenele.

— Ascultă, Krsto, ori începi odată istoria aia a lui Baia, ori se va desfășura acum o bătălie istorică, în care tu ai să-ți pierzi capul.

— Iar mai tîrziu se va scrie în cărți : „în marea bătălie de lîngă cocina de porci, haiducul Dule l-a ucis pe celebrul patruped Krsto Purice" — adăugă Ranko Mandić.

Pus în încurcătură, Krsto începu să se scarpine la ceafă.

— Ascultați, e un pic cam neplăcut să povestești aici, în spatele cocinii de porci.

— Ce, nu cumva Baia s-a făcut sfînt ? se holbă Hamid Ateul.

— Unde-ai mai văzut tu sfînt cu ghivict în buzunar?! îl luă peste picior Branko Mandić.

— Cum o să se sfințească ! E altceva la mijloc, cu mult mai ciudat — începu Krsto să povestească. Pur și simplu nu-mi credeam ochilor și urechilor. Ascultați !

Ne-am strîns cu toții grămadă în jurul lui, ciulind urechile.

— Prieteni, Baia s-a îndrăgostit ! aruncă vestea povestitorul.

Am tresărit cu toții, de parc-ar fi bubuit un tun, și, năuciți, ne-am uitat țintă la Krsto. Ba Hamid Ateul s-a înroșit ca o fetișcană, iar De-De-Ha s-a repezit uluit :

— Minți ! De unde știe el așa ceva ? Asta se face numai în clasele superioare.

— Zău, așa-i ! Am stat o oră întreagă în urzicile alea mari de lîngă gardul dinspre grădina lui Kutić și, zău, am auzit totul — începu Krsto să se jure. Poftim, uitați-vă la picioarele mele, sînt numai bășici din cauza urzicilor.

— Și cum adică e îndrăgostit, de cine s-a îndrăgostit ? întrebă De-De-Ha, croindu-și drum și venind mai aproape de povestitor.

— De Zora Kutić, vecina noastră, aia din clasa a II-a — îl lămuri Krsto.

Am simțit un junghi în inimă, de parcă m-ar fi strigat să răspund la o lecție neînvățată ; cred însă că și ceilalți au tresărit, căci, pe furiș, toți o sorbeam din ochi pe Zora, o fetiță vioaie și frumușică. Și, poftim la Baia, se îndrăgostise, iar nouă nici nu ne trecuse măcar prin cap să ne gîndim la așa ceva ! Chiar că eram măgari.

— Și... cum arată treaba asta ? Cum ai ghicit că-i îndrăgostit ? începu De-De-Ha să-l descoasă.

— Uite-așa, asta se vede imediat — se apucă Krsto să explice. Zora stătea la ea în grădină, lîngă gard ; ronțăia la bomboane — ronț-ronț — ca un șoarece, iar Baia, în partea astălaltă, transpira, se înroșea și răsucea cu amîndouă mîinile un par de la gard, de parc-ar fi stors apă din el.

— Frate dragă, și de ce făcea oare măgăria asta ? vru să afle Hamid Ateul.

— Ce știu eu, poate că așa trebuie să faci cînd iubești pe cineva — zise șovăitor Krsto. Dar să fi auzit cît de tîmpit și de zăpăcit povestea, aoleuuu ! Parcă era De-De-Ha cînd nu învață la religie.

Dule își holbă ochii și se zbori :

— la lasă-mă-n pace ! Mai bine spune ce melița Baia.

— Păi... asta... zicea mereu cam așa : „îmi place să privesc cînd ești în grădină, iar cînd nu ești în grădină, nu mă uit într-acolo, ci..."

— Ci la prunele și la nucile lui Dedic — aruncă vorba De-De-Ha.

— Atunci, Zora l-a întrebat dacă vrea o bomboană, iar el a spus că nu poate mînca...

— Văleu, ce le minte ! sări în sus De-De-Ha. Ar mînca o traistă plină vîrf, cît ai clipi din ochi.

— Probabil c-o fi cam bolnav, de vreme ce nu poate să mănînce nici bomboane — îi luă apărarea Hamid Ateul.

— A, nu, nu, eu am citit ca cel îndrăgostit nu poate, într-adevăr, să mănînce — explică Krsto.

— Of, de-așa ceva aș avea eu nevoie ! oftă De-De-Ha.

Și așa sînt veșnic pedepsit cu suprimarea mîncării.

— Apoi — continuă Krsto — Baia i-a mai spus că toată noaptea se gîndește numai la ea și nu poate să doarmă...

— Dar sforăie ca un crocodil, că doar îl aud ! se revoltă Dule Haiducul. Ce le mai minte tîlharul !

Krsto începu din nou să filozofeze :

— Păi, așa-i asta... ăăă... în romane, îndrăgostiții povestesc întotdeauna cîte ceva teribil, pentru ca fata să vadă c-o iubește și că...

— Și cum s-a terminat toată povestea asta ? întrebă Ranko Mandić.

— Baia zicea că se va uita zi și noapte numai spre grădina Zorei și-i va scrie o scrisoare, iar ea tot timpul se fandosea și își mijea ochii. După ce s-au despărțit, Baia a trecut chiar pe lîngă mine și, culmea, s-a uitat, dar nu m-a văzut.

— S-a tîmpit de tot ! zise a lehamite Dule. Ăsta a și uitat de „cartea neagră" și de înțelegerea noastră.

— Și ce ne facem acuma, frate dragă ? se auzi vocea îngrijorată a lui Hamid.

— În cazul ăsta, trebuie să inventăm ceva — spuse grav Branko Mandić. Eu și frate-miu o să încercăm să chibzuim cum am putea să-l zgîndărim, ca să-l facem să-i vină mintea la cap.

— Dar grăbiți-vă, că mie așa-mi stă pe cap cartea asta „neagră", că numai la ea mă gîndesc, ca Baia la Zora — se văicări sincer De-De-Ha.

— N-ai nici o grijă ! Cînd noi, frații Mandić, punem ceva la cale, întotdeauna o pățește careva : ori inamicul nostru, ori noi doi.

XIII

A doua zi, după masa de prînz, Baia m-a luat de braț ș m-a tras într-un ungher al sufrageriei :

— Ascultă, am o vorbă cu tine : dar despre asta, nimănui nici un cuvînt, că altminteri te-ai ras de pe lumea asta.

Văzîndu-l cum își pipăie în buzunar faimosul ghivict, m-am

înspăimîntat de-a binelea și i-am făgăduit:

— Jur pe lumina soarelui că n-am să scot nici o vorbă ! Să dea Dumnezeu să capăt zece note proaste, dacă am să spun cuiva ceva.

Asta pare-se că i-a fost de ajuns lui Baia. M-a scos în curte, m-a dus în spatele cocinii de porci și a început:

— Ascultă, tu compui mai bine decît oricine temele la limba sîrbo-croată și... cum să zic... ai ști oare să ticluiești o scrisoare pe care, chipurile, un flăcău ar scrie-o unei fete pe care-o iubește?

— Păi, știu eu ? tărăgănai eu răspunsul. Dar ce să-i scrie ?

— Ei, ce ! Asta tu trebuie să știi. Imaginează-ți, de pildă, că tu ești flăcăul ăla, iar pe ea s-o cheme, hai să zicem, Mara.

— Mara e fata lui Putorilă, nu-mi place numele ăsta ! mă revoltai eu.

— Bine, nici mie nu-mi place, atunci hai să zicem... ăăă... hai să zicem c-ar fi o oarecare Zora.

— Ei da, Zora îmi place — mă repezii eu să-i spun.

— Care Zora ? urlă gelos Baia, ducîndu-și mîna la ghivict.

— Nici una, frate dragă ! îmi place numele Zora.

— Spune-așa, frățioare, ca să nu-ți pierzi viața așa, dintr-o dată, bun zdravăn... Vei scrie, așadar, unei oarecare Zora, din partea unuia care o iubește.

— Dar cum îl cheamă pe-ăla ?

— Ce ? Ți-am spus doar : imaginează-ți că tu ești îndrăgostitul acela.

— Ehei, dar ce-mi dai pentru asta — începui eu să mă tocmesc — că n-am chef să scriu răvașe și să mă îndrăgostesc pe daiboj.

— În regulă, o să-ți dau o bucată babană de slănină cu carne. Dar dacă n-o să scrii bine, știi ce te-așteaptă — zise Baia, scoțînd din buzunar arma lui de luptă, ghivictul de plumb.

Întreaga noastră discuție a decurs calm, aproape în șoaptă, la umbra marei cocini de porci, care a devenit astfel cea dintîi martoră mută a poveștilor noastre amoroase de școlari.

După această discuție, Baia m-a dus în podul internatului, și acolo, lîngă ferestruica rotundă, a aranjat o masă veche și o ladă,

pe care m-am așezat, gata pregătit să scriu.

— Poftim caietul ăsta de matematică, vei compune în el scrisoarea, iar adevăratul îndrăgostit o va transcrie pe curat — îmi spuse Baia și așează în fața mea caietul albastru și creionul. Dar înainte de a începe scrisoarea, uită-te nițel și la aceste două lucruri.

Baia a așezat într-un capăt al mesei o bucată mărișoară de slănină, cu două straturi de carne în ea, iar în celălalt capăt a depus faimosul lui ghivict și m-a amenințat, burzuluindu-se :

— Uite, dacă compui bine, te-așteaptă slănina asta împărătească ; dacă compui prost, nu scapi fără o lovitură de ghivict în spinare.

Așa a început să prindă viață prima mea compunere extrașcolară, cu alternativa a două perspective : ori de a fi răsplătit gras, ori de a fi snopit cu o greutate de cîntar. Sărmane Brankic[12], ai sfeclit-o !

Am așezat, așadar, caietul în fața mea, am luat creionul în mînă și m-am uitat la Baia.

— Spune-mi, cum trebuie să înceapă flăcăul acela scrisoarea ?

— Ei, cum ?! se burzului el. Ți-am spus : imaginează-ți c-o iubești mult, mult de tot pe Zora.

Mi-am rezemat capul în mînă, m-am uitat la caietul deschis în fața mea, dar, ca un făcut, am citit în partea de jos a paginii o mică însemnare, mîzgălită de mîna lui Baia :

„Monitorul Putorilă e un cal biped !"

M-am străduit cu înverșunare să nu mă mai gîndesc la fraza asta afurisită, am închis chiar și ochii, dar totul era în zadar. În fața mea flutura mereu imaginea unei mîrțoage cu două picioare, îmbrăcată în pardesiul lui Putorilă.

— Ce-i, de ce nu începi ? zise Baia nerăbdător. La ce te gîndești ?

— La calul biped — rostii eu dintr-o suflare.

Baia a întins mîna spre capătul mesei unde stătea ghivictul și a mîrîit amenințător :

---

[12] Brankic — diminutiv de la Branko. (n.t.)

— Alungă-ți calul din cap, că de nu..

— Bine, bine, imediat. Sst, lua-te-ar dracu' !...

Pacostea de cal biped a dispărut, într-adevăr, ca strălucirea îndepărtată a unui fulger și în locul lui mi-a apărut în față imaginea clasei noastre și, aproape de tot, chiar sub nasul meu, ochii mari și strălucitori a colegei noastre din banca întîi, Zora Tanković... Da, da, fugeam tare mult de acești ochi și totuși cît de adesea îi căutam, mă temeam de privirea lor, dar în sinea mea tînjeam să se oprească asupra persoanei mele. Bine, chiar Zorei am să-i scriu.

Profund emoționat, simțind cum inima-mi bate furtunos, am scris primele cuvinte :

Dragă Zora !

Am citit în mintea mea acest rînd scurt, și-n clipa aceea am avut impresia că, într-adevăr, îi scriam Zorei, și că mîine ea avea să citească scrisoarea ; am uitat și de Baia, și de pod, și de călușul biped și am continuat să înșir frază după frază. Aveam impresia că o cunosc de o sută de ani pe frumoasa și zburdalnica Zora, că fără ea întregul liceu ar fi pustiu și s-ar dărîma, iar eu aș muri de durere și aș rămîne mort pe vecie, mort cu adevărat.

Baia, stînd țeapăn lîngă mine, mă supraveghea cu atenție, iar cînd mă opream un pic, urmărind cu închipuirea umbletul ușor al Zorei prin clasă, Baia se speria c-am obosit, și-atunci înfigea repede în vîrful cuțitului o felie de slănină și o învîrtea sub nasul meu.

— Uite ce te-așteaptă ! Zi-i mai departe !

Scriam și iar scriam ; cînd mi s-a părut că am scris tot, am tresărit ca trezit din somn, deoarece mi-am adus aminte că urma lucrul cel mai greu : iscălitura. Ah ! Cum aș fi așezat din toată inima la sfîrșitul scrisorii, așa cum citisem într-o carte :

„Te iubește,
Branko".

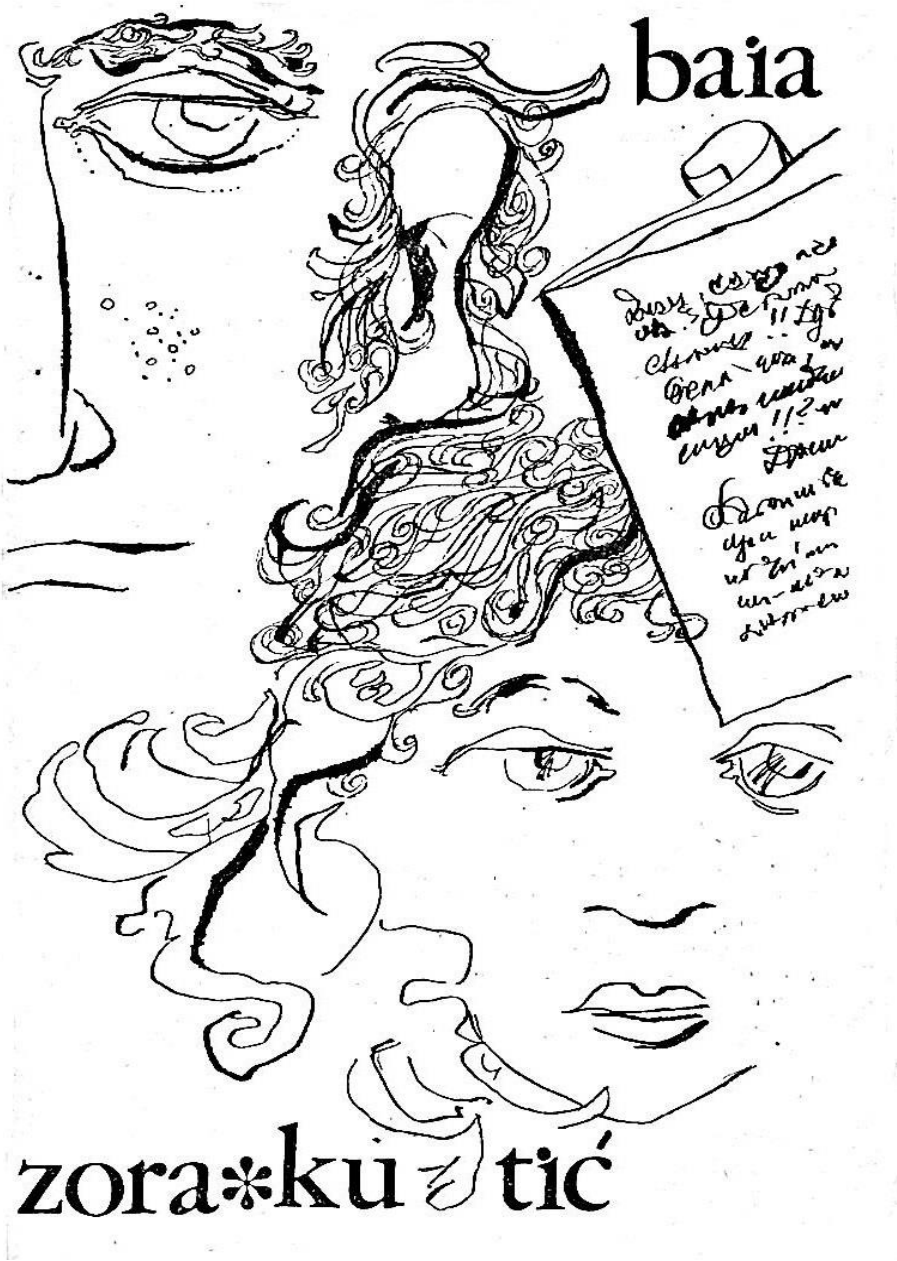
baia
zora*kuzetić

„Pe naiba, ce fel de Branko ! cugetam în sinea mea. Scrisoarea-i pentru Baia."

Totuși, prefăcîndu-mă ca habar n-am de nimic, i-am citit cu glas tare toată scrisoarea și l-am întrebat calm pe masivul meu coleg :

— Dar pe cine-l iscălim ?

— Hm... ăăă... știi, scrisoarea e pentru un coleg al nostru din oraș, nu pot să-ți spun acum cine-i... O s-o iscălească el.

Îmi întinse în mod cinstit cîștigul, bucata aceea de slănină, și-mi atrase încă o dată atenția :

— Nimănui nici un cuvînt, ai auzit ?... Dar bine ai mai adus-o din condei, chiar așa cum doream eu... adică... prietenul ăla al meu care o iubește pe Zora.

Cu toate că fusesem bine răsplătit pentru truda mea, eram totuși tare mîhnit. Și cum să nu fi fost ? Mă gîndisem la Zora, îi privisem ochișorii, îi scrisesem, și acum să dau totul altuia, pentru o banală bucată de slănină. Eh, Branko, Branko, așa se vinde oare ceea ce iubești ?!

Ca să-mî potolesc într-un fel această reală mustrare de conștiință, seara l-am tras pe furiș pe Dule Haiducul într-un cotlon întunecos al curții și i-am arătat slănina.

— Am niște slănină, frățioare ; fă rost de pîine de undeva, și hai să ne-ndopăm un pic.

De-De-Ha chiui de bucurie, sări în sus de se lovi cu călcîiele în fund și se repezi spre clădirea internatului. După vreo zece minute, iată-l, cu o bucată de franzelă cam mărișoară.

— Tii-ha, de unde-o ai ?

— Bobo Guiț a fost atît de cumsecade, că mi-a lăsat-o în dulapul său, ba încă și bine învelită într-un prosop, ca să n-o fure careva. Chiar îi mulțumesc !

În noaptea blîndă, luminată de stelele palide ale toamnei, îmbucam lacomi din slănină și, mulțumiți, tăceam amîndoi : De-

De-Ha, fericit de cinstea neașteptată care i se făcuse, iar eu, nespus de încîntat, de ochii mari și veseli pe care aveam să-i văd a doua zi în banca întîi din clasa noastră.

Dincolo de nucii lui Dedić se înălța o lună plină și rotundă ; se zărea pe ea o pată ruginie și tulbure, care, dintr-o pricină oarecare, semăna cu un cal cu două picioare, îmbrăcat în pardesiul lui Putorilă.

XIV

Mă apropii cu mare emoție de clădirea liceului. De ieri, de cînd am scris rîndurile acelea pentru Baia, îmi face mereu impresia că scrisoarea a și ajuns în mîinile Zorei Tanković, că a citit-o și acum abia așteaptă să apar în clasă. Dar cum o să trec oare pe lîngă banca ei ?

M-am strecurat în clasă în toiul celei mai mari forfote, cu zece minute înainte de începerea orei, dar, ca un făcut, Zora se și afla la locul ei din banca întîi. Ca și cînd ar fi știut c-o să apar, își înălță liniștită capul, privindu-mă curioasă cu ochii ei veseli și umezi, gata parcă să spună: „Va să zică, tu ești autorul scrisorii?"

M-am îmbujorat ca ăl mai roșu mac de cîmp ; îmi ardeau pur și simplu obrajii și mi se îndoiau genunchii. Mi-am aruncat speriat privirea în stînga și-n dreapta și abia atunci am observat locul de trecere dintre cele două rînduri de bănci și, năucit, am șters-o în banca mea.

Nici eu nu știu cum m-am așezat — parcă mă lansasem cu parașuta ; iar cînd prima emoție mi-a trecut, am văzut cum de acolo, din banca întîi, Zora se întorsese și, întinzîndu-și talia mlădie, mă căuta cu privirea. Mi-am lăsat ochii în jos cît ai zice pește și mi-am vîrît nasul în manualul de istorie, căznindu-mă să mă adîncesc serios în citit.

Da, pe naiba ! Am citit de trei ori la rînd cum regele Milutin s-a căsătorit cu Simonida, o prințesă tare tinerică ; în închipuirea mea, însă, Simonida semăna leit cu Zora (că, de, cine putea fi mai frumoasă decît ea ?) și-mi făcea mereu impresia că din clipă-n clipă va veni la mine, de-acolo din banca întîi, și,

luîndu-mi vederea cu strălucirea cununei sale de aur, va zice : „însoară-te cu mine !"

Ah, măiculiță mamă, de s-ar întîmpla una ca asta ! M-aș însura de cinci sute de ori și aș sta doar și m-aș uita la Zora. Nici n-aș mai mînca, nici n-aș mai bea, nici n-aș mai dormi. Nu, zău nu !

Zora, făptură femeiască vicleană și atotvăzătoare, băgă imediat de seamă că mă cam fîstîceam, de aceea se întoarse de cîteva ori, să vadă dacă-mi ascundeam ochii de privirea ei. Firește că-i ascundeam, ba chiar și transpiram, iar inima mi se zbătea și palpita atît de neghioabă, încît, din pricina bătăilor ei, nu mai auzeam absolut nimic.

Zora se ridică brusc de la locul ei și o luă spre banca mea. Foșnindu-și rochia, se strecură cu multă îndemînare în locul gol de lîngă mine și gînguri în șoaptă :

— Te deranjez ?

„Cum să mă deranjezi, tu, cea mai fermecătoare ființă din lume ! exclamai în sinea mea. Urcă-te pe umerii mei, așază-te pe capul meu, te voi duce pe brațe pînă la izvorul Klokota, voi fura pentru tine toate nucile din satul Pritoka și mă voi strîmba fără frică la Sico, polițistul l"

După cum am spus, toate astea le strigam în sinea mea ; în realitate însă, la acea dulce întrebare a Zorei am murmurat ceva nedeslușit, și îndată mi s-a părut că toată banca aceea, cu mine și cu Zora, zboară undeva în înalturi, printre norii strălucitori, și iată-ne stînd pe o vată moale în tăriile cerului, sus de tot, deasupra școlii, profesorilor și notelor. Adio, simplă lume pămînteană, noi nu ne vom mai întoarce niciodată l

De undeva din oceanul de nori legănători, și totuși atît de aproape, chiar lîngă urechea mea, am auzit gînguritul Zorei :

— Vrei să-mi scrii ceva în albumul de amintiri ? Doar știm cu toții că scrii poezii.

De-abia atunci mi s-a dezlegat un pic limba. Vorbeam, dar cu greu îmi recunoșteam vocea, emoționată și răgușită. Am început să gînguresc și eu, întocmai ca o turturea într-un cireș din satul meu :

— Am să-ți scriu... o poezioară.

— Bine, poftim albumul !

Așează în fața mea un album cu coperte de carton, pe care era încrustat cu litere subțiri de aur, în latinește, cuvîntul „Poesis". Am vîrît în doi timpi și trei mișcări albumul sub bancă, și bine am făcut, căci chiar atunci a apărut pe neașteptate de undeva Dule Haiducul și, văzînd-o pe Zora că pleacă, a rînjit batjocoritor :

— la uită-te la ea ! De ce se-nvîrte oare sfîrleaza asta mititică în jurul băncilor noastre ? Sigur c-a venit să copieze tema de-acasă, de la matematică.

Era cît pe-aici să urlu : „Sfîrlează e oare ființa asta superbă, maimuțoiule din Gornja Suvaja ! Asta-i cea mai isteață fată din tot Bihaćul, mai deșteaptă decît profesorul de matematică, mai înțeleaptă decît oricare bacalaureată !"

Din păcate însă, chiar la ora următoare, frumoasa mea isteață și înțeleaptă a fost strigată să răspundă la geografie și și-a dat în petic în așa hal, că toată clasa a rîs nebunește auzind-o cum bate cîmpii. A spus, de pildă, că Madridul este capitala Franței și că Marea Mediterană se varsă în Egipt.

— Pentru Dumnezeu, fetițo, păi cum o să se verse o mare !? se miră profesorul. Doar nu-i un rîu oarecare, ca să se verse undeva.

— Ha-ha-ha-ha ! rîdea în hohote clasa.

Numai eu tăceam eroic, încruntat. Ei și ? Mare scofală ! Și de ce nu s-ar vărsa, la urma urmei, Marea Mediterană, măcar un pic, în afurisitul ăla de Egipt ? Zora ciripise atît de dulce acest lucru, încît, într-adevăr, eram ferm convins că Marea Mediterană curge pe acolo. Și nenorociții ăștia de francezi de ce s-or fi încăpățînînd cu atîta înverșunare să le fie Parisul capitala, și nu Madridul ? De dragul Zorei, aș fi fost de acord ca satul meu, Hasani, să se numească Ulan Bator, să devină crescătorie de cămile cu trei cocoașe, unde să se bea lapte de iapă, denumit cumîs.

În ora următoare, la istorie, am cam încurcat-o și eu. A fost strigat mai întîi Baia, apoi eu ; amîndoi însă am îndrugat atîtea aiureli, încît profesorul și-a dat seama numaidecît că ceva nu e în regulă cu noi.

— Măi, băieți, eu văd c-ați învățat, dar nu vă prea sînt mințile acasă. Sînteți distrați, vă umbiă gîndunle aiurea. Știu eu ce-i asta: anii măgăriilor.

Din nou, clasa hohoti, rîse prostește, necheză, iar careva, profitînd de gălăgia generală, făcu cucurigu ca un cocoș. Plouă apoi cu întrebări :

— Domnule profesor, ce înseamnă anii măgăriilor ?

— Spuneți-ne, domnule profesor I

Chiar și Zora, porumbița mea divină, ciripea drăgălaș; vocea ei răsuna ca un clopoțel de argint și se uita cu atîta duioșie la bătrînul de la catedră, încît regretam din toată inima că nu eram în clipa aceea în locul lui, chiar de-aș fi fost nu știu ce babalîc chel, cu fruntea lată, cu ochelari și cu șoșoni.

— Copii, păi, voi sînteți acuma în anii măgăriilor — spuse cu blîndețe bătrînul. E vîrsta de treisprezece, paisprezece, cincisprezece ani, cînd copiii se neliniștesc, sînt necuviincioși, încăpățînați, scriu primele poezii, devin recalcitranți, ba, zău, cîte un băiat se mai și uită cu duioșie la cîte o fată.

— Ha-ha-ha-ha ! izbucni în rîs toată clasa.

— Ba, zău, se mai și pregătesc să distrugă „cartea neagră" — îmi șopti la ureche unul din frații Mandić.

— Baia e prea mare pentru un măgar, el e în anii cabalinelor! aruncă Krsto Purice, stîrnind un rîset general.

Baia tresări, apoi se zgîi în „catastif" și mormăi :

— Norocul tău c-ai plătit cotizația ! Mulțumesc, frate !

În ziua aceea am întins-o fericit spre internat, plutind pur și simplu prin aer ; am prînzit la repezeală, ca într-un vis, apoi m-am repezit imediat sus, în pod, unde am scris imediat scrisoarea pentru Baia — voiam să rămîn cît mai degrabă singur cu albumul Zorei.

Mai întîi l-am sărutat cu evlavie de trei-patru ori, sau poate că și de opt ori în total, cu toate că mirosea a cerneală și a prăjituri, iar după aceea l-am deschis.

Oameni buni, cîte nu se găsesc în albumul unei eleve zburdalnice și frumușele, din clasa a lll-a de liceu ! Fotografioare lipite pe filele albumului, desene, poezioare, cugetări, sfaturi și tot felul de iscălituri. Ce mai, un adevărat muzeu !

Bineînțeles, predominau inimile desenate, unele alungite ca frunza de liliac, altele rotunde ca merele, unele de culoarea roșiei coapte, iar altele strălucind ca o văpaie sau ca o coadă roșie de cocoș ; una era străpunsă de o săgeată care semăna mai degrabă cu un par de păducel, iar alta avea niște ușițe, desenate parcă după modelul celor de la cocina de porci din internatul nostru, încît pur și simplu te așteptai să apară de-acolo un purceluș grăsuț și să grohăie : „Groh-groh, te iubesc !"

Erau apoi flori care nu se găsesc în nici o botanică și în nici o grădină din lume, căsuțe mititele și mori cu cascade de apă ; apoi iepuri, porumbei, pui și lacuri înconjurate de brazi. *$e* afla chiar și un cățel cu fundiță, care semăna mai degrabă cu un cal, iar sub el iscălitura : „Stojan Bubalo, cl. a ll-a". Așadar, era isprava secăturii și vagabondului de Bubalo, cunoscut în tot cursul inferior de liceu sub numele de „Toja din Zegar".

Pe mine, poetul clasei, mă interesau în mod deosebit numeroasele poezii risipite în tot cuprinsul albumului. Firește, chiar pe prima pagină se afla străvechea poezioară, obligatorie pe toate albumele din lume :

Cînd pe munte tu te urci,
sus, pe stîncile alpine,
la piept mîna să ți-o duci
și să te gîndești la mine.

Imediat sub ea, tot atît de veche și de cunoscută, dar mai emoționantă, era poezia următoare :

In inimă te-am închis,
de nu mai poți ieși;
iar cheia am pierdut-o
și n-o mai pot găsi.

Această poezioară era însoțită de desenul unei inimi cu ușițe ca ale cocinii noastre de porci. Iar inima avea un lacăt ce semăna cu un coș de fructe.

Un cunoscut al Zorei ticluise o poezioară care ar fi fost cu mult mai potrivită în vreun manual de istorie, decît într-un album de amintiri. începea cu versurile :

Apa *liniștită scade,*
imperiul turc decade...

Sub ea, cineva adăugase, în paranteză, cu creionul : „Tîmpitul !"

Însemnarea cea mai neroadă se afla însă la sfîrșit, pe partea interioară a coperții de culoare cenușie, astfel încît era greu s-o observi. Se pare că fusese scrisă pe furiș, iar „autorul", zăpacindu-se, o iscălise din obișnuință :

Numele celui tîmpit
pretutindenea-i găsit.
Stevo Biljetina

Și ăsta era din clasa noastră ; îi ziceam Coada-vacii.

Cea mai mare surpriză însă am avut-o cînd am descoperit în album și o poezioară... închipuiți-vă a cui ! A lui Dule Dabić Haiducul. Suna așa :

Veseli, ochii Zorei luminează,
Și tuturora ne e dragă.
Ea intră-n clasă ca o rază
Și-i liniște în sala-ntreagă.

— Ohoo, ia te uită la Dule Haiducul ! Cum de mi-a luat-o înainte și cînd o fi compus-o oare ! am exclamat eu, gelos de două ori : atît pentru faptul că Dule scria poezii, cît și pentru faptul că Zora îi dăduse albumul înainte de a mi-l da mie. Dar cum tăcuse, tîlharul, și nu spusese nimic !

Întărîtat de „trădarea" lui, mă chinuiam să scriu o poezie cît mai frumoasă. În fața mea se contura chipul Zorei, cu ochii ei mari ; parcă îi auzeam din nou glasul și, nespus de fericit și de încîntat, m-am lăsat copleșit de revărsarea celor mai frumoase

cuvinte. Se scuturau pe mine ca niște flori de cireș cînd adie vîntul de primăvară, sau ca o ninsoare în vacanța școlară de iarnă. Eram ca o mică crocîrlie ciripind fără istov, pierdută în azurul cerului de vară, deasupra satului meu, Hasani.

Pînă la urmă a ieșit o poezioară de opt rînduri întregi. Am citit-o de două-trei ori și, entuziasmat, am strigat cu glas tare :

— Eu sînt cel mai bun poet I

În aceeași clipă, însă, am înțepenit de spaimă, auzind în spatele meu un glas răsunînd și mai puternic, ca un ecou într-o fîntînă adîncă :

— Eu sînt și mai bun !

M-am întors fulgerător. în ușa podului stătea servitorul Jovo Șcandal și rîdea răutăcios :

— Eu sînt și mai bun, și mai bun, fiindcă te-am prins, potaie!

Am rămas năucit, m-am înroșit și am vîrît repede albumul sub haină, dar Șcandal sări și mă apucă de mînă.

— Aha, vreo scriere contra statului ! la dă-ncoace registrul ăla !

Ce rost avea să-l mai ascund. Jovo luă albumul în mînă, începu să-l răsfoiască, ridică uimit din sprîncene, apoi se retrase lîngă fereastră, se așeză acolo pe ladă și se apucă să citească serios.

Stăteam lîngă el înțepenit de-a binelea, cuprins de o spaimă ciudată, cînd acesta își ridică brusc capul și mă întrebă :

— Chestiile astea, elevii și le scriu unul altuia ca amintire ?

— Da — am bîiguit eu sfios, așteptîndu-mă la un torent de învinuiri și de ocări.

Spre marea mea surpriză însă, Jovo Șcandal își lăsă iarăși ochii în album și continuă să citească, abia ținîndu-și cîte un oftat. în cele din urmă își înălță capul și, abătut, cu ochii înlăcrimați, îmi spuse :

— Dragul meu elev, eu am învățat carte singur, abia în armată am deprins să citesc și să scriu mai acătării. Iar la vîrsta ta munceam de mă speteam, pe la unchi, pe la vecini, dracul mai știe pe unde. Mă bătea oricine apuca, nimeni nu mă învrednicea cu vreo vorbă frumoasă ; dar, iată, voi vă scrieți unul altuia numai cuvinte frumoase, și duioase, și subțiri ca mătasea, lăsați amintiri în urma voastră. Eh, viață, viață !

Aici, paznicul haiducilor închise albumul, mîngîie coperta cu mîna lui aspră și mă rugă cu blîndețe :

-—- Lasă-mi mie caietul ; împrumută-mi-l pînă mîine, ca să mă satur de citit. O să-l păzesc mai bine decît pe haiducii ăia ai mei.

I l-am dat cu dragă inimă, iar seara tîrziu, după orele de meditație, cînd am ieșit în curte, am rămas teribil de mirat văzînd la odăița lui Jovo fereastra luminată. M-am furișat în vîrful picioarelor pînă acolo și m-am uitat înăuntru. Cu pelerina pe spate, Șcandal ședea la masă, rezemat în coate; iar pe albumul deschis în fața lui picurau lacrimile mari ale nemilosului paznic de haiduci.

XV

Nu mai încape nici o îndoială că Bobo Guiț e spionul lui Putorilă. Tot ce face grupul nostru poznaș, Putorilă află imediat și raportează directorului. De unde-ar ști monitorul tot ce se întîmplă între noi, dacă Guiț nu ne-ar urmări.

Frații Mandić ne făgăduiră solemn :

— Pe Guiț și pe Baia lăsați-i în grija noastră. Pe Guiț îl punem la punct de-o să-i meargă fulgii, iar pe Baia îl zgîndărim în așa fel, încît o să fugă ca nebunul să pună mîna pe „cartea neagră".

Într-o zi, stînd toată după-amiaza pitiți în spatele cocinii de porci, cei doi frați întocmiră planul de luptă, pe care a doua zi, începură să-l aplice.

Plecînd spre școală, Ranko Mandić îl luă pe Bobo de braț și, făcînd pe grozavul, începu să rînjească :

— Ascultă, măi, păpușelule, va să zică vrăjești fetele frumoase !

Bobo clipi din ochi, surprins.

— Care fete ? Ce-i cu tine astăzi ?!

— He-he, care fete ! Vecina noastră, Zora Kutić, întreabă mereu de tine și-ți trimite salutări, dar tu — tămîie.

— Să crăp dacă știu ceva ! mărturisi sincer sclivisitul.

—Mă, tu faci băşcălie.

Viclean, Mandić se aplecă la urechea lui Bobo şi-i şopti pe un ton confidenţial :

— Ascultă, îţi spun un secret, dar să nu sufli nimănui vreun cuvînt. Biata Zora îţi trimite mereu salutări prin Baia, dar el, purcelul, nu vrea să-ţi spună, pentru că-i îndrăgostit lulea, aşa încît s-a zăpăcit de tot. Se teme ca nu cumva Zora să te îndrăgească pe tine, c-atunci, s-a zis, nu se mai uită la el.

Lui Bobo, ţînc înfumurat, nu trebuia să i se spună prea multe. S-a lăsat repede convins că Zora s-ar gîndi, chipurile, numai la el, fiind de altfel ferm încredinţat că e cel mai frumos băiat din internat, cel mai elegant îmbrăcat şi cu frizura cea mai bine pusă la punct.

Dar parcă putea cineva să scape de vrăjelile Mandićilor ? Şi unul şi altul împodobeau, înfloreau, ticluiau, adăugau, colorau şi umflau, pînă cînd credeau şi ei înşişi că spun adevărul gol-goluţ. Aşadar, nici nu-i de mirare că nătîngul de Bobo Guiţ a înghiţit de-a binelea momeala din undiţa minciunilor lor.

Aşa s-a realizat o parte din plan, şi apoi s-a trecut mai departe. Tot în aceeaşi zi, după-amiază, celălalt Mandić, Branko, o acostă pe alee pe Zora Kutić şi-i îndrugă asemenea basme despre marea dragoste a lui Bobo faţă de ea, încît sfîrleaza, curioasă să ştie tot, şi încîntată de ceea ce auzea, ţopăi tot timpul:

— Ei nu mai spune ! Minţi ! Şi cum zicea ? Ihihihi ! Zora-bombonica ! Chiar aşa a zis ? Ohohoho !

Zora trăncăni atît de mult, iscodindu-l şi cerîndu-i de zeci de ori să repete cuvintele lui Bobo, încît, pînă la urmă, isteţul Mandić de-abia izbuti să se descurce în propriile-i minciuni. Dar, la sfîrşit, fata făcu o mutră gravă şi, ducîndu-şi degetul arătător la buzele cărnoase, spuse îngîndurată :

— Ştii însă ce-i ? Eu iubesc pe altcineva... Adică... de fapt, nu iubesc pe nimeni şi... nici n-am să iubesc pe nimeni toată viaţa.

„Ia te uită, ce-o mai fi acum şi asta ?! se miră în sinea lui Mandić. Puştoaica asta o să ne dea peste cap tot planul."

— Aşa sînt eu... ce-mi pasă — continuă fata să pălăvrăgească. Poate că te iubesc chiar pe tine, pentru că ştii să

povestești atît de frumos... dar nimeni n-o să știe niciodată ce-i în sufletul meu... niciodată, niciodată...

Fetița poznașă și flecară se învîrti de două ori pe călcîie și, făcînd iarăși o mutră gravă, căzu pe gînduri.

— Dar cînd ți-a spus el toate astea ?

— Bobo ? De vreo șapte zile mă tot toacă la cap. Sîntem vecini de pat în dormitor, iar el și-n vis... Eh, dac-ai sti !

Fetița sări brusc și-l apucă de braț pe Mandić, privindu-l curioasă drept în față.

— Ce spune-n vis ? Hai, Branko, spune-mi, te rog! Uite, te sărut, poftim,!

Țoc ! Țoc !

Mandić nu se pierdu cîtuși de puțin cu firea, ci, încîntat de propriile-i minciuni, șterse calm de pe obraz sărutul Zorei și îndrugă șiret, gîdilînd curiozitatea ascultătoarei :

— He-he-he... ă-ă-ă... ce spune ? Păi... cam așa : Zora, sufletelul meu, lumina soarelui meu, bombonica mea, ființa mea divină...

— Eh, mare scofală ! ridică fetița disprețuitor din sprîn-

cene. Asta nu mă interesează de loc. Povestește-mi altceva!

„Of, oameni buni, ce ți-e și cu coțofana asta ! rămase uluit Mandić. Cine poate să iasă cu ea la capăt ? Ba-i laie, ba-i bălaie."

Zora desenă cu vîrful piciorului o linie în nisipul de pe alee și, așa, în treacăt, fără să se uite la Branko, zise, parcă mai mult pentru sine :

— Mîine, la cinci, sînt în grădină, sub nucul de lîngă gardul vostru. Știi, eu învăț adeseori acolo.

— Vai, ce i-ar mai plăcea lui Bobo să treacă pe-acolo, să te vadă măcar un pic — se grăbi Branko.

— Să treacă pe unde vrea, ce-mi pasă mie ! răspunse cu indiferență fetița. Eu învăț în fiecare zi numai acolo, pînă tîrziu, cînd se lasă întunericul.

La despărțire, Mandić îi mai făcu o dată cu ochiul :

— Bobo are să vină cu siguranță ; de-abia așteaptă.

Zora se prefăcu că nu-l aude. Sări de pe un picior pe altul și strigă în urma lui :

—- Spune-i lui Baia că mîine după-masă mă duc la

mătușă-mea la Zegar. Nu uita !

„Ce șmecheră-i, naiba s-o ia ! rămase surprins Mandić. Face pe niznaiul, dar potrivește lucrurile în așa fel, ca Baia și Bobo să nu se întîlnească l"

Amîndoi Mandićii erau cunoscuți prin faptul că nu se prea sinchiseau de fetițe și vorbeau despre ele cu un fel de dispreț prematur. Fiind descurcăreți, nu li se întîmpla nici odată să se piardă cu firea nici în fața celor mai împielițate eleve din clasa noastră. Poate că-i ajuta și faptul că, atunci cînd erau la ananghie, săreau unul în sprijinul celuilalt, și-n felul acesta împărțeau orice primejdie în două.

— De ce te dai, măi, Danica, la frate-meu ? se auzea numaidecît vocea celuilalt frate, cînd, bunăoară, palavragioaica de Danica Radošević se lua la harță cu unul din frații Mandić.

Astfel, agresorul feminin batea în retragere, abandonînd lupta inegală, pe două fronturi.

Branko se întoarse la internat tare îngîndurat după convorbirea cu Zora. Cît de repede se schimbă drăcoaica asta de fată ; ba era serioasă, ba rîdea ca o zvăpăiată ; la un moment dat era de acord cu ceva, ca după aceea, cît ai clipi din ochi, să bata în retragere ; promitea ceva, apoi, repede, o-ntorcea, de parcă n-ar fi spus niciodată nimic.

Spunea adevărul ca și cînd ar minți și mințea ca și cînd... într-adevăr, oare cînd mințea și cînd vorbea serios ? Cum de nu puteai s-o dibui oare ?

„Măi fraților, cum o fi afacerea asta ?*

Încercă să adune la un loc și să facă ordine în tot ce-i spusese Zora, dar pînă la urmă tot nu ieși nimic ; numai rîs, fîțîială și ciripit, ca și cînd ar fi auzit o pasăre neastîmpărată undeva într-un tufiș.

„Dar m-a și sărutat, și încă de două ori ! îl fulgeră în aceeași clipă gîndul, și parcă limbile unei flăcări fierbinți îi linseră obrajii. Păi, sigur că da, m-a sărutat, dar eu n-am luat cîtuși de puțin în seamă acest fapt. Ei, Branko, Branko, dobitocule, boule, măgarule !"

Îi veni în minte povestea aia a profesorului, despre anii măgăriilor, și surîse cu ușurare : „Păi da, acuma sînt și eu în anii măgăriilor, de-aia-s așa de zurliu..."

Își mîngîie cu duioșie obrazul sărutat și își pupă cu satisfacție vîrful degetelor mînjite de cerneală.

„Uf, o adevărată bomboană, bine zice Bobo Guiț... de l-aș vedea odată crăpat!"

XVI

Hamid, Krsto, Dule și eu ne adunasem de fapt la consfătuirea noastră obișnuită de după-amiază, în spatele cocinii de porci ; cînd colo, iată-i pe frații Mandić alergînd ca viforul.

— Sînteți cu toții în păr ? E-n ordine ! Să vedeți acum alergătură și circ.

— Ce-or mai fi ticluit ăștia, frate dragă ?! se îngrijoră Hamid.

— O să vedeți numaidecît... Păzea, ascundeți-vă, să nu ne vadă, iată-l, vine.

Ne zgîiam cu precauție de după cocina de porci. Bobo Guiț, îmbrăcat de sărbătoare și împopoțonat, venea agale de-a lungul curții, apoi dispăru repede între tulpinile de floarea-soarelui, îndreptîndu-se spre grădina Zorei.

— Oare încotro o fi luat-o turnătorul nostru ? bombăni De-De-Ha. Poate crede că sîntem în nucul lui Dedić și a pornit să ne urmărească.

— Las-o mai domol, altceva o să fie — zise Branko Mandić. Astăzi, Guiț al nostru o să dea de dracu'.

La cîteva minute după Bobo apăru de-a lungul curții și Baia al nostru. Precaut și înnegurat, privi în stînga și-n dreapta, apoi o șterse repede printre răzoarele de floarea-soarelui, pe urmele lui Bobo.

— Ce-o mai fi și asta ?... întrebai eu mirat.

— Zău, bătaie, de vreme ce Baia s-a înnegurat în așa hal — mormăi convingător De-De-Ha.

— Așa, cred și eu, dragi frățiori — zise cu blîndețe Hamid Ateul.

— Și acum să mergem între tulpinile de floarea-soarelui și să așteptăm întoarcerea lor triumfală — ne invită Ranko Mandić. O să vă explicăm acolo cum i-am copt-o lui Bobo Păpușel.

Ne-am ascuns bine între tulpinile de floarea-soarelui, chiar

în locul pe unde urmau să se reîntoarcă Bobo și Baia, dacă se duseseră, într-adevăr, spre grădina Zorei. Acolo, frații Mandić ne dezvăluiră planul lor de acțiune. ć

După ce vorbise cu Zora, reîntorcîndu-se la internat, Branko Mandić îi spusese lui Bobo că fata îl aștepta la ora cinci sub nucul din grădină. Îi mai îndrugase apoi că Zora îl ura al naibii pe Baia. Așadar, dacă Bobo voia să fie îndrăgit de ea, n-avea decît să-l ponegrească în fel și chip pe Baiazid și să spună despre el că-i tîmpit, nasol și-i în anii cabalinelor.

— Am să spun chestiile astea chiar din toată inima — făgăduise Bobo, plin de voioșie. Dar a întrebat mult de mine ?

— Două ore m-a sufocat — mințise Branko. Ba mi-a cîrpit și-o palmă cînd i-am spus că poate nu ești tu cel mai frumos din internat.

După ce l-au lăsat pe Bobo încălzit de-a binelea, cei doi frați au întins-o la Baia, povestindu-i că de cîteva zile Bobo Guiț se învîrtea în jurul Zorei Kutić, ponegrindu-l neîncetat în fața fetei. Dacă nu credea, îi spuseseră cei doi frați, nu avea decît s-o ia tiptil astăzi pe la orele cinci pe urma lui Bobo Guiț și avea să se convingă el însuși unde se ducea și ce trăncănea împopoțonatul.

— Cînd oi pune mîna pe el, îl jupoi ca pe-o oaie ! izbucnise amenințător Baia, strîngînd în palmă ghivictul din buzunar.

— Mai bine ar fi dacă numai l-ai speria, iar de răzbunat ne-am răzbuna împotriva ocrotitorului său, Putorilă, și a „cărții negre".

— Vezi, asta-i mai bine ! tresărise Baia. Eu și uitasem de „cartea neagră".

Așa se face că, îndată ce Bobo plecase să se întîlnească cu Zora, Baia o luase tiptil pe urmele lui, cum de altminteri îi văzusem și noi, cînd se topiseră printre tulpinile de floarea-soarelui.

Şi-n timp ce noi stăteam chinciți la pîndă și așteptam reîntoarcerea eroilor, acolo, pe cîmpul de luptă, se petreceau următoarele :

Cînd începu discuția între Zora și Bobo, Baia se strecură de-a bușilea în tufișul de urzici de lîngă gardul grădinii.

Ceea ce auzi mai întîi fu vocea ca un clinchet de argint a

drăgălașei fetițe :

— Hi-hi-hi-hi, cum zici că-i nasul lui Baia ?

— Nu-ți spun ? Ca un gogoșar din ăia mari — croncăni puștiul netrebnic.

Stînd la pîndă, Baia își pipăi nasul și scrîșni :

— Ce le mai minte, javra dracului ! O să-mi plătească el pentru asta.

— Da, zău ! se jură Bobo. Ca un gogoșar, și lucește și scîrțîie al naibii cînd îl miști în stînga și-n dreapta.

— Hi-hi, de unde știi că scîrțîie ? chicoti fetișcana.

— Eu ? făcu Bobo pe grozavul. Am încercat de zeci de ori. Îl și bat, dau în el ca-ntr-un bou prins la păscutul verzei.

—- Nu mai spune ! rămase încîntată Zora. Pare însă atît de puternic !

— El ?! zise ironic Bobo. E ca un sac de varză, și fricos, și bleg pe deasupra — ce mai, un neisprăvit.

— Ei, nu mai spune ! exclamă Zora.

— Aoleu, ce-o să mai fie cineva bătut, jupuit și sfîrtecat — zise cu un glas ca din butoi Baia și, furios, frînse în palmă.un smoc de urzici, fără să le simtă înțepătura.

— Păi, știi că se spală pe picioare numai o dată pe săptămînă? trăncăni puștiul ticălos. Ce mai, îți spun : un neisprăvit.

— Cum numai o dată, că se spală cel puțin de două ori ?! bombăni pentru sine Baia.

— Dar se spune, zău, că scrie fetelor niște scrisori delicioase - gînguri Zora, care primise între timp scrisoarea lui Baia, scrisă de mine în podul internatului.

— Îngerașule din paradis! exclamă în șoaptă Baia. Dac-ai știi însă ce bucată mare de slănină m-a costat scrisorica aia drăgălașă !

— Poate că-l iubești — deveni grav Bobo Guiț.

— Hi-hi, ce-mi pasă mie de el ! rîse disprețuitor fetița. Dar ce înalt e, cît cula Bihaćului ! Mă sperii cînd îl văd.

— Oi fi eu culă, dar și tu ești o capră ! bombăni Baia furios.

Și pentru ca nenorocirea să-i fie deplină, în ascunzătoare năvăliră niște furnici roșii, care-ncepură să mișune pe picioarele și pe ceafa lui Baia, înțepîndu-l mai al dracului decît orice fel de urzici. Eroul nostru se răsuci, se scărpină, se plesni pe ceafă și

dădu atîta din picioare, că pînă la urmă Zora observă mișcarea din tufișul de urzici și-i atrase atenția lui Bobo.

— la vezi ce-i acolo, poate-i vreun iepure.

— Aș, de unde iepure aici, în oraș ! Trebuie să fie motanul lui Dedic. Ți-l pun eu pe fugă îndată — se grozăvi Bobo și sări înapoi în grădina internatului, dar abia ajunse la doi pași de tufișul de urzici, că Baia, țîșnind din ascunzătoare, îl apucă de ceafă :

— Ei stai, că-ți arăt eu ție !

Zora țipă, sări în picioare și se dădu repede după nuc. Curînd, nu i se mai văzu decît un ochi, și-acela sticlind înspăimîntat. Privea cum îl tîra Baia printre tulpinile de floarea-soarelui pe Bobo, înspăimîntat de moarte, și, tulburată, își duse mînuța la piept:

— Vai, bietul Bobica... Ah, ce puternic e Baia ăsta, ce puternic e ! Tăcu, se încruntă, apoi rosti cu voce tare, privind spre o tufă de flori de toamnă, înflorite : Nu-i prea frumos să tragi cu urechea. Of, și Baia ăsta care a stricat totul, bădăranul !

In acest timp, Baia, rînjind răzbunător, își tîra victima prin lanul de floarea-soarelui cu rod îmbelșugat și copt.

— Acum ai sfeclit-o ! la-ți rămas bun de la viată ! Știi rugăciunea pentru odihna sufletului ?... „Sloboade acum, Doamne, pe robul tău..."

— Zău, n-o știu ! să văită captivul, nenorocit. Am s-o învăț pînă diseară.

— Pînă diseară te-ai ras de pe fața pămîntului ! urlă Baia.

Ajunseseră între timp în locul unde stăteam noi la pîndă și, cît ai clipi din ochi, în jurul lor se formă un cerc de curioși, veseli nevoie mare. Toți rîdeau răutăcioși în nasul captivului Bobo Guiț.

— Ce-i, mă, hienă, ai dat de belea ? scrîșni De-De-Ha.

— Dacă-i cazul să fie spînzurat, poftim centura mea ! se oferi voluntar Hamid Ateul și făcu cu ochiul celor din jur.

— A, nu, nu, mai bine să luăm toporul ; uite-l lîngă magazia de lemne ! propuse Krsto Purice.

Bobo privea speriat în stînga și-n dreapta, de parcă s-ar fi mirat de unde se adunase atîta lume, cînd Baia îi porunci :

bobo quit

— Șezi acolo jos, pe pămînt, și răspunde în fața prea cinstitului sfat al bătrînilor : cum e nasul lui Baia ?

— Frumos, foarte frumos ! miorlăi Guiț.

— Scîrțîie ? tună glasul lui Baia.

— Nu, zău, nu scîrțîie ! se jură țîncul mincinos.

— Numai cîteodată trîmbițează — aruncă vorba Dule Haiducul.

— De cîte ori pe săptămînă se spală Baia pe picioare ?

— De șapte ori ! răspunse prompt Bobo.

— Asta-i prea de tot ! bombăni Hamid Ateul. Da, de șapte ori, dar într-un an.

— De cîte ori l-ai cotonogit tu, mă, pe Baia ? se răsti anchetatorul.

— Niciodată ! recunoscu lăudărosul.

Baia se întoarse spre noi :

— Cinstiți bătrîni, acest băiat spune „adevărul" ?

— Spune, spune ! strigară gălăgioși „bătrînii".

— Să-i dăm drumul ori să-l cotonogim ?

— Să i se dea drumul ! votară veseli fîrtații.

Numai Dule Haiducul mormăi :

— Să fie mai întîi cotonogit și apoi să i se dea drumul.

Imediat după pronunțarea sentinței, Bobo, rușinat, sări de jos și o zbughi la fugă cît îl țineau picioarele, intrînd între tulpinile de floarea-soarelui. Branko Mandić strigă în urma lui :

— Las-o mai încet, așteapt-o și pe Zora !

XVII

După întîmplarea cu Bobo, Baia Baiazid parcă s-ar fi trezit de-a binelea. A renunțat să mai alerge după Zora, iar dacă îi pomenea cineva de ea, dădea a lehamite din mînă :

— N-are decît să și-l păstreze pe Bobo Guiț ! Dacă a putut să chicotească în halul ăla și să discute cu el, eu mă lepăd de ea.

Am întins-o la Bobo și l-am anunțat :

— Mă, craiule, mă, Baia ți-o face plocon pe Zora.

— S-o facă plocon țiganilor — fornăi Bobo, pe care încă-l mai ustura gîtul, strîns cu atîta putere de mîinile vînjoase ale lui Baia.

Zora Kutić, pe de altă parte, se prefăcea că habar n-are de conflictul dintre cei doi rivali. Cînd Krsto Purice o întrebă odată dacă era supărată că n-o mai vizitează nici Baia, nici Bobo, ea ridică mirată din sprintene :

— Dumnezeule Doamne, da' ce nevoie am eu de ei ? Le-am spus să nu mai vină, sînt atît de plictisitori !

Totuși, am prins-o holbîndu-se dincoace de gard, în direcția internatului nostru, iar cînd am întrebat-o dacă-l caută pe Baia, a scos limba și ne-a luat în tărbacă :

— Ce proști sînteți ! Și ce vă zgîiți în grădina altuia ? Nu-mi pasă de nimeni și de nimic ; citesc acum un roman grozav.

Ne-a întors spatele și a plecat cu nasul pe sus. De-De-Ha a făcut o mutră acră, de parc-ar fi mușcat dintr-o friptură de sălbăticiune.

— Ei, roman grozav ! Las' c-am văzut eu ! Cît e ziulica de mare citește un calendar cu tălmăcirea viselor, iar acolo scrie : cînd visezi o oală goală, a doua zi vei fi flămînd. Iar treaba asta o știu și eu fără nici un fel de carte de vise.

Cel mai mult ne-a bucurat însă faptul că, după ce a isprăvit cu povestea lui de dragoste, Baia a început din nou să insiste să lichidăm cît mai repede „cartea neagră". Mereu îl întreba pe Dule Haiducul :

— Cîte chei ai adunat ?

— Șapte. Pe-alea nouă ale mele nu le pun la socoteală.

— Cum nouă ? Ce nevoie ai tu singur de-atîtea chei ?

— Cum să n-am nevoie ! se apără Dule. Una o am pentru geamantanul lui Bobo Guiț, căci sclivisitul ăla primește deseori pachete cu alimente, dar nu face cinste nimănui : și dacă el nu se simte, sînt nevoit să mă ,servesc singur. A doua cheie o am pentru dulapul lui Putorilă; acolo cotrobăi însă numai cîteodată, ca să-i torn nițel oțet în odicolon, de aceea miroase Putorilă a castravete murat. A treia cheie e de la pivnița internatului, unde mă strecor uneori să mai stau un pic de vorbă cu butoiul de varză...

— Ajunge, pentru numele lui Dumnezeu, că ești în stare să nu te mai oprești pînă mîine dimineață — îl între rupse Baia. Adună numai chei și pune-ți lacăt la gură !

Se apropia și a doua sîmbătă, ziua în care urmau să se aplice iarăși pedepsele, cînd iată că, în sfîrșit, De-De-Ha ne aduse la cunoștință :

— Am zece chei, s-ar putea porni la misiunea de noapte.

Ne-a cuprins o emoție teribilă, la care nu ne-am fi așteptat. Am rupt-o la fugă în spatele cocinii, să ne consfătuim.

Am întocmit repede planul de acțiune. Seara, cînd cei din dormitorul nostru se vor legăna în brațele somnului, ceata noastră se va furișa pe coridor, va coborî la parter — și acolo se va face repartizarea. Branko Mandić va ieși pe fereastra spălătorului și va coborî în stradă, în fața internatului, să pîndească venirea directorului, căci s-ar putea să se întoarcă mai devreme de la cîrciumă. Ranko Mandić va face de gardă în fața odăiței lui Jovo Șcandal, fiindcă și acestuia s-ar putea să-i treacă prin cap să inspecteze în timpul nopții coridoarele. Mai avea încă acest năravi, deprins la culă. Toți ceilalți se vor duce în sala de meditație, ca, împreună cu Dule Haiducul, să dea năvală la sertarul lui Putorilă și să se desfete cu sfîșierea „cărții negre".

— Măcar cîte o foaie să ne lăsați și nouă, mie și lui frate-meu, să ne înfruptăm și noi un pic — ceru Branko Mandić.

— O să căpătați, în cel mai rău caz, coperta aia tare, c-aveți dinți buni — le făgădui Baia.

Cam spre miezul nopții, cînd în tot dormitorul se auzeau numai horcăieli, pufăituri, șuierături, plescăituri, mormăituri și alte asemenea sunete, Krsto Purice se sculă ușor ca o umbră și începu să treacă pe la paturile complotiștilor.

— Scoală, scoală ! îi striga în șoaptă.

Dar chiar de la început, la patul lui Baia era cît pe-aci să se dea alarma. Baia adormise bușteau, iar cînd Krsto îl scutură, își duse mîna sub pernă spre nelipsitul său ghivict și întrebă cu o voce sugrumată :

— Cine-i ?

— Cartea neagră — șopti Krsto.

— Aha, mulțumesc, frate — zise mai încet Baia, trezindu-se

de-a binelea din somn.

Apoi totul a mers strună, pînă s-a ajuns însă la ultimul și cel mai de seamă complotist, la De-De-Ha, unde orice metodă de trezire s-a dovedit ineficace. Mai întîi am în cercat să-l strigăm în șoaptă, dar, ca un făcut, dormea tocmai pe urechea cu care auzea. Cînd am început să-l scuturăm ușor, el se clătină, ca un copil în leagăn, și sforăi mai tare. Atunci, Hamid Ateul îl gîdilă pe obraz, iar Dule mormăi blînd :

— Zora, drăcoaico !

— Uită-te la el, și-ăsta s-a îndrăgostit de Zora Kutić. Nenorocitul ! șopti Baia. încă un zurliu pe lista măgarilor.

„E-n regulă, numai de Zora Tanković a mea să nu se-atingă nimeni" — cugetam în sinea mea și inima-mi bătea mai calm.

Am tras și pătura de pe Dule al nostru ; el însă plescăi, se pipăi pe după gît și mormăi :

— Domnule catihet, să închid fereastra, că bate vîntul.

— Într-adevăr, Dumnezeu e aproximativ — rîse prostește Krsto Purice și își astupă gura cu palma.

Pînă la urmă, n-a fost alt chip decît să-și strecoare Baia ușurel mîinile pe sub cel adormit tun, să-l ia în brațe, să-l ducă în coridor și să-l așeze cu atenție lîngă perete. Îndată ce picioarele Haiducului atinseră betonul, el deschise brusc ochii și zise uimit:

— la te uită, abia am ațipit și m-am și trezit. E curios al naibii cît de prost dorm de cîteva zile. Tresar ca un iepure, îndată ce foșnește ceva.

— Îndată ce bubuie trăsnetul ! adăugă Hamid Ateul; apoi se gîndi brusc la ceva și-l întrebă pe Krsto Purice: Frate dragă, cum se produce oare electricitatea în nori ?

— Dacă, din nefericire, dă directorul peste noi în noaptea asta, o să afli repede cum se produc fulgerele și străfulgerele -— îl amenință Krsto.

Coborîsem la parter, cînd De-De-Ha tresări și se plesni cu palma peste frunte.

— Aoleuuu, păi am uitat cheile !

— Da' unde ți-s cheile, bătu-te-ar Dumnezeu ? scrîșni Baia. În dormitor ?

— Nu, frate, au rămas aseară în sala de meditație, în sertarul

meu.

— Ce ne facem acuma, pentru Dumnezeu ! se îngrozi Baia. Sala de meditație e închisă.

— Am eu cheie pentru sală — zise De-De-Ha.

— Și unde ți-e cheia ?

— Hm... asta-i... păi, îți spusei : în sala de meditație.

— Lua-te-ar naiba ! se burzului Baia. Păi, cum o să intri, dobitocule, în sală, să scoți cheia cu care să deschizi sala ?

— Într-adevăr, e cam neplăcut — recunoscu Dule.

— Nu neplăcut, ci imposibil. Acum să vedem cum te scapă Dumnezeul tău aproximativ.

— O să încerc eu — anunță Krsto Purice.

— Cum, frate dragă ? întrebă Hamid Ateul.

— O să încerc să mă urc pe-afară, să mă strecor prin geamul de sus al ferestrei ; geamul acela e întotdeauna deschis.

— Hai, repede ! ordonă hotărît Baia. Am să te ajut.

În timp ce noi, ceilalți, așteptam în fața ușii închise a sălii de meditație, Baia găsi în curte o scîndură de la schelele zidarilor și o rezemă de fereastră, iar Krsto Purice se cățără pe ea ca un șoarece ; împinse aripa de sus, întredeschisă, a ferestrei și, cît ai bate din palme, dispăru în sala întunecoasă. Stînd cu toții în fața ușii, îl auzeam cum tropăie pe dușumea.

— Auzi-l. Gata, s-a făcut !

Krsto se înapoie pe aceeași cale și-n curînd iată-i, pe el și pe Baia, cu cheile. De-De-Ha își frecă palmele :

— Acum, ajută-mă, norocule haiducesc !

Aveam impresia că nici nu se apropiase bine Dule de broască, cînd ceva scîrțîi ușor și ușa se căscă fantomatic, iar în deschizătura ei străluciră tulburi ferestrele înțepenite într-o liniște mormîntală, neprimitoare. Am tresărit cu toții.

— Înainte ! comandă Baia.

Plutirăm ca niște umbre în încăperea spațioasă și amorțită, cu două rînduri de mese pustii.

În aceeași clipă, în stradă, în fața internatului, răsună o voce bine cunoscută :

— Hei, cine-i acolo ? Ce faci ?

— Închide ! strigă Baia, iar Dule Haiducul sări într-un suflet la ușă, o împinse și învîrti cheia de două ori.

Eram făcuți prizonieri în propria noastră sală de meditație.
— Ce ne facem acuma ? șopti cineva în întuneric.

XVIII

În clipa cînd grupul nostru plecase spre sala de meditație, Ranko Mandić se furișase imediat pe coridor, ducîndu-se spre odăița lui Șcandal, iar Branko sărise pe fereastră și coborîse în stradă, pe malul Unei. Acolo începu să se plimbe prin fața treptelor largi ale internatului, veghind să nu apară infamul director.

„O să-l recunosc de departe — cugetă în sinea lui Branko. E slăbănog, adus de spate și întotdeauna cu umbrela în mînă —- vechi năravdăscălesc."

Se știa că directorul umbla încet, gesticula și se certa cu glas tare cu cineva : în realitate, însă, vorbea cu el însuși. Mergea așa trei-patru pași, apoi se oprea, își pipăia obrazul plin de coșuri, se încrunta și întreba :

— Ce spui !? Nu sînt capabil să conduc internatul !?

Așa, în închipuire, se certa veșnic cu popa Bogunović, fiindu-i teamă de el că-i va lua din mînă conducerea internatului, pierzînd în acest caz o sumă frumușică de bani.

„Pînă ajunge el la trepte, gesticulînd și vorbind cu duhurile, eu dau buzna în internat și-i anunț pe fîrtați" — cugeta Branko, iar cînd observa pe stradă vreun trecător care nu semăna cu directorul, se ascundea după o salcie de pe malul Unei, pînă cînd acesta trecea de internat.

Așa se face că, fără să se aștepte nici măcar în vis la o asemenea întîmplare, îl lăsă pe Jovo Șcandal, servitorul nostru, să se apropie chiar la zece pași de el, recunoscîndu-l de-abia atunci, cînd era prea tîrziu să mai fugă și să-și înștiințeze ceata din sala de meditație.

Cine s-ar fi așteptat la venirea lui Șcandal la o asemenea oră ?

În noaptea aceea nenorocită însă, Jovo întîrziase ceva mai

mult la cîrciumă cu un unchi al său, reîntors din America ; băuse cu el un păhărel în plus și venea acum la culcare tropăind pe îndelete pe lîngă pereții caselor și mormăind :

— Sigur că e pe-aici pe undeva. Va fi scandal dacă nu-l găsesc nici în noaptea asta.

De ani de zile, Jovo trăia cu speranța secretă că odată și-odată tot va găsi, chiar lîngă peretele unei case, un portofel cu paisprezece bancnote de o mie, trei de o sută și optsprezece dinari mărunțiș. În portofel avea să mai fie nu știu ce bilet vechi pentru niște vite, cîteva timbre fiscale și un creion chimic, albastru, de lungimea unui deget.

— Scandal ce-o să mă mai îmbăt cu gașca ! îi lăsa dinainte gura apă. Trei sutare se vor duce pe vin, iar cei optsprezece dinari mărunți ajung pentru bacșișul chelnerului.

Nutrea mereu această speranță și, îndată ce pleca undeva, căuta din obișnuință pe jos ; în felul acesta găsise odată un creionaș albastru, asemănător cu cel imaginat de el, și toată ființa lui radiase de fericire. „Uite, creionul l-am găsit, acum urmează și restul, întreg portmoneul. Răbdare numai, Jovo, răbdare, și totul va fi în regulă."

Harnicul servitor se uita și-n seara aceea pe jos, în speranța că poate o zări pe undeva, pe lîngă perete, portmoneul mult visat; așa, mergînd pe lîngă pereții caselor, răsări pe neașteptate în fața lui Branko Mandić, care în cremeni de uimire cînd îl văzu.

„Ce să fac ? cugetă fulgerător băiatul. Dacă mă ascund după salcie, va trece și-i va surprinde pe fîrtați chiar asupra faptului, în sala de meditație ; iar dacă ies în fața lui, ce-am sa : spun ?"

Spre norocul lui, o lună clară, ivindu-se de după grămada de nori, plutea și strălucea ca argintul pe apa limpede ca oglinda a rîului, și-n clipa aceea băiatului îi trecu ceva prin minte și luă o hotărîre fulgerătoare și temerară : „Iată, asta am să fac !"

Hotărît, fără să mai șovăie o clipă, ieși de după salcie, își întinse mîinile înainte și se îndreptă cu ochii închiși spre Jovo. Mirat și speriat, Scanda! uită repede de portmoneul său și țipă înspăimîntat :

— Hei, cine-i acolo ? Ce faci ?

Acest țipăt îl auzisem noi în sala de meditație de ne închisesem înăuntru cît ai zice pește, așteptîndu-ne Dumnezeu știe la ce nenorocire.

Ca și cînd n-ar fi auzit strigătul servitorului, Branko continuă să pășească drept spre Jovo. Văzînd că în fața lui nu-i decît un băiețaș și, prin urmare, n-avea de ce să-i fie frică, Șcandal îi ieși în întîmpinare, și numai atunci îl recunoscu.

— Șcandal ! Păi, ăsta-i unul din frații Mandić. Îi apucă mîinile întinse și-l scutură ușor.

— Hei, Mandić, ce-i cu tine ?

— A-a-a ! bolborosi Branko.

De data asta, Șcandal îl apucă de umeri și-l zgîlțîi cu toată puterea :

— Mandić, trezește-te, n-auzi ?

De-abia atunci elevul tresări, își miji un pic ochii privind liniștit mai întîi în stînga și-n dreapta, apoi de jur împrejur, și la urmă la Jovo.

— Ce-i cu tine, băiatule ?

Branko deschise ochii mari și întrebă în șoaptă, cu o voce somnoroasă :

— Unde sînt acuma ?

— Păi, pe stradă, frate, nu vezi ? îl dumiri Scandal.

Ce-i cu tine ?

Băiatul tăcu un timp, ca și cînd s-ar fi gîndit la ceva, apoi răspunse încet:

— Eu sînt lunatic !

— A, asta e ! exclamă Jovo. Uite, acum văd și eu pentru întîia oară un lunatic adevărat.

— Așa fac întotdeauna cînd e lună — spuse Branko.

— Dar cum ai ieșit afară, măi frate-meu ? întrebă compătimitor Șcandal.

— Ce știu eu ? Cei care m-au văzut povestesc că ies întotdeauna pe acoperiș ; mă plimb mai întîi de-a lungul streașinei, apoi...

— Dumnezeule Doamne, ce grozăvie! se înspăimîntă Jovo și își miji ochii tulburat. Așa ne-a fugit nouă odată de la culă tîlharul Stojan Gîtstrîmb. S-a urcat pe acoperiș, de-a fost nevoie sa vină pompierii să-l fugărească pe sus. L-au ademenit în cele

din urmă cu țigări și s-a înapoiat în celulă blînd ca un mielușel. E adevărat însă că în noaptea următoare a rupt zăbrelele și a prădat cea dintîi tutungerie întîlnită în cale.

— Ei, vezi l exclamă Branko, căruia îi plăceau poveștile cu tîlharii.

— Da, frate, atunci am văzut pentru întîia dată un om pe acoperiș ; dar una-i un tîlhar și alta-i un elev.

— Sigur că da — recunoscu cu modestie Branko, gîndindu-se la prietenii săi din sala de meditație.

Mîine, Putorilă cu siguranță că avea să zbiere : tîlhărie, spargere, adevărați Karanovici !

Jovo îl luă pe Branko de braț și-l invită cu blîndețe :

— Hai, frate, la culcare ! Directorul e plecat astăzi și m-am încumetat să ies și eu nițel în oraș.

Deschise poarta principală, îl introduse pe țîncul „lunatic" în internat și-l conduse sus pe trepte.

— Acum am să te duc frumușel în pat, iar tu o să adormi drăgălaș, ca un porumbel.

— Îți mulțumesc, Jovo, dar las' că mă duc eu singur în pat — se grăbi Branko, temîndu-se că servitorul va descoperi paturile goale ale prietenilor săi.

— Apoi, cum vrei —- se învoi Șcandal și o luă în jos spre odăița lui, căscînd pe drum: o-a-ah, Doamne, iartă-mă, m-a cam toropit vinul ăsta.

Ranko Mandić, fratele lui Branko, stătea ghemuit la pîndă, pe coridor, în fața camerei lui Jovo, fără să bănuiască nici măcar în vis că Șcandal nu-i înăuntru ; iar cînd auzi la capătul coridorului pașii domoli ai servitorului, se repezi s-o tulească în spălător, dar, chiar în fața ușii, se ciocni de Jovo și, uluit, îngăimă :

— A-a-a, tu ești ?

Cherchelit, Șcandal rămase cu gura căscată de mirare :

— Ce, și tu ești lunatic ?!

— Da, da, sînt — bîigui Ranko, fîstîcit.

— Păi, da — mormăi Jovo — frații gemeni seamănă în toate unul cu altul.

Căutînd cheia de la odăiță, Șcandal îi spuse cu blîndețe :

— Haide, mă, frate, culcă-te ! Cum iese luna, trage-ți repede

pătura peste cap, ca să scapi de plimbarea pe acoperiș. Asta-i treabă de cotoi, dar un elev e cu totul altceva.

Ranko o zbughi de-a lungul coridorului, nevenindu-i să creadă că totul se sfîrșise atît de bine. La capătul treptelor dădu nas în nas cu frate-su și, năucit, se trase înapoi :

— De unde vii ?

— Taci, am să-ți spun mîine. Acum, hai repede în sala de meditație, la ai noștri !

Cei doi frați au bătut la ușă și au strigat în șoaptă cam multișor pînă ce le-am recunoscut glasul și ne-am încumetat să le deschidem. Încă de la ușă, Branko ne comunică vestea încurajatoare :

— Directorul e plecat ! Mi-a spus Jovo. Acum, asalt la „cartea neagră" !

Pe Dule Haiducul nu era nevoie să-l rogi prea mult. Zăngăni grăbit în jurul mesei lui Putorilă, schimbă două-trei chei și deschise sertarul. Cînd îl scoase afară, ne repezirăm toți cu mîinile la el.

— Va să zică, aici stă „cartea neagră" ! la dă-o încoace pe afurisita aia !

O simțeam sub degete tare, aspră și rece ; într-adevăr, fără suflet, bînd nesățioasă sîngele elevilor.

— Va să zică, aici ești, tirana mea ! rînji De-De-Ha. Ți-aduci aminte numai cîte prînzuri mi-ai păpat ? Nu-ți mai amintești, ai ?

— Rupe-o, ce mai aștepți ! strigă Krsto Purice.

— Stați ! îi întrerupse Ranko Mandić. S-o apucăm cu toții în același timp, unii de copertă, alții de file, și să tragem toți odată, solidar. În felul acesta vom fi împreună nașii pieirii sale.

— Foarte bine ! interveni celălalt Mandić. Așa o să fim cu toții vinovați de isprava asta și nu se va putea găsi printre noi nici un trădător.

— Dați-o-ncoace, iar eu voi da comanda — zise Baia. Cînd zic „trei", trageți cu toții voinicește.

Ne-am îmbrîncit binișor pînă cînd fiecare a apucat cumsecade cîte un capăt al cărții deschise. Baia începu să numere solemn.

— Unu... doi...

Încordarea creștea cu fiece secundă, palmele se strîngeau,

fiece mușchi se contracta.

— Trei ! tună Baia și, numaidecît, urmă foșnetul uscat al hîrtiei care se rupea.

Fiecare smulgea ca un leu filele desprinse ; numai Hamid Ateul și De-De-Ha se mai opinteau în jurul coperții tari. Trăgea fiecare spre el, dar coperta nu ceda. În cele din urmă, Dule, furios, smuci cu toată puterea, smulse coperta din mîna lui Hamid și buf ! cu ea pe spate.

— Aoleu, Dumnezeu fie cu tine ! se înspăimîntă Hamid și sări să-i ridice de jos. Te-ai lovit rău, frate dragă ?

De-De-Ha se pipăi la cap și răspunse calm :

— Nu-i nimic, nu-i nimic, m-am ales doar cu un supliment.

— Ce fel de supliment ! ne mirarăm noi.

— Uite-așa... Pînă acuma cucui n-am avut, dar acuma-l am și p-ăsta. Poftim, pipăiți.

Branko Mandić pipăi cucuiul de la ceafă al lui Dabić și spuse:

— Asta-i ultima pacoste adusă de răposata „carte neagră".

— Unde-i norocul să fie așa ! oftă Dule. Cum se va afla însă c-a dispărut „cartea neagră", eu nu voi scăpa de cele șapte zile fără prînz. Îmi cunosc eu partea !

Vîrîrăm rămășițele cărții în sobă și Ranko Mandić numără repede :

— En-di-du, îi dai foc tu !

Alegerea căzu pe Dule Dabić Haiducul.

— Fraților, aceasta e cea mai frumoasă clipă din viața mea ! exclamă Dule și își făcu cruce : Dumnezeule trinitate, Dumnezeule aproximativ jumătate, ajută-mă !

Chibritul scăpară și limbile unei flăcări firave linseră nepăsătoare cele dintîi file mototolite ale „cărții negre" ; apoi flacăra prinse repede viață, se înălță mai veselă în susul hîrtiei, cuprinse toată grămada și începu să sfîrîie și să pîlpîie.

— Adio, frumusețe a lui Putorilă ! zise Baia.

Gravi și tăcuți, priveam cum se mistuie cartea în flăcări. Apoi ne-am apucat să scormonim cu cleștele de cărbune resturile din cenușă.

— De-acum s-a terminat ! zise cu ușurare Krsto.

— Nu s-a terminat ! izbucni De-De-Ha. Nu ne-am răzbunat încă împotriva monitorului Putorilă.

— Așa e, așa e ! interveni tot grupul.

Am năvălit din nou asupra sertarului lui Putorilă și i-am împrăștiat cărțile și caietele prin toată sala, iar odicolonul lui adorat l-am turnat pînă la ultimul strop pe „Djoka", motanul internatului, care, încă de la început, se tîrîse în urma noastră și se ținuse scai de Dule Haiducul, știind din experiență că acesta dădea noaptea tîrcoale prin internat numai din cauza geamantanelor și a dulapurilor străine în care se găsea cîte ceva de mîncare.

— Poftim, Djoko, să te vezi și tu cu un folos de pe urma lui Putorilă.

Ne-am înapoiat în dormitor fericiți și ușurați ; și am adormit repede, în ciuda atîtor emoții nocturne. Nimeni nu se gîndea la ceea ce ne aștepta poate a doua zi; cînd avea să se descopere isprava noastră cutezătoare.

Dar fie ce-o fi, noi ne răzbunasem !

XIX

Dimineața începu cu mare alergătură, emoție și durere de cap. Încă înainte de micul dejun, monitorul Putorilă descoperi devastarea sertarului său și apăru pe coridor strigînd în gura mare :

— Veniți încoace, oameni buni, a dispărut „cartea neagră" ! Au furat-o, au nimicit-o !

Bobo Guiț, care, ca de obicei, se sculase ultimul, alergă din spălător, așa săpunit cum era, și strigă :

— Hei, ce s-a întîmplat ? De ce țipă ?

— Păi, nu știi, nerodule ! Arde Una ! se burzului la el Ranko Mandid. A luat foc azi-dimineață.

Bobo se repezi la poarta principală, de-abia văzînd din pricina săpunului care-i intra în ochi ; la ieșire îi luă vederea strălucirea roșietică a zorilor răsfrîntă în apa limpede ca oglinda a rîului și, uluit, se opri și exclamă :

— Uite, într-adevăr arde !

Pe coridoare și prin dormitoare străbătea fulgerător vestea îmbucurătoare :

— A dispărut „cartea neagră" !

— Putorilă a fost prădat, i s-a furat odicolonul !

Victimele de totdeauna ale „cărții negre" săreau în sus de bucurie. Cîte unul uita chiar să se și îmbrace și așa, numai în cămașă și-n izmene, apărea în fața internatului și tipa :

— Ihaa, s-a dus, a ars !

Trecătorii crezură c-a izbucnit vreun incendiu și stîrniră o adevărată alarmă. Era cît pe-aci să vină și pompierii. La internat, micul dejun întîrzie și-n hărmălaia generală cineva luă și ascunse o roată întreagă de trapist, în greutate de cinci kilograme.

Baia îl apucă de braț pe Dule Haiducul și-l trase deoparte :

— Să nu mănînci singur, gîndește-te și la prieteni.

Văzîndu-se descoperit, De-De-Ha nici nu încercă să se apere.

— Am luat-o pentru sărbătoarea noastră. Dac-o fi adevărat c-a dispărut „cartea neagră", vă fac cinste la toți.

— Păi, cum vine aia : „Dac-o fi adevărat ?" Ce, nu-ți aduci aminte ce-am făcut azi-noapte ?

De-De-Ha se lovi cu palma peste frunte :

— Ei ! Deci n-am visat azi-noapte ?

— Pipăie-ți cucuiul și te vei convinge.

Dule își pipăi cucuiul de la ceafă și sări în sus de bucurie, desfăcîndu-și larg brațele :

— Ihaa, e adevărat I

În marea lui însuflețire, izbi cu mîna dulapul masiv, de culoare neagră, așezat în ungher, și-n aceeași clipă o perie de pantofi căzu de sus și-l lovi în cap. Dule țipă :

— Ajunge cu cucuiele ! Acuma cred, m-am trezit din somn.

Văzîndu-l atît de gălăgios, Putorilă se repezi arțăgos la el :

— Așteaptă numai, de data asta n-o să scapi de eliminarea din internat !

De-De-Ha se burzului :

— Ce, vrei să-mi faci și-al treilea cucui ? Oare capul meu are să tragă toate ponoasele pentru distracția de azi-dimineață ?

Mile Škorić, fostul meu ocrotitor din primele zile de internat, zîmbea prietenește grupului nostru bine dispus, bănuind,

pesemne, cine a „născit" moartea „cărții negre". Apoi se apropie de mine și mă bătu prietenește pe umăr :

— Bravo, flăcăi ! Sînteți grozavi ! Acuma nu-mi pare rău că ți-am luat cîndva apărarea.

Cea mai mare mîhnire a zelosului Putorilă o constituia faptul că directorul era plecat și n-avea cine să facă cercetări atîta timp cît povestea era încă proaspătă.

— Lasă, lasă, vine domnul director peste două zile și atunci ne vom privi față-n față — se grozăvea el, referindu-se la Dule Haiducul.

Bobo Guiț, care îl alinta curtenitor pe „Djoka", motanul internatului, ținîndu-l în brațe, zise bănuitor, cu voce tărăgănată :

— Știu eu cam cine-a făcut treaba asta, știu. O să-l dibuiesc eu numaidecît.

Făcînd subit o mutră gravă, Putorilă începu să adulmece aerul ; se uită bănuitor la Bobo, se apropie de el, îl mirosi și se răți oi amenințător :

— Măi, tu miroși ca odicolonul meu, care mi s-a furat azi-noapte !

Bobo Guiț îngălbeni și se fîstîci :

— Păi, motanul miroase. Tocmai mă miram a ce miroase atît de bine în dimineața asta.

— la te uită la ăsta ce le mai minte ! Auzi la el, miroase motanul ! zise cu glas adînc, ca din butoi, Baia și ne făcu cu ochiul.

— Bineînțeles că minte ! se oțărî Putorilă. O să vezi tu pe dracul cînd va veni directorul... la te uită, cine s-ar fi așteptat la una ca asta din partea lui !

— Ăsta-i mare ticălos ! adăugă Baia, aducîndu-și aminte de întîmplarea cu Zora.

— Zău, Djoka miroase ! se apără Bobo.

— Lasă, lasă, c-am mirosit și noi acuma ceva — rosti amenințător Putorilă. Urma pornește de la tine. Poftim, să verifice și Baia dacă nu miroși ca odicolonul meu.

Baia mirosi cu scîrbă și pufni, strîmbîndu-se :

— Da, da, a odicolon, și un piculeț a cula Bihaćului. Eu zic că pentru fapta asta nu scapă de închisoare, nu-i așa, Jovo? Tu te pricepi doar la chestii de-astea?

Jovo Șcandal dădu cu înțelepciune din cap :

— Fapta de azi-noapte a fost furt prin spargere. Hoțul a pătruns în încăperi închise, a spart broasca de la sertar și a furat obiecte de valoare, cu intenția de a se folosi materialicește de ele. Ăsta-i, într-adevăr, un mare furt prin spargere, căci au fost sparte și ușa și broasca... Da, da, pentru fapta asta legea prevede închisoare.

Ascultîndu-l, Bobo își înghițea cu noduri saliva și se zgîia înspăimîntat la vorbitor, ca și cînd ar fi fost în fața tribunalului.

— Să-l arestăm ? întrebă Jovo Șcandal.

— Trebuie să-l așteptăm pe domnul director — zise acru Putorilă.

— Cocina de porci e liberă — anunță Jovo. O închisoare tocmai bună pentru țîncul ăsta.

Am plecat cu mare zarvă la școală, țopăind tot timpul. Vestea despre fapta noastră eroică de distrugere a „cărții negre" în timpul nopții s-a răspîndit într-o frîntură de secundă în toată școala. Curioșii se repezeau buluc în jurul elevilor interni. Puștancele din clasa noastră ne priveau cu admirație.

— Vai, noaptea, pe-ntuneric I Grozav! Sînteți chiar niște eroi !

— Ne-am strecurat în vîrful degetelor... adică... s-au strecurat cei care au făcut isprava asta — o cam încurcă Hamid Ateul. Zora Tanković veni aproape de tot de mine și, zîmbind întrebător, cu ochii ei mari care sclipeau, mă privi cu duioșie.

— Poetule, ai fost și tu acolo ?

Dacă m-ar fi fript pe jăratic, cred că n-aș fi recunoscut o boabă, dar acestor ochi frumoși nu li se putea ascunde nici un secret. Apoi mai îmi zisese și poet !

La întrebarea ei dădui afirmativ din cap, iar ea îmi făcu cu ochiul, cam enigmatic și poznaș, încît toată clasa se învîrti cu mine ; zîmbi și mai enigmatic și, plecînd, aruncă o vorbă și mai enigmatică :

— Poate că e cineva care te iubește.

dule dabić*haidu·cul de-de-ha

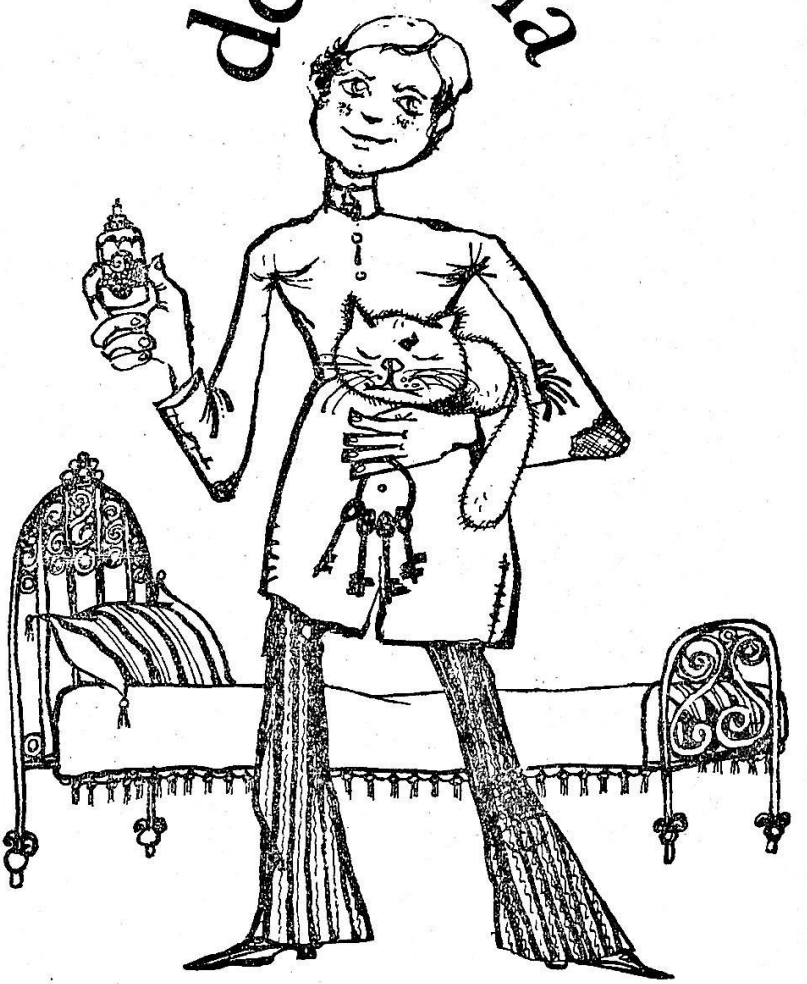

„Care mă iubește ! exclamai în sinea mea. Cine mă iubește, oare ? Ea ! Fără îndoială că ea !"

În orice caz, în ziua aceea n-a fost în toată școala noastră o ființă mai distrată și mai scrîntită decît mine. Nu știam nici ce oră avem, nici cîte ore avem în acea zi, nici ce anume predă cutare profesor. La religie, am scos din bancă botanica ; în recreația mare am luat-o spre casă, crezînd că s-au terminat cursurile, iar culmea nebuniei am atins-o la dictare la franceză, cînd am început să scriu cu litere cirilice.

-— Ai grijă, mă, ce faci ! îmi atrase atenția peste umăr Hamid Ateul, iar De-De-Ha, care începuse, tot cu cirilice, să copieze de la mine, își dădu de-abia atunci seama în ce consta greșeala și-mi reproșa furios :

— Dobitocele, francezii nu cunosc literele cirilice !

În ziua aceea însă Zora ny. s-a mai uitat la mine nici măcar o singură dată, ceea ce, recunosc, m-a potolit și m-a pus pe gînduri, dar la plecarea acasă mi-a strecurat în palmă două arahide. Le-am băgat în gură așa, cu coajă cu tot, și am început să le mestec. Am mestecat și iar am mestecat, am molfăit și am plescăit, și pînă la urmă am învins. Numai cel care iubește poate să mănînce alune în halul ăsta, dar nu trebuie să fie forțat să rontăie mai multe de un pumn, căci ar putea chiar și el să bată în retragere.

Vecina noastră, Zora Kutić, era și ea foarte interesată de expediția noastră nocturnă împotriva „cărții negre" și se învîrtea curioasă în jurul grădinii și curții internatului. Reușise să-l prindă în plasă pe Branko Mandić, iar acestuia, după două întîlniri, i se aprinseseră atît de tare călcîiele, încît alerga în fiecare după-masă spre grădina ei. Frate-său se îngrijoră și-mi spuse confidențial :

— Dacă se va îndrăgosti prea mult de trombonista aia de Zora, mă duc odată în locul lui și dau totul peste cap. N-o să mă deosebească nici ea de Branko.

Patru zile am trăit așa, fără „cartea neagră", patru zile de libertăți și bucurii nemaivăzute. Monitorul Putorilă, teribil de amărît, tăcea și nici nu se uita la noi. Iar noi, printr-o înțelegere tacită, stăteam liniștiți ca niște gîndaci și ne făceam sîrguincioși lecțiile. Iar dacă vreunul din noi avea chef de pozne și strengării,

ceilalți îl priveau mustrător, și el se potolea numaidecît.

— Li-e zadarnică acum liniștea ; tot o să pățească ei pentru „cartea neagră" ! se grozăvea Putorilă. Și o altă „carte neagră" o să domnească din nou.

A cincea zi se întoarse directorul din călătorie.

XX

Îndată ce sosi în internat, directorul apăru pe neașteptate la ora noastră de meditație de după-amiază ; se opri pe podiul sălii și începu să ne măsoare cu o privire dușmănoasă. La urmă scrîșni din măsele.

— Va să zică așa, criminalilor !

— Ce înseamnă, frate dragă, vorba asta a lui : criminal ? șopti Hamid Ateul, iar unul din frații Mandić îi explică tot în șoaptă:

— Vorba asta pare să însemne un fel de tîlhar fin, ceva asemănător cu „domnul tîlhar".

— De cînd ne respectă oare directorul chiar atît de mult ! se miră Baia.

Directorul își întoarse privirea războinică spre noi și răcni amenințător :

— Pentru că Dule Dabić e, fără îndoială, amestecat în istoria asta, deocamdată, ca început, va rămîne toată săptămîna fără prînz. Restul vom vedea cînd se termină cercetările.

— Mulțumesc pentru atenție ! mormăi De-De-Ha încet de tot, așa încît îl auzirăm numai noi.

— Ceea ce ne-a surprins mai cu seamă în toată istoria asta tristă e faptul că în această tărășenie e amestecat și micul nostru Bobo, pînă mai deunăzi un copil bun, un copil adorabil — continuă directorul. Ne întrebăm doar : cine l-a stricat pe băiatul acesta cinstit ?

— Dule Haiducul și Baia — scînci Bobo.

— Nu cumva și Zora Kutić ? bombăni Baiazid.

—- Frate draga, de ce zice directorul la toate întîmplările „istoria asta" ! se miră Hamid Ateul. Am săvîrșit oare vreo faptă

istorică ?

— Așa se pare — confirmă Branko Mandić. De aceea vom și păți ca personalitățile istorice : vom muri eroic.

După cum se vede din raționamentele noastre, nu ne prea temeam noi de director, căci ne obișnuisem cu zbieretele și pedepsele lui. Ne surprinse doar faptul că, la plecare, strigă aspru :

— Bobo, să vii, după meditație, la mine în cancelarie!

— Ce-o să se-ntîmple acuma ? se îngrozi filfizonul cel prostănac.

— Nimic deosebit — se apucă Ranko să-l consoleze. Mai întîi, o să te bată cu nuiaua la palme, pînă cînd o să spui tot ce-ai făcut în noaptea aia.

Guiț îngălbeni.

— Păi, eu n-am făcut nimic, jur pe lumina soarelui !

— Hai, hai, măcar față de noi nu ascunde — îl dojeni Ranko. Neaga numai, neagă tu totul în fața directorului, c-o s-apuce el cleștele să-ți smulgă puțintel urechile ; dar să nu te lași !

Bobo, verde de spaimă, îngăimă :

— Dar eu am dormit tun în noaptea aceea !

— Minte-l tu așa, frate dragă — se apucă Ranko să-l povățuiască. Ce păcat însă că directorul a și chemat poliția în ajutor, și cînd te-o pișca Sico de picior cu cleștele încins, vei fi nevoit să recunoști unde ai ascuns „cartea neagră".

— Vai de mine, nici măcar n-am văzut-o — se tîngui Bobo. Voi ați furat-o, las' că știu eu, așa am să și spun.

— Cine a luat odicolonul, acela știe și de „cartea neagră" — îl amenință De-De-Ha, iar Bobo, strîns cu ușa, bîigui fîstîcit :

— Păi, Djoka mirosea... El a...

— Măi, motanul nu poate să miroasă, că atunci l-ar simți șoarecii din timp ; ce, tu nu știi asta ? îl ocărî Branko.

Astfel, după terminarea orei de meditație, Bobo se duse la director cu genunchii tremurîndu-i de spaimă. A stat în cancelarie mai mult de-o jumătate de oră, și ce-o fi trăncănit acolo nu se știe; dar, cum a ieșit, toată ceata noastră a fost chemată urgent la birou, și cînd ne-am aflat față-n față cu directorul și cu Putorilă, a venit ca din senin ordinul fatal :

— Percheziție !

Ce să mai povestim, rezultatul a fost dezastruos : în buzunarul lui Dule Dabić s-au găsit șaisprezece chei.

— Ce-s astea ? întrebă directorul cu o voce răuprevestitoare.

— la te uită, zău, niscai chei, sau ce-or fi oare ? aruncă, uimit, De-De-Ha și, aplecîndu-se, privi cu ochi mirați grămada de chei de pe masă.

— De unde le ai ? începu din nou directorul.

— Habar n-am — se apără Dule. Pesemne că mi le-a băgat cineva în buzunar.

Directorul îl strigă pe Jovo Șcandal :

— Jovo, ia cheile astea și încearcă să vezi care din ele deschide sala de meditație și care sertarul monitorului. Tu te pricepi la așa ceva.

Așteptam cu mare încordare, lată-l, în sfîrșit, pe Jovo ; înapoie cheile și dădu din cap :

— Nici una, domnule director, nici nu intră măcar.

Directorul pufni furios :

— Nu-i nimic, de vreme ce are atîtea chei, e cu siguranță amestecat în furtul cărții. N-are scăpare, va zbura din internat ca un geamantan !

Cînd am ieșit din cancelarie, Jovo Șcandal ne aștepta pe coridor și ne făcu cu ochiul :

— Ei, chiar de s-ar fi putut deschide cu toate cheile, eu n-aș fi spus de nici una.

În spatele cocinii de porci, la locul nostru de consfătuire, De-De-Ha își vîrî mîna în ciorapul gros de lînă și scoase de acolo două chei.

— lată-le aici ! Cea mare e de la sala de meditație, iar cea mică, de la sertarul lui Putorilă. Să le ascundem în cocină, poate c-o să avem nevoie de ele și în viitor. O să se ivească desigur o altă „carte neagră".

Am vîrît cheile sub streașină cocinii, unde nici dracul nu s-ar fi gîndit să le caute.

— Bobo Guiț ne-a trădat. A văzut sîmbăta trecută cheile la mine — își aduse aminte De-De-Ha — și-acum i-a spus directorului despre asta.

— Păi da, altminteri cum i-ar fi trăsnit prin scăfîrlie să facă percheziție — zise Ranko Mandić.

— Atunci, ce-i de făcut cu Bobo ? întrebă Hamid.

— Trebuie să ne ocupăm un pic de el — propuse Krsto Purice. Lăsați-l pe mîna mea !

Patul, demontat chiar în aceeași seara, s-a dărîmat sub Bobo în plină noapte, iar dimineața fața împopoțonatului era mînjită cu cremă neagră de pantofi. S-a săpunit și s-a frecat aproape o oră întreagă, dar a rămas totuși negru ca un coșar.

— După cum vedeți, lucrez și eu cîte un pic — ne făcu Krsto cu ochiul.

Din cauza „cărții negre", directorul nostru alarmă tot liceul și profesorii se împărțiră în două tabere : unii alături de noi, alții împotriva noastră.

Inamicii noștri cereau ca vinovății să fie eliminați din internat, pentru ca pedeapsa să servească celorlalți drept exemplu de cumințire și înfricoșare. Apărătorii noștri, pe de altă parte, auzind că bănuiala principală cădea asupra elevilor din clasa a III-a, susțineau că trebuie să fim iertați, pentru simplul motiv că eram niște băieți în „anii măgăriilor" și că de-aci proveneau toate trăsnăile noastre.

— Tocmai de aceea să fie pedepsiți, fiindcă sînt măgari ! urlă profesorul nostru de religie. Astăzi rup „cartea neagră", iar mîine vor rupe preasfînta evanghelie.

Cum printre profesori s-au găsit mai mulți inamici decît apărători, balanța a înclinat de partea răuvoitorilor noștri și directorul a fost susținut și sfătuit să ne pedepsească cît mai aspru.

Într-o dimineață, în sala de meditație tixită de elevi, directorul ne-a citit pedepsele. Dule Dabić era eliminat din internat, iar întreg grupul nostru era pedepsit cu o lună de zile interzicere de a ieși în oraș.

Bobo Guiț primi numai un avertisment, deoarece nu s-a putut dovedi că în noaptea aceea s-a atins de odicolon.

Cînd directorul termină de citit, Baia, într-o tăcere adîncă, cuprinse cu privirea grupul nostru și spuse scurt și hotărît :

— Continuăm lupta !

Toți l-am privit cu seninătate, în semn de aprobare.

XXI

Iată, venise și ziua tristă cînd De-De-Ha al nostru era obligat să părăsească internatul. Era eliminat, alungat, prigonit, nu mai avea voie să rămînă cu noi sub același acoperiș.

— Unde să te ducem ? se întrebă îngrijorat Baia. Trebuie să-ți găsim o locuință unde să nu plătești nimic și să fii totuși în apropierea noastră, ca să-ți putem strecura mîncare din internat.

— Eu am dibuit un loc, dar nu știu dac-o să-i placă lui Dule al nostru — spuse Krsto Purice. În cămara noastră de lemne sînt niște decoruri vechi de teatru, și-n spatele lor...

— Aha, știu — îl întrerupse Dule. Acolo am ascuns într-o zi roata aceea de trapist, altminteri mi-ar fi găsit-o la percheziție.

— Și-ți convine această locuință, măcar pentru moment ?

— Vreau doar atît : să fiu aproape de voi, chiar de-aș sta și-n copac. Și mai e ceva la mijloc, foarte important : acolo n-o să se gîndească nimeni să mă caute.

Cu toate că-l mutam atît de aproape, eram totuși tare amărîți, de parcă Dule al nostru ar fi plecat în America.

— Nu ne uita, frate dragă, acolo, în lumea aia străină — zise abătut Hamid Ateul, iar De-De-Ha își scoase geamantanul de sub pat, deschise dulapul și se pregăti să-și împacheteze lucrurile.

— Hm, cămașa asta am împrumutat-o de la Hamid, ciorapii sînt ai lui Krsto, chiloții — ai lui Baia, prosopul — al lui Branko — enumera el, cotrobăind printre lucrurile împrăștiate prin dulap, la te uită, păi, din tot ce am, nu-i nimic a! meu.

— Acum sînt toate ale tale — zise mărinimos Baia. Tu tragi ponoasele pentru toți, după ce ne-ai scăpat de „cartea neagră", așa că acum e cazul să te-ajutăm și noi cum puteam. Așa-i, prieteni ?

— Așa-i ! răspunserăm noi solidar.

Dule își vîrî lucrurile în geamantan, trecu apoi o sfoară peste mijlocul geamantanului și-l legă strîns.

— Păi, nu poți să-l închizi ? întrebă Baia.

— Nu vezi că n-am nici broască, nici cheie ? zise calm De-De-Ha, proprietarul atîtor chei, cel mai mare meșter în broaște

din internatul nostru.

L-am condus pe furiș pe ușa din spate ; am tulit-o împreună între tulpinile de floarea-soarelui și, pe un drum ocolit, am ajuns la locul îngust de trecere dintre gardul viu și șopronul uriaș și vechi care fusese pe vremuri depozit de materiale. Ajunși acolo,, am rămas grozav de surprinși văzîndu-l pe Dule cum desprinde din cuie, ca la el acasă, o scîndură lată, o dă la o parte și ne invită:

— Poftiți în noua mea locuință l

Ne-am strecurat înăuntru și am rămas uimiți. În ungherul din spatele decorurilor înalte era loc suficient să se instaleze încă de două ori atîția elevi cîți eram noi. Se părea că cineva, depozitînd decorurile, lăsase dinadins spațiul acela liber.

— Aici a dormit timp de cîteva luni celebrul actor Rozljika, după ce teatrul său ambulant a dat faliment — îmi adusei eu aminte. Mai știți ce ne-a povestit odată profesorul de limba sîrbă? Spunea chiar că povestea asta s-a întîmplat într-un șopron din internatul nostru.

— Atunci sigur că ăsta e locul — întări Baia. Mi-aduc și eu aminte : se vorbea că, din pricina unor datorii, un negustor i-a sechestrat decorurile și le-a azvîrlit într-o magazie.

În adăpostul lui De-De-Ha se găsea și un fel de canapea veche, care probabil aparținuse cîndva teatrului. Văzînd-o acolo, ne-am bucurat cu toții că Dule al nostru va avea totuși, cum-necum, și-un pat.

— Frate dragă, păi, ăsta-i al doilea an de cînd internatul nostru folosește ca șopron această magazie, dar eu habar n-am avut pînă acum ce-i înăuntru — se miră Hamid Ateul.

— Nu știe nimeni din internat — spuse Baia. Internatul întrebuințează numai partea de jos a magaziei, acolo unde se stivuiesc lemnele ; dar de partea de sus nu se atinge nimeni, de frica duhurilor rele.

— Într-adevăr, în oraș se vorbea că-n jurul acelei magazii dau tîrcoale noaptea tot felul de vedenii și de stafii. De aceea și noi, elevii interni, ocoleam magazia și ne țineam departe de ea.

Poveștile se trăgeau de la faptul că odată, tare de mult, cineva îl văzuse într-o noapte pe Rozljika ieșind de după o

scîndură dată la o parte, iar cînd actorul îl observase pe trecătorul acela întîmplător, unul Djuro Šarac, dincolo de gardul viu, se oprise și el în loc și strigase cu voce profundă, de artist:

— Hiene, nu urlați deasupra mormintelor !

Djuro, firește, o zbughise la fugă ca nebunul, povestind și răspovestind în oraș toată întîmplarea, adăugînd mereu noi și noi amănunte înfiorătoare.

Poate că nici Dule, nici Krsto n-ar fi descoperit acest adăpost misterios, dacă nevoia nu i-ar fi mînat aici. Veșnic flămînd și mereu pedepsit cu suprimarea meselor, De-De-Ha căutase un loc bun pentru alimentele pe care le dibuia prin internat, iar Krsto Purice își găsise întîmplător adăpost aici, cînd se ascunsese de medicul care făcea elevilor interni injecții antitifice.

— Mă tem mai al dracului de medic decît de orice fel de duh ori strigoi — recunoștea el sincer.

— Dar ce te faci, frate dragă, dacă apare la miezul nopții... ă-ă-ă... cum să-ți spun... — se bîlbîi Hamid Ateul.

— Te gîndești la duh ? zise nepăsător Dule. Nu mă sinchisesc eu de chestia asta. O să încep imediat să-l întreb la matematică, și să-l vezi cum o să șteargă putina ca nebunul.

— Oare duhul se teme de matematică ? întrebă naiv Hamid.

— De bună seamă — zise calm De-De-Ha. Nici matematica, nici fizica nu-i intră în cap. Doar religia o știe ca pe apă.

— Nu mai spune ?! se miră Hamid.

Se lăsa întunericul cînd am plecat de la noua locuință a lui Dule. El se întinse pe canapea, se acoperi cu paltonul ponosit pe care i-l făcuse cadou profesorul de istorie, iar în loc de pernă își așeză sub cap roata de trapist șterpelită din bucătăria internatului.

— Noapte bună, fraților — zise el vesel. Eu rămîn aici să dorm cu conștiința împăcată, cu toate că am sub cap brînza furată. Mai mult valorează însă cele cîteva zeci de prînzuri suprimate, cu care am fost pedepsit, decît cinci brînze de astea. De fapt, am luat ceea ce, pe bună dreptate, mi se cuvenea.

În noaptea aceea se abătu asupra Bihaćului o furtună năprasnică, cu o adevărată rupere de nori. În lumina strălucitoare

a fulgerelor verzui se zăreau în întuneric cula și turnul bisericii catolice, apoi fulgerele se prăbușeau în abis, însoțite de tunete puternice, de se cutremura pămîntul. Ploaia ropotea înverșunat în ferestre, răsunînd ca o grindină.

În dormitorul nostru, toată lumea se trezi. Mai sensibil, Hamid Ateul se trase aproape de mine, mă prinse de mînă și îngăimă :

— Of, cum s-o fi simțind oare Dule al nostru acum ? Nici nu lucește bine fulgerul, și iată strigoiul cu ochii cît farfuriile și cu dinții de fier, clănțănind și zbierînd într-una : „Eu sînt răposatul Rozljika !"

— Taci, mă, nu mă speria — șoptii, simțind niște fiori de gheață furnicîndu-mi de-a lungul picioarelor. N-aș ieși acum pe coridor nici dacă m-ar aștepta acolo zece Zora Tanković și trei tăvi pline vîrf cu baclavale.

Dimineața ne-am sculat ciufuliți și nedormiți. Bobo Guiț, îndeosebi, era palid și cam agitat.

— L-am visat pe Dule Haiducul cum sta în întuneric sub un copac și ploaia îl uda ciuciulete — spuse Bobo, abătut. Dumnezeu știe ce s-o fi întîmplat cu el azi-noapte !

— A suferit, aia-i, iar tu ai dormit la căldură, în pat — bombăni dojenitor Baia. Și numai tu ești vinovat de asta, de-aia te mustră conștiința și de-aia îl visezi.

Ne-am repezit pe furiș în adăpostul lui Dule, ducîndu-i pentru micul dejun ceea ce adunasem punînd mînă de la mînă. Dădurăm scîndura lată la o parte și, cînd colo, ce să vezi ? Dulekan al nostru le sforăia numai în șaisprezecimi. Abia l-am trezit.

— Cum de-ai scăpat cu viață azi-noapte ? îl întrebarăm noi curioși, dar el răspunse calm de tot :

— Am dormit grozav, am visat însă mult timp c-am intrat la cofetarul Murad, și tocmai începusem să caut niște baclavale, cînd se revărsă peste mine un munte întreg de tăvi, tunînd într-una : bum-bum-bum, bum-bum-bum !

— Și chiar n-ai auzit altceva ?! rămaserăm noi cu gura căscată.

— Păi, a mai țîrîit nițel și-un greier, dar cîntecul lui m-a făcut să dorm și mai bine.

De-De-Ha sari pe fereastră în spălătorul internatului, să-și facă toaleta. Aici, toți îl salutară zgomotos, ca și cînd s-ar fi întors Dumnezeu știe de unde. Nimănui nu-i trecea prin cap să-l denunțe directorului, care, de altminteri, încă mai dormea.

Pe la amiază, cînd internii dintr-a lll-a adunau contribuția benevolă pentru prînzul lui Dule, se apropie de noi și Bobo Guiț, depunîndu-și prăjitura în grămada de bucate adunate pentru Dule. Baia împinse însă prăjitura la o parte și spuse cu răceală :

— Nu primim donații de la lingăii directorului. Cînd vom constata c-ai devenit un bun coleg, abia atunci stăm de vorbă.

Bobo, cu capul plecat, se duse spre fereastră. Hamid Ateul trase cu ochiul, să vadă ce face acolo ; apoi se în toarse spre noi, spunîndu-ne compătimitor :

—- Uite-I, măi, plînge !

XXII

Noi credeam că soarta de neinvidiat a lui Dule al nostru ne frămînta numai pe noi, prietenii săi din internat, dar se văzu că nu-i chiar așa. Fetele din clasa noastră, cînd aflară că Dule a fost eliminat și doarme undeva pe-afară, începură numaidecît să se agite ca niște albine ; transmiseră tulburarea lor și celor de-acasă, bunicelor, mamelor și mătușilor, și se apucară cu toatele să se ia la întrecere : cine să-l invite mai întîi pe Dule la prînz, cine la cină și cine la dormit.

— Haide, Dule, mama te invită la prînz.

Încăpățînat, Dule refuza însă categoric toate invitațiile și le mulțumea fetelor, spunîndu-le :

— Am fost eliminat pe nedrept, și-acum ori mă întorc din nou în internat, la prietenii mei, ori mor afară, sub cine știe ce copac.

Asta le tulbura și mai mult pe fete. Dule le apărea ca un fel de mucenic, singur și părăsit, care tremură noaptea de frig undeva sub castanii din parc, rabdă de foame și așteaptă prima zăpadă, ca să fie găsit într-o dimineață mort, acoperit de giulgiul alb al iernii.

— Of, directorul ăla afurisit, bețivanul ăla !

La ora de lucru manual, colegele noastre de clasă tricotară pentru Dule un fular, un pulover, o pereche de mănuși, două perechi de ciorapi și o căciuliță cu clape pentru urechi. Cînd am văzut fularul galben căpătat cadou de la Zora, am regretat amarnic că nu eram eu cel eliminat, ca să-mi pot înfășură în jurul gîtului admirabila creație ieșită din mînuțele ei minunate. „Doamne, cît sînt de nefericit !" mă tînguiam în sinea mea.

Dule al nostru începu să semene cu o floare răsărită în sălbăticie, dar cultivată de niște mîini grijulii. Profesoara de lucru manual, văzîndu-l atît de dichisit, le spuse fetelor :

— Tot ce-ați făcut mai frumos i-ați dat lui Dule Dabić. La expoziția școlară de la sfîrșitul anului, vom fi nevoite să-l expunem pe el la locul de onoare din sală, pentru ca să se vadă ce știți să lucrați.

Rîdeam dinainte închipuindu-ne acest tablou neobișnuit : De-De-Ha stînd pe podiul înalt, împodobit ca un mire, holbîndu-se în stînga și-n dreapta la vizitatori, gata parcă să zică: „Ce vă zgîiți așa, că doar nu vedeți un urangutan !"

Odată, după masa de prînz, m-am furișat împreună cu Baia în spatele internatului, să-i ducem lui Dule de rnîncare. Cum am ajuns în fața șopronului, am deslușit înăuntru o conversație, și Baia mă prinse de mînă, șoptindu-mi :

— Stai să vedem cine-i acolo.

M-am uitat prin crăpătura dintre scînduri și m-am întors uluit spre Baia :

— Zora Kutić ! Uite-o, stă de vorbă cu Dule !

Baia a rămas paf.

— Dar cum de l-a găsit atît de repede ? Nu poți, pentru nimic în lume, s-ascunzi ceva de puștoaicele-astea. Dar ce i-o povesti oare ? Tare-aș vrea să știu !

— Dar Dule ce i-o fi spunînd ?

Ca și cînd ne-am fi vorbit, ne-am tîrît cît am putut mai aproape de locul unde ședeau și am început să ne zgîim înăuntru și să tragem cu urechea.

Dule molfăia sîrguincios o tocană grasă dintr-o strachină cam mărișoară, iar Zora, privindu-l cu satisfacție, trăncănea într-una, îmbiindu-l să mănînce, cu toate că nu era de loc necesar.

— Dulence, ia și cartofiorul ăsta. îți plac, în general, cartofiorii ?

— De bună seamă că-mi plac — mormăi De-De-Ha, ocupat cu îndoparea.

— încearcă și cărnița asta. îți place carnea ?

— Păi, bineînțeles — bolmoji Dule.

— Uite niște ardeiași delicioși. Îți plac ardeii, Dulkane ?

— Cum să nu ? îngînă el.

— Ei, Dulekan ! bombăni invidios Baia. Dulecal, mai bine. Se bosumflă și, privind țintă înainte, făcu o mutră acră. Bombăni : Dule ăsta mi-a cam ieșit de la inimă.

Conversația din șopron continua tot mai însuflețită :

— Și ce-ți mai place ? vru Zora să știe.

— De mîncare ? întrebă De-De-Ha. Îmi place orice.

— Dar ce-ți mai place în afară de mîncare ? începu iar Zora.

— Păi... ce știu eu — tărăgănă vorba Dule.

— Ce ți-ar plăcea, de exemplu, acum ?

Dule privi îngîndurat spre peretele șopronului și zise :

— Dacă nu-mi sînt aici prietenii... atunci totul mi se pare pustiu și lipsit de viață... nu-mi place nimic.

— Și chiar nu dorești nimic ?

De-De-Ha o măsură pe sub sprîncene, șmecherește, și zise tărăgănat :

— Știi... ă-ă-ă... poate că dacă m-ar săruta acum cineva, mi-ar fi mai ușor.

Zora veni mai aproape, mișcă din năsuc și-l privi pieziș.

— Dar dacă ai să spui cuiva ?

— Nu-ți fie frică, n-o să spun nimănui.

— Zi zău !

— Zău !

— Zi : jur pe maică-mea !

— Jur pe maică-mea !

— Zi : să dea Dumnezeu să crăp !

— Să dea Dumnezeu să crăp ! îngăimă De-De-Ha.

— Să dea Dumnezeu să crăpi ! Asta vreau și eu — mîrîi Baia.

Vioaie ca o vrăbiuță, Zora se apropie și mai mult de „Dulekan" al ei, poruncindu-i :

— Întoarce-te nițel încolo și închide ochii.

— Și eu îi închid — se strîmbă a lehamite Baia — uită-te tu să vezi ce urmează.

Se auzi un țocăit ușor, apoi Zora sări de lîngă el și se bosumflă :

— N-ai închis ochii, am văzut !

— Zău i-am închis !

Zora făcu brusc o mutră gravă și, privindu-l pe furiș, îi spuse îmbufnată :

— N-am știut că ești atît de stricat. Faci fetele să te sărute, și-apoi... Altă dată o să-ți aducă prînzul frate-meu.

— Mie-mi place cînd îl aduci tu.

— De ce ?

— Uite-așa !... mormăi Dule.

— De ce, de ce ? Hai spune, zi !

— Atunci mănînc mai cu plăcere.

Fetița sări și luă în mînă strachina goală.

— Mă duc. E plictisitor aici la tine. Și poate că sînt și șoareci!

— Mazalta Levi nu se teme de șoareci — aruncă vorba De-De-Ha, Dumnezeu știe de ce.

Zora se întoarse fulgerător și, înainte ca Dule să se fi gîndit ce i s-ar putea întîmpla, îl pocni cu strachina în cap, zbierînd răzbunătoare :

—- Na-ți-o pe Mazalta Levi I

Dădu la o parte degrabă scîndura de la intrare și țîșni atît de fulgerător afară, încît eu și Baia abia am apucat să ne ferim din calea ei. N-a găsit de cuviință nici măcar să ne observe ; pentru ea nu eram în clipa aceea decît doi interni zurlii ; o luă la fugă spre casă, furioasă pe adversara ei, Mazalta cu păr negru, cea mai frumoasă fată din clasa a ll-a de liceu.

XXIII

Așadar, fetele se agitau ; alergau fără răgaz, făceau tămbălău, turuiau, țipau, boceau, plîngeau ; veșnic aveau pe buze numele lui Dule Dabić și povestea pătimirilor sale.

— Sărmanul, nefericitul Dule, Dusko, Dulekan, Dulica, Duj-Dulence !

Noi ascultam, și pur și simplu nu ne venea să dăm crezare propriilor noastre urechi. Oare lui Dule Dabić, Haiducul nostru, secătură înveterată, uns cu toate alifiile, putea să i se dea un nume atît de frumos : Duj-Dulence ?!

De la colegele noastre, steagul revoltei fu preluat de bunicele lor, că de, cine altcineva le-ar fi luat-o înainte ? Bunica asculta ceea ce povestea durdulia sa nepoțică, deplîngînd amarnic alături de copilă soarta tristă a lui Dule Dabić, apoi lua bățul în mînă și pleca la o altă babă, să-i povestească despre cîinoșenia directorului. De la aceasta, povestea se ducea la a treia și, uite-așa, se aprinse Bihaćul, de parcă l-ar fi bombardat Hasan-pașa Predojević.

Dar chiar și-n internat, încet și pe nesimțite, începea să ia proporții o nemulțumire surdă.

Înainte de toate, nimeni nu se împăca cu surghiunirea lui Dule. De partea noastră, într-o oarecare măsură, se afla și Jovo Șcandal. Ori de cîte ori avea ocazia, Jovo îl lăsa pe Dule să învețe în odaia sa. Uneori, seara, cînd directorul era dus la cîrciumă, învățau chiar împreună și se ascultau unul pe altul la istorie, materie care-i plăcea grozav de mult lui Șcandal.

Dimineața, în timp ce ne pregăteam de școală, Jovo ne informa, umflîndu-se în pene :

— Aseară i-am cotonogit pe turci lîngă Viena. Aoleu, mamă măiculiță, ce mai goană și mardeală a fost !

Mîncarea era din ce în ce mai slabă. Prin internat circula cu insistență vorba că ne fura atît bucătăreasa, cît și directorul, jalnicul nostru „educator", cum i se zicea oficial.

Tot mai des, deși încet, numai cu jumătate de gură, prin ungherele internatului se cînta în surdină cîntecul satiric :

Luptă grea au început
azi internii frățiori ;
avem rea bucătăreasă

și mai răi educatori.
Din păcate, din păcate !

Deși în aparență nu se vedea nimic, totuși se simțea că lupta începuse. Cine o conducea, și-n ce fel, nu se știa încă, dar din toate se vădea că întreg internatul se mișcă, atît împotriva alimentației proaste și a pedepsei de suprimare a mîncării, cît și împotriva „cărții negre" și a spionilor directorului ; pe aceștia, mai ales, toată lumea îi ura.

Se pare că atacul acela al nostru împotriva „cărții negre" scosese internatul din amorțire. Nu se știa nici acum cine-i venise de hac „cărții negre", dar creștea vizibil respectul față de grupul nostru. Vechiul meu ocrotitor, Mile Škorić, mă oprea din ce în ce mai des din drum și mă întreba cîte ceva.

— Ce mai faceți, flăcăilor ?... Lasă, lasă, sînteți băieți buni, numai țineți-vă bine și fiți solidari.

Îmi dădeam seama că și el credea că noi eram cei care distrusesem „cartea neagră" ; nu mă trădam însă cu nimic și ascultam cu modestie laudele aduse grupului nostru.

Odată, Mile mă prinse singur în sala de meditație și începu să mă descoasă :

— Ascultă, tu scrii poezioare ?

— Scriu — răspunsei, înroșindu-mă la față.

— Ai ști oare să faci, așa, ceva glumeț, despre „cartea neagră", despre Putorilă, despre mîncarea noastră proastă ? Știu că ai scris ceva și despre Sico.

— Păi, o să încerc...

— Hai, dă-ți silința !... Știi, îți spun deocamdată numai ție: pregătim un ziar umoristic al elevilor interni, care se va numi „Orăcăitul". Trebuie să scrii și tu ceva.

„Orăcăitul !" Cine n-ar fi fost fericit să scrie ceva pentru un ziar atît de grozav. Bineînțeles c-o să scriu !

Pe îndelete și în secret, se pregătea apariția „Orăcăitului". Acesta era primul vestitor al răzvrătirii, vocea internilor nemulțumiți, cîntecul satiric-furios al elevilor, îndreptat în întregime împotriva directorului, a lui Putorilă, a alimentației proaste, a spionilor și a trădătorilor.

Mile Škorić mi-aducea uneori cîte-o poezioară cam

șchiopătîndă a vreunuia și mă îndemna :

— Hai, flăcăule, pune-o nițel la punct, cizeleaz-o.

„Cizelam" sîrguincios neîndemînaticele versuri școlărești. Mi-a făcut o deosebită plăcere faptul că — după cum am aflat de la Škorić — eram „unul din redactorii Orăcăitului".

Mile mi-a adus odată și o poezie despre Jovo Șcandal al nostru și despre o oarecare Mara, supraveghetoare la muzeu. Amîndoi am rămas încîntați de poezie și n-am găsit absolut nimic de corectat la această plăsmuire.

Poezia începea cu strofa :

Soarele apune, bezna groasă pică,
în muzeu stă Mara tare singurică,
dar iată că vine Jovo Șcandal
și, ajuns la ușă, bate c-un mandal[13].

Culmea măiestriei poetice mi s-au părut cele două rime „Șcandal — mandal". Aș fi dat trei porții de colțunași cu carne de vițel, numai să fi putut să ticluiesc și eu așa ceva.

Într-o zi, Mile mă informă confidențial :

— Sîmbătă seara se dă citire „Orăcăitului", aici, în sala de meditație. Știi, sîntem nevoiți să-l citim în public, fiindcă e scris cu mîna, numai într-un exemplar. Cheamă tot grupul vostru să vină la ora zece. Din clasele inferioare, numai pe voi vă lăsăm să ascultați.

— Bine, am să-i chem pe toți.

— Ar trebui, în orice caz, să-l găsești și pe Dule Dabić. În privința lui, se vor mai ascuți încă săbiile în internat.

— O să-l găsesc.

Sîmbătă seara, după ora zece, noi, cei din clasa a lll-a, înconjurați de elevii din clasele superioare, stăteam emoționați și solemni, în sala noastră de meditație, care ni se părea acum un fel de loc misterios și străin unde intram pentru prima oară. Directorul era undeva la cîrciumă ; știam c-o să vină abia după

[13] Mandal — obiect metalic cu care se bate în poartă, (n.t.)

miezul nopții. Prin urmare, n-aveam de ce ne teme.

Putorilă, bineînțeles, nu se afla în sală. El profita întotdeauna de repaosul de duminică și se ducea la taică-su, într-un orășel din apropiere.

Cînd se făcu liniște deplină, Mile apăru la masa de pe podiul sălii de meditație, chiar pe locul lui Putorilă, și anunță :

— Ascultați și luați aminte : se citește primul număr al „Orăcăitului", ziar umoristic al elevilor interni. Apare cînd îi trece prin cap, se redactează în spatele cocinii de porci, se plătește cînd te prinde directorul că-l citești.

— Hi-hi-hi-hi ! orăcăiră ascultătorii.

— Pe cine o să pedepsească acum directorul, dacă-i cade-n mînă acest ziar — bombăni De-De-Ha — că Dule Dabić nu mai e în internat.

Locul prezidențial de lîngă Mile îl ocupă Nikola Topolić, redactorul-șef al ziarului, un băiat vioi, mărunțel și negricios, dintr-a VIII-a, premiant pe liceu. Dacă se apucase și el de treaba asta, însemna că „Orăcăitul" nostru avea totuși o oarecare valoare.

În stînga și în dreapta redactorului-șef Topolić luară loc „apărătorii integrității lui corporale" : Baia Baiazid al nostru și unul Lazar „Motănoiul". Aceștia erau datori să-l apere pe redactor dacă, în timpul citirii ziarului, vreun țîfnos, ofensat de cine știe ce poezie făcută pe socoteala sa, s-ar repezi să-l bată.

— la te uită la Baia al nostru ! șopteam noi cu mîndrie, văzîndu-l într-o funcție atît de înaltă.

Ni se părea mai puternic chiar și decît spătosul și negriciosul „Motănoiul", care își mijea ochii încîntat de sine, repetînd parcă vechea lui vorbă : „Eu nu sînt frumos, dar sînt tîmpit !"

Poezia principală a „Orăcăitului" vorbea despre „cartea neagră".

Haide, Putorilă, adevărul spune :
Cartea neagră, oare, cui ai dat-o anume ?

Abia răsunară primele versuri și-n sală izbucniră hohotele de rîs. Cititorul se opri și, cînd încetă primul val furtunos de

veselie, continuă cu glas tare :

Poate că păstrează neagra ta comoară
preaiubitul nostru Krsto, bunăoară.
Sau, meșter mare, Dule, păzind-o mai bine,
undeva, sub cheie, cartea ta o ține.
Pedepsele-i grele, scrise făr' temei,
Le numără-un Mandić, dar care din ei ?
Vom afla, sînt sigur, la sfîrșit de mai,
Cînd Baia-și serbează ziua cu alai.

— Ha-ha-ha-ha ! izbucniră auditorii, căci aniversările zilei de naștere a lui Baia deveniseră de mult celebre printre elevii interni.

Vă puteți acum închipui cît de mîndri ne simțeam noi, cei dintr-a III-a, văzîndu-ne cîntați în poezie ! Toate privirile se îndreptau spre noi, iar noi, eroii, stăteam, ca de obicei, în grup și făceam pe modeștii. Vremuri glorioase, de neuitat !

Cititorul nostru tuși și începu o nouă poezie :

Zora *Kutić, supărată, stă-n grădină.*
Spre internat zgîindu-se, suspină :
îndură-te, Dumnezeule ceresc.
Și spune-mi, eu pe cine să iubesc ?
Pe Dule ? Pe Bobo ? Pe Baia, oare ?
Spune-mi ! De nu, mă duc la vrăjitoare.

Iarăși grupul nostru trecut prin ciur. Baia mă săgetă cu privirea : bănuia că asta eu o scrisesem. De-De-Ha îmi puse pumnul sub nas și mă amenință :

— Îl vezi ? Numai ăsta o să te lecuiască de poezie, să știi !

În continuare, „Orăcăitul" înșira o serie de întrebări și răspunsuri : cine ce iubește, cine ce visează, cine ce dorește. Cînd se citi că Dule Dabić a visat c-a dat năvală la butoiul cu varză, De-De-Ha ne șopti :

— Dau năvală acolo aproape-n fiecare noapte. Doar n-o să țin degeaba cheia de la pivnița internatului.

— De-aia miroși tu veșnic a varză ! se miră Krsto Purice.

Cînd cititorul începu poezia despre mîncarea de la internat, toți auditorii ciuliră urechile.

Lingura, plutind ca o barcă,
în farfurii vînează parcă
un fir de varză. Iar prin cazan
elevii înoată de vreun an
mazăre căutînd ; deci, ca să știi,
martir înseamnă intern să fii !

— Mîncarea, într-adevăr, e din ce în ce mai subțirică, curînd o să se subțieze de tot — spuse cu glas tare Škorić. Atunci vom sta altfel de vorbă, și cu directorul și cu bucătăreasa.

— Așa zic și eu — grăi cu voce adîncă Lazar „Motănoiul". Fură frate, fură, că doar nu sînt orb, chiar dacă-s tîmpit.

Astfel, pînă la urmă, citirea „Orăcăitului" se încheie cu un protest vehement împotriva slabei alimentații. Cel mai pornit era Mile Škorić

— Ascultați, n-o să ajungem la nimic cu cereri și cu văicăreli. Trebuie să întreprindem ceva, dar numai solidari. Noi, cei din clasele mai mari, sîntem cu toții una, iar în ceea ce-i privește pe ăștia mai mici, iată, grupul lui Baia îl avem de pe-acum alături de noi.

— Aici sîntem ! croncăni Baia.

— Dacă am fi fost mai solidari, Dule nu era azi eliminat din internat — zise Nikola Topolić.

— Tocmai de aceea trebuie să fim acum solidari, ca să-l aducem înapoi — se auzi glasul lui Škorić. Toate babele din Bihać au deschis focul împotriva directorului nostru pe chestia asta, numai noi tăcem ca niște nurori.

— Dacă nu sînt apărători mai destoinici, e bună și armata babelor— trase cu consolare concluzia De-De-Ha, în timp ce-l conduceam spre adăpostul său prin curtea năpădită de întuneric.

de·de·ha

— Mi se pare că se cam pregătește ceva — clătinai eu din cap.

— Firește că se pregătește, mînzule ! confirmă Dule, pe un ton prietenesc. Doar nu ne-au chemat ei numai pentru „Orăcăit". Vor fi aici și altfel de orăcăieli. Noapte bună, poetule !

XXIV

Ne obișnuiserăm să ne adunăm în fiecare sîmbătă seara la citirea „Orăcăitului". Aceste adunări ne apropiau mai mult decît toată conviețuirea din internat. Cu rîs și glumă, discutam despre necazurile și bucuriile noastre comune. Se uita diferența de vîrstă și de clase, iar defectele și deprinderile urîte ale fiecăruia erau vînate și date în vileag, încît fiecare se ferea să nu apară într-o bună zi în „Orăcăitul".

— Haide, dacă nu te speli pe picioare, sîmbătă o să se orăcăie despre chestia asta ! - se amenințau internii unul pe altul; și, într-adevăr, în următorul număr al „Orăcăitului" apărea această poezioară satirică :

Acuza-i gravă, așadar,
Se spală pe picioare rar.
Întregul dormitor discută
Că ori se spală, ori se mută !

Odată, în timp ce puneam la punct niște lucrări pentru „Orăcăitul", Mile Škorić mă întrebă pe un ton grav :

— Dacă se va ajunge la vreo înghesuială serioasă în internat, ne putem baza oare cu toată nădejdea pe grupul vostru ?

— Vă puteți baza ! Noi sîntem mai solidari decît ăia din clasa a IV-a.

— Și dacă va fi nevoie, veți fi în stare să răbdați de foame ?

— Barem cu asta sîntem deprinși. Mereu ne pedepsește directorul cu suprimarea mîncării.

— Bine, bine, dar ați fi gata să flămînziți toată ziua, poate două, ba poate chiar și trei zile la rînd ? E posibil să se ajungă și pînă acolo.

— Sîntem, de ce n-am fi ! afirmai eu, bucurîndu-mă dinainte de o asemenea situație, în care avea să fie nevoie de atîta înfometare.

Cunoscîndu-mi prietenii, eram sigur că se poate trece cu ei prin apă și prin foc.

— Puteți să-i luați cu voi și pe cei mai mici — îmi dădu dezlegare Škorić. De cînd s-a auzit că voi ați fi aceia care au nimicit „cartea neagră", clasele inferioare vă privesc ca pe niște eroi.

La două zile după această discuție, Škorić chemă tot grupul nostru la o consfătuire secretă. Întîlnirea, bineînțeles, a fost fixată la locul nostru obișnuit, în spatele cocinii de porci.

— la ascultați, flăcăi — începu grav Škorić — știu precis că voi ați distrus „cartea neagră" ! Îmi dau seama că pentru treaba asta a fost nevoie de solidaritate, și de eroism, și de pricepere.

— Zău că da, frate dragă — recunoscu Hamid Ateul.

— Isprava asta a fost făcută, bineînțeles, în cel mai mare secret — continuă Mile — dar acum, eu vă invit să participați la o răzvrătire deschisă, care e tot atît de periculoasă, ba poate chiar și mai periculoasă decît ceea ce ați făcut voi în noaptea aceea. De atitudinea voastră depinde dacă vom reuși așa cum trebuie.

— Spune tu ce-i de făcut și pe cine trebuie să atacăm în public, și las' pe noi ! se repezi cu glas adînc, ca din butoi, Baia, ducîndu-și mîna spre ghivictul din buzunar.

— Nu-i nevoie de nici un fel de mardeală — îi atrase atenția Mile. Se cere ceva mai solid, mai sigur.

— Ce poate fi mai sigur decît mardeala ? se miră sincer Baia.

— Și chef pentru o asemenea treabă găsești oricînd la noi — zise Ranko Mandić.

— Solidaritate și perseverență, uite, asta vrem ! ne lămuri Škorić. Cu aceste două lucruri se cîștigă într-adevăr bătălia. Dar ia ascultați despre ce-i vorba — precizâ Mile. Noi pregătim o acțiune împotriva alimentației proaste. Vom face greva foamei, nu vom mînca pînă nu va fi schimbat directorul, pînă nu se îmbunătățește mîncarea, pînă nu se desființează pedepsele de suprimare a meselor și pînă nu e reprimit în internat prietenul nostru Dule Dabić.

— Uraaa ! strigarăm noi, cînd auzirăm de reîntoarcerea lui Dule. Pentru așa ceva, într-adevăr, face să flămînzești toată ziua!

— Ihaa, așa viață mai zic și eu ! exclamă Krsto Purice. M-am plictisit să fac în fiecare zi mereu unul și același lucru.

— Voi pregătiți-i niței și pe ăia mai mici — ne puse în vedere Mile. Cu cît sînt mai mulți greviști, cu atît succesul va fi mai sigur.

— Și cînd o să înceapă treaba asta ? deveni nerăbdător Baia.

— N-avea teamă, veți fi anunțați în prealabil, în ajunul acelei zile — zise Mile. Fiți însă atenți să nu prindă de veste Putorilă.

— Și Bobo Guiț — adăugă Baia.

— Ei, păi ce fel de grup de luptă sînteți voi, dacă nu sînteți în stare să-l atrageți la grevă pe unul din colegii
voștri de clasă ! ne mustră Škorić. Dacă Bobo ne trădează, va fi o rușine pentru toată clasa a III-a.

— Zău, chiar așa, frate dragă ! recunoscu Hamid Ateul.

În zilele următoare ne-am apucat cu înfrigurare să-i atragem pe elevii mai mici la grevă. Aici, cel mai mare succes îl dovedea Krsto Purice. El reușea să-i încălzească în așa măsură pe puști, încît mulți dintre ei țopăiau nerăbdători :

— Ah, cînd va veni oare ziua în care să n-o să mîncăm ?

În schimb, cel mai greu se descurca Baia Baiazid. Îndată ce-l chema deoparte pe vreun țînc, acesta o ștergea fulgerător de-a lungul curții ori, speriat, începea să se apere :

— Nu, Baior zău, n-am zis! Jur pe lumina soarelui! Mint cei care ți-au spus că mi-am bătut joc de tine. Nu te mai iau în tărbacă niciodată, niciodată ! Poftim, plătesc cotizația.

Dar cînd, în sfîrșit, se convingea pe deplin că Baia n-avea de gînd să-l bată, asculta cu evlavie ceea ce-i spunea acesta despre grevă și se declara gata pregătit :

— Sînt alături de voi l Nu vreau să fiu trădător.

Eu aveam misiunea să-l atrag pe Bobo Guiț.

Cînd l-am chemat să ne plimbăm în spatele internatului, Bobo a refuzat neîncrezător :

— Nu vreau. Ce știu eu dacă nu mă pîndește acolo Baia ori De-De-Ha.

— Hai atunci pe stradă, pe malul Unei.

— Asta da.

l-am povestit cu multă precauție despre grevă, apoi i-am spus ;

— Toată lumea se așteaptă și la consimțămîntul tău și toți au încredere în tine că te vei ține de cuvînt.

— Chiar toți ? Și Baia ? întrebă neîncrezător Bobo.

— Și Baia, firește !

— Și De-De-Ha ?

— Și De-De-Ha ! Zice că fără tine nu participă la nici un fel de răzvrătire.

Bobo radia din toată ființa și zîmbea fericit, ca și cînd ar fi auzit cine știe ce veste îmbucurătoare.

— Fii fără grijă ! Merg alături de voi și prin apă și prin foc ! Anunțați-mă numai cînd începe treaba asta.

Despărțindu-mă de el, cugetam în sinea mea, mirat : „la te uită, Bobo ăsta e un băiat admirabil ! Cum de n-am băgat de seamă pînă acum ?!"

Zilele acelea treceau încet, pline de neliniștea ciudată a așteptării. Aveam impresia că după fiecare colț ne pîndește cineva și ne așteptam în fiece clipă s-auzim un glas zbierînd la noi :

— Hei, puștiule, ce faci acolo ?

— Ca să facem să treacă mai repede timpul, ne-am dus duminică în satul Pritoka, să culegem nuci. Dule, Krsto și eu ne-am urcat într-un nuc rămuros din colțul unei grădini ; dar iată

că răsăriră de undeva doi moșnegi, care se așezară la umbră chiar sub pomul nostru.

— Acum am sfeclit-o ! șopti Krsto Purice.

— Taci, potolește-te ! îl mustrai eu. În timp ce ne instalam cu precauție în pom, pregătindu-ne pentru o așteptare îndelungată, lui Krsto îi scăpă din mînă o nucă și, rostogolindu-se din creangă în creangă, îl pocni pe unul din moșnegi exact în chelie.

— Aoleu, Dumnezeule ! strigă moșneagul. S-au răscopt nucile și se scutură singure. Ehehei, an îmbelșugat !

În timp ce noi, sus în pom, tăceam chitic ca niște drăgute de momîi, bătrînii trăgeau din pipele lor enorme și unul din ei prinse să îndruge o poveste interminabilă despre lupta de la Babin Kuk, de pe timpul răscoalei din Bosnia și Herțegovina.

— Mergem noi, mergem peste Babin Kuk, cînd iată că pocnește o pușcă. Aoleu, măiculița mea, ce nenorocire ! Nici cît aș fi isprăvit de fumat o pipa ca asta, și iată că se aude a doua pușcoace ; începuse lupta.

Noi tăceam și iar tăceam, moșneagul povestea și iar povestea, în timp ce moșneagul celălalt moțăia și iar moțăia. În sfîrșit, după mult chin, povestitorul încheie :

— Îți spun, cine n-a fost la Babin Kuk, nu știe ce-i aia luptă pe viață și pe moarte... Dormi, mă, Obrade suflete ?!

Celălalt moșneag nu răspunse. Moșneagul povestitor își așează atunci traista sub cap și se tolăni și el, trăgîndu-și pălăria pe nas.

— Ei, așterne-te pe somn, iar nătărăii n-au decît să povestească.

Cînd bătrînii au început amîndoi să sforăie uniform, am coborît cu grijă din creangă în creangă, lăsîndu-ne apoi în jos de-a lungul tulpinei zgrunțuroase. De-De-Ha, care era ultimul, a făcut un pas greșit și, sărind din nuc, s-a împiedicat în picioarele moșneagului povestitor. Moșul tresări și strigă somnoros :

— Aha, fuge peste Babin Kuk I

Dar noi, în loc s-o luăm peste Babin Kuk, am tulit-o în cele

dintîi lanuri de porumb. în urma noastră se auzeau țipetele bătrînilor :

— Prindeți hoții !

— Uite-i în porumbiște ! Ieși în calea lor, înconjoară-i !

În seara aceea am ajuns agitați și leoarcă de sudoare la internat, unde Mile Škorić ne-a ieșit în întîmpinare comunicîndu-ne misterios :

— Înștiințați clasele mai mici și fiți pregătiți ! Mîine dimineață începe greva. Nimeni să nu se ducă la micul dejun.

XXV

Dimineața începu încărcată de o neliniște gravă, de parcă întreg internatul s-ar fi aflat în fața unui mare examen.

Greva !

Greva a fost, într-adevăr, un examen al solidarității, colegialității și eroismului. Colegul se bizuia pe coleg, clasa se bizuia pe clasă. Elevii mai mici se uitau cu un sentiment de admirație la colegii lor mai vîrstnici, cei din clasa a VII l-a, care își luau liniștiți servietele și se îndreptau calmi spre ieșire, fără să-și arunce nici măcar în treacăt privirea la micul dejun, așezat la ora aceea pe mesele din sufragerie.

— Hai, copii, grăbiți-vă ! îi invita Mile Škorić, stînd în poartă.

Așa-i petrecu, pe rînd, unul cîte unul, pe toți internii, iar cînd și ultimul elev părăsi internatul, plecă și el.

Un elev mărunțel își întoarse cu tristețe privirea spre micul dejun lăsat în sufragerie. S-ar fi așezat cu atîta plăcere în fața cești pline, dar, cum adică, tocmai el să fie trădător ?! Nu ! Mai bine să mori de foame laolaltă cu vitejii tăi colegi, decît să-i trădezi pentru o cești de ceai scîrbos !

Umblam semeți prin Bihać, de parcă în fața noastră ar fi fluturat în vînt drapelul de luptă al răscoalei. Cînd am ajuns la pod, un cîntec îndîrjit, început în fruntea coloanei noastre, răsună

în imensitatea spațiului dintre cerul albastru și undele strălucitoare ale Unei :

Luptă grea au început
azi internii frățiori...

Toată ceata noastră preluă solidar cîntecul. Negustorii începură să se repeadă uluiți pe la ușile prăvăliilor. Polițistul Sico înțepeni locului de mirare, iar bragagiul grăsun Saban strigă însuflețit :

— Trăiască școlarii !

În urma noastră, internatul rămase gol, pustiit și amorțit. Doar Jovo Șcandal alerga năuc din dormitor în dormi tor, teribil de mirat :

— Vai de mine, oameni buni, oameni buni, ce-o mai fi și asta? Elevii s-au dus la școală, dar au uitat sa ia micul dejun ! Șcandal !

Om naiv, nici măcar în vis nu i-ar fi trecut prin cap că ăsta era semnul vreunei răzvrătiri, iar cînd, pe la orele zece, directorul ieși mahmur din camera sa, îi raportă și lui :

— Domnule director, elevii au uitat să ia micul dejun !

Directorul se schimonosi la față de mînie :

— Ce tot îndrugi acolo ? Ce fel de dejun ?

Împinse furios ușa sufrageriei, dar cînd văzu pe mese micul dejun neatins, deveni grav :

— Ce-s prostiile astea ?

— V-am spus, au uitat...

— Ți-ai uitat tu capul acolo în culă, la Karanović ! răcni directorul. Aici e altceva la mijloc !

Începu să se plimbe nervos în sus și în jos prin sufrageria pustie și să-și vorbească cu glas tare :

— Pariez pe cinci țuici că asta-i, fără doar și poate, o intrigă de-a popii Bagunović ! Îi întărîtă pe elevi împotriva mea, fiindcă vrea s-ajungă el director. Ei, n-o să ajungi, puiul mamei, că n-o să mă las eu bătut cu una cu două !

Pufnind într-una de mînie, se repezi în cancelarie, să

întocmească o reclamație împotriva popii, adresată comitetului de conducere al internatului, compus din șapte-opt intelectuali și cetățeni de vază ai Bihaćului. În reclamație menționa și faptul că, prin severitatea și pedepsele sale, introdusese în internat o ordine exemplară, ba chiar dăduse afară din cămin niște elevi nedisciplinați, iar mai multor contravenienți ai ordinei le suprimase micul dejun, prînzul sau cina.

În timp ce el, cretinizat de băutură, raționa în felul acesta, o altă reclamație se îndrepta prin poștă spre comitetul de conducere al căminului. Elevii interni din clasele superioare se plîngeau de alimentația proastă, de comportarea inumană a directorului și explicau din ce cauză declaraseră greva foamei. La urmă erau trecute și revendicările greviștilor :

1. Schimbarea vechiului director.
2. Îmbunătățirea alimentației.
3. Reprimirea lui Dule Dabić în internat.
4. Concedierea bucătăresei, acuzată de furt.

Vestea grevei de la internat ajunse la liceu cît ai clipi din ochi. Chiar la prima oră, profesorul de istorie, care făcea parte din comitetul de conducere al internatului, ni se adresă, nouă, elevilor interni :

— Ce s-aude, sînteți în grevă ?

— Da, sîntem în grevă I replică posomorît Baia, căruia începeau să-i chiorăie mațele.

— Ei, lasă, ne vom întruni și vom vedea noi ce-i la mijloc — zise calm bătrînul.

Colegele noastre se agitau ca albinele. Cum, colegii lor de la internat nu mîncaseră nimic azi-dimineață și nici la prînz n-aveau să mănînce ? Așa ceva nu se putea !

Una după alta, fetițele din clasă începură să se îmbulzească în jurul nostru, al internilor.

Zora Tanković se apropie de mine, mă apuca de mînă și-mi lumină întreaga ființă cu privirea ei zîmbitoare.

— Poetule, astăzi ești invitatul meu.

Am plecat spre casa ei extaziat, ușor ca fulgul și nespus de

fericit; pluteam pe străzi ca un nouraș auriu din zori. Auzeam lîngă mine trăncăneala Zorei, dar nu pricepeam absolut nimic din ce-mi spunea. De cînd exista Bihaćul, nu călcase prin el un băiat atît de încîntat, beat de-atîta fericire și-aproape năuc de dragostea-i copilărească, de elev.

Intrînd în casă, Zora sporovăi încă din prag :

— Mămico, avem un oaspete la prînz. Ăsta-i Branko, cel care scrie poeziile alea frumoase ; știi, acelea din albumul meu de amintiri. Știi, mămico, din toată clasa, el îmi place cel mai mult; e tare, tare timid... Dînșii, mămico, toți cei de la internat... cum se zice, Branko ?... A, da, sînt în grevă și nu vor să mănînce. N-au luat nici gustarea de dimineață.

O, dar să vedeți cum m-au întîmpinat ai Zorei ! Ca pe un adevărat musafir ! Ba poftim, șezi, dragul nostru oaspete, ba vrei să te speli pe mîini... (Hm, cine se mai spăla pe mîini, la internat, înainte de prînz !) Apoi, culmea culmilor, cînd apăru tatăl Zorei, venind de la birou, mama îl informă :

— Îl avem la masă pe băiatul Zorei.

— A, lasă, lasă, flăcăule, hai să trăiești ! mă salută cordial tatăl Zorei. Dar ce flăcău delicat și-a ales Zora mea ! Aaa, uită-te la ea !

— Păi, tată, asta-i doar așa, colegial — începu să se apere odorul tatii. El e poetul clasei noastre, iar mie îmi place cînd mi se spune : iată-l pe poetul tău !

— Uite-o, uite-o pe drăcoaica mea ! se topea de plăcere tatăl Zorei.

Ședeam lîngă Zora și mîncam ca într-un vis plăcut și halucinant, iar ea, drăguță, mă îmbia tot timpul :

— Numai bucățica asta, Branko ! Haide, Brankic, servește !

Vorba asta a ei, „Brankic", nebunatică și alintătoare, mă ungea atît de plăcut la inimă, încît era cît pe-aici să exclam : „Domnule Tanković, dați-mi-o pe Zora de nevastă !"

Numai timiditatea mea copilărească m-a împiedicat să fac această faptă vitejească, dar aveam totuși impresia că sînt însurat și ascultam cu duioșie trăncăneala neîncetată a „soțioarei

mele".

După prînz, Zora îmi arătă cărțile ei, apoi ierbarul, o cutie cu o sumedenie de flecușteț colorate și o droaie de fotografii. Zăpăcit de-a binelea și cu fața roșie de emoție, am reușit să-i fur o fotografie care o înfățișa la vîrsta de patru ani, stînd pe niște trepte cu o păpușă în brațe, iar de sub rochița scurtă i se zăreau chiloțeii tiviți cu danteluțe înfoiate.

Îmbogățit cu această neprețuită comoară, am plecat acasă tîrziu după-amiază, și numai pe la jumătatea drumului mi-am adus aminte : „Păi, noi sîntem în grevă de azi-dimineață ! Ce noutăți or mai fi oare la internat ?"

Arzînd de curiozitate, zoream pașii peste pod, așteptînd cu nerăbdare să-mi revăd tovarășii de suferință.

XXVI

În aceeași zi, la ora prînzului, directorul se plimba de colo-colo prin sufrageria goală. Aștepta elevii.

La sunetul clopoțelului, în sală intră numai monitorul Putorilă.

Directorul își holbă ochii, uluit :

— Dar unde sînt ceilalți ?

— Sînt în grevă, domnule director.

— Ce spui ?! răcni directorul și se făcu roșu ca racul. Cum sînt în grevă, de ce ? Cine le-a dat voie ?

— Ce știu eu — strînse din umeri Putorilă, fîstîcindu-se.

— Cum nu știi ?! se înfurie directorul. Ești monitor ori ce ești ? Unde-ți sînt elevii ?

— S-au împrăștiat prin oraș la prînz. I-au invitat colegele de școală.

— A, așa ! înmărmuri directorul. Deci s-a amestecat și orașul în treburile căminului. Frumos, frumos !

Directorul se temea mai mult ca de orice pe lume de amestecul orașului în viața căminului de elevi. Asemenea treburi

puteau să aibă urmări neplăcute.

După-amiază, o dată cu primii elevi reîntorși din oraș, sosiră în internat și membrii comitetului de conducere al căminului. Se salutară rece cu directorul, iar unul din ei întrebă :

— Ce se-ntîmplă la dumneavoastră, domnule director ? S-a alarmat tot orașul. Cum vă comportați cu copiii ?

— Păi, priviți, vă rog, ce fac acești recalcitranți și-acești derbedei ! își pierdu cumpătul directorul. Produc dezordine, îndeamnă elevii la nesupunere, se ridică împotriva alimentației.

— Stați puțin, nu vă repeziți ! îl avertiză președintele comitetului. Oare se cade ca un conducător cum sunteți dumneavoastră să-i numească pe elevii săi derbedei ? Atunci ce-ați făcut dumneavoastră, vă rog ?

— Stau zi și noapte aici, îi supraveghez, dar tot nimic ! se văicări directorul. Numai nerecunoștință, încăpățînare și nesupunere. Aici nu merge nici cu binele, nici cu răul.

— Recunoașteți, așadar, totalul dumneavoastră insucces educativ — rosti unul din membri. Ei, asta am și vrut să aflăm !

Spre seară, am fost invitați să ne adunăm cu toții în sala de meditație a internatului. Ni s-a spus să-l căutăm și să-l aducem pe Dule Dabić. Am șters-o numaidecît să-l înștiințăm. Dar Dule tocmai își spălase singura cămașă pe care o avea și o atîrnase pe o tulpină de floarea-soarelui, să se usuce.

— Scoală, Dule, că te cheamă comitetul de conducere.

— Nu pot, mi-e cămașa la uscat — zise el calm.

— Hai și fără cămașă ! E ceva important !

Dădurăm buzna în sală, împreună cu Dule.

— Iată-l, vă rog, pe Dabić ! strigă Baia, gîfîind.

— Dar unde ți-e cămașa, băiatule ? întrebă președintele comitetului.

— Am numai una, și tocmai am spălat-o — răspunse Dule, în hohotele de rîs ale întregii săli.

Președintele se întoarse spre unul din membrii comitetului:

— Vedeți ce se petrece aici ? La începutul anului am dat bani să se cumpere lenjerie pentru elevii mai săraci, și

directorul...

Președintele se adresă apoi întregii săli :

— Copii, căruia din voi i s-a cumpărat lenjerie în acest an școlar ?

Toți am tăcut. Președintele se întoarse iarăși spre cel de lîngă el :

— Vedeți ? Și ne mai mirăm că au declarat grevă, umplînd de rușine tot Bihaćul.

Directorul nu era prezent la această adunare, tocmai pentru ca elevii să poată vorbi liber despre necazurile lor. Și noi, într-adevăr, am povestit totul.

— Și unde ai dormit de cînd ai fost dat afară din internat ? îl întrebară pe Dule.

Șmecher, De-De-Ha nu vru să-și dea în vileag locuința secretă, ci zvîrli vorba ca din pușcă :

— În cocina porcilor !

— Dumnezeule Doamne ! exclamă președintele. Bietul băiat doarme în cocina porcilor, iar domnul director se lăfăie în plăpumi !

Cînd elevii începură să povestească de frecventele pedepse de suprimare a mîncării, președintele se încruntă și se întoarse spre ceilalți membri :

— Domnilor, asta-i o rușine pentru noi toți ! Am luat sub ocrotirea noastră atîția copii săraci, și uite ce se-ntîmplă cu ei. Ascultați ce vă spun : eu l-aș premia pe cel care a organizat această grevă.

Așa, în treacăt, De-De-Ha îi povesti președintelui că Jovo Șcandal îl lăsase să învețe în odăița lui. Auzind una ca asta, președintele îl chemă înăuntru pe servitor și-l lăudă în fața tuturor.

— Îți mulțumim, Jovo, pentru grija pe care ai dovedit-o față de un biet elev. Vom interveni la foștii tăi superiori să te reprimească paznic la culă. Meriți acest lucru pentru munca și comportarea ta de la cămin.

— Domnule președinte, să nu faceți una ca asta, vă rog! strigă Jovo, implorător. Mie mi-e tare bine aici.

— Cum, nu vrei să te întorci la culă, la vechea ta slujbă?

— Nicidecum, domnule președinte, l-am îndrăgit atît de mult pe elevii ăștia, încît nu-mi vine să plec de lîngă ei nicăieri. Cu dînșii e mai ușor decît cu orice fel de deținuți. Sînt mai buni și decît haiducii, și decît tîlharii, și decît incendiatorii, și decît hoții de buzunare, și decît găinarii de la sate, și decît bețivanii...

Aici, flecarul Jovo fu întrerupt de hohotele de rîs ale sălii. Rîdeau deopotrivă elevii și comitetul. Șcandal se uită încurcat în jur și zise cu o sinceritate impresionantă :

— Sînt mai buni, jur pe sufletul meu că nu vă mint, oameni buni !

— Bine, frate, bine, du-te cu bunul Dumnezeu ! rîdea în hohote președintele. Dacă îți face atîta plăcere să rămîi, atunci rămîi. Ce spuneți voi, copii, de treaba asta ?

— Să rămînă, să rămînă, uraaa ! răsună sala.

— Nu vă spun eu ? Tîlharii sînt nimica pe lîngă ei ! îngăimă, nespus de fericit, Jovo, ieșind afară.

Discuția elevilor cu membrii comitetului dură pînă tîrziu, aproape de cină ; apoi întregul comitet se retrase în birou! directorului, unde președintele declară cu fermitate :

— Sîntem obligați ca încă în astă-seară să comunicăm elevilor hotărîrea comitetului de conducere și să isprăvim cu greva pînă nu se alarmează și nu se ridică tot orașul împotriva noastră.

— Așa e ! întări profesorul nostru de istorie.

— Iar dumneavoastră, domnule — se întoarse președintele spre director — dumneavoastră ați greșit profund față de elevii care v-au fost încredințați și, din această cauză, veți părăsi chiar mîine căminul și veți preda serviciul acestui domn — și președintele arătă cu mîna spre bătrînul nostru profesor de istorie.

— Sînt prea bătrîn pentru așa ceva — se apără acesta.

— Lasă că sînt tineri elevii și-or să te-ajute.

— Bine, fie și-așa — consimți bătrînul.

Ședeam în sala de meditație și așteptam cu răbdare

rezultatul, așa cum ni se spusese. În sfîrșit, membrii comitetului își făcură apariția. Se înapoiau cu toții vizibil binedispuși.

— Copii, toate revendicările voastre s-au dovedit a fi întemeiate — ne anunță președintele. De aceea, noi, cei din comitet, le-am acceptat. Alimentația va fi îmbunătățită, directorul a fost schimbat, bucătăreasa concediată, iar colegul vostru Dule Dabić a fost reprimit în internat.

— Uraaa ! Trăiască președintele ! răsună în întreaga sală.

— Trăiască greva ! zbieră De-De-Ha.

— Funcția de director o va îndeplini provizoriu bătrînul vostru profesor de istorie — ne aduse la cunoștință președintele.

— Trăiască noul director ! exclamarăm noi cu toții.

— Trăiască istoria ! strigă De-De-Ha.

— Și-acum, după toate acestea, sperăm că și greva voastră de azi se va încheia — spuse președintele. Cina e pe mese. Poftiți în sufragerie, dragi copii !

De data asta, zău, nimănui nu-i mai venea să șovăie. Dădurăm buzna și ne învălmășirăm cu toții la ușă. Numai Krsto Purice se furișă cu îndemînare printre picioarele noastre și se înființă primul în sufragerie.

După cină, Baia Baiazid se ridică, își scoase „catastiful” din buzunar și anunță solemn :

— Începînd de astă-seară, desființez cotizația pentru glume și batjocură. De-acum înainte, oricine poate să facă pe gratis băşcălie pe socoteala mea, că n-o să m-ating nici de-un fir de păr din capul lui — și-n fața noastră, a tuturor.

Baia rupse în bucățele celebrul său „catastif".

— Aruncă și ghivictul ! strigă careva.

— Bine, poftim, mă și dezarmez ! consimți Baia, scoțîndu-și ghivictul din buzunar. Îl fac cadou cîntarului din internat.

— Trăiască Baia! zbierară cei dintîi elevii mai mici ca noi.

— Trăiască cloșca pe care-a mîncat-o Baia ! pițigăi cu îndrăzneală un prichindel, văzîndu-l pe Baia dezarmat.

După Baia se ridică De-De-Ha.

— Prieteni, în numele grupului nostru din clasa a lll-a, vă aduc la cunoștință că Bobo Guiț a fost scos de pe lista păduchilor și reprimit în societatea noastră. Comportîndu-se bine cu prilejul grevei, îl socotim acum prietenul nostru.

— Trăiască Bobo ! replică întregul grup.

Așa, cu glumă și rîsete, ne trecu toată seara, iar cînd să mergem ia culcare, am mai tras o porție de rîs, căci De-De-Ha, uitînd că fusese reprimit în internat, o luase tot spre șopronul său. Abia la jumătatea drumului își aduse aminte de acest lucru și făcu repede cale-ntoarsă, strigînd în gura mare :

— Ihaa, trăiască vechiul meu pat !

Încă de la ușă sări în așternutul lui drag, dar, demontat pe ascuns, patul se dărîmă cu el.

— Krsto, dobitocule ! urlă el, ridicîndu-se de jos.

Krsto însă nu se zărea nicăieri.

— Cînd l-o fi demontat și unde s-o fi evaporat atît de repede, frate dragă ! se miră Hamid Ateul, așezîndu-se pe pat, dar și sub el patul trosni și se prăbuși pe dușumea.

— Uită-te, drace, și la mine e cutremur de pămînt !

XXVII

Chiar a doua zi, profesorul nostru de istorie, noul director al internatului, ne invită după-amiază la o consfătuire.

— Cine vreți să vă fie monitor ? se adresă el întregii săli.

Toți ne-am mirat. Cum adică, să ne alegem noi înșine monitorul ?!

— Mile Škorić ! strigă ce! dintîi De-De-Ha.

— Se aprobă ! răsunară glasurile de la toate mesele.

— Accept, dar dacă-mi promiteți ca veți păstra liniștea în timpul orelor de meditație — zise Mile.

greva foamei

— Promitem c-o vom păstra ! consimți sala.

— Vreți să introducem din nou „cartea neagră" ? _întrebă istoricul.

— Nu vrem, nu, nu !

—- Bine, copii. De-acum înainte îl veți pedepsi voi înșivă pe cel care face dezordine și vă deranjează la muncă și la învățătură: îl veți aduce în fața întregii săli de meditație, să-l judece colegii săi.

— Treaba asta, zău, e cam caraghioasă ! deveni grav De-De-Ha. Care-i ăla să se facă de baftă în fața colegilor săi ! De azi înainte, am să fiu mai liniștit ca o gîză la ora de meditație.

La propunerea directorului fu aleasă și o „comisie culinară", care avea să inspecteze bucătăria și să ajute la întocmirea listei de bucate. În ea, pe lîngă Mile Škorić, au fost aleși în unanimitate Baia și De-De-Ha. Apoi s-a constituit și o grupă cu „controlul sanitar", avînd misiunea să supravegheze starea igienică din internat, să verifice dacă toți se spală pe picioare în fiecare seară etc. Comisia aceasta a fost poreclită pe loc „Jandarmeria picioarelor", iar șef al ei a fost ales înneguratul Lazar „Motănoiul". Haide, puiul mamei, nu te spăla acuma pe picioare, cînd îl ai în spate pe Lazo „Motănoiul" !

Cînd s-a întocmit prima listă de bucate, au fost chemați în ajutor toți internii. S-a produs o adevărată avalanșă de propuneri, dorințe și recomandări.

— Fasole cu carne ! strigă Baia.

— Și cu șorici de porc ! adăugă De-De-Ha.

— Mămăligă cu smîntînă ! insistară cei din Lika.

— Friptură de pasăre ! zbiera un puști.

— Mie îmi plac prăjiturile ! se auzi o voce dintr-un ungher.

— Plăcintă, plăcintă, frate dragă ! strigă Hamid Ateul și începu să înșire : Plăcintă cu prune, plăcintă cu griș, plăcintă cu verdețuri, plăcintă cu cireșe, plăcintă cu struguri, plăcintă cu unt, plăcintă cu tocătură, plăcintă cu nucă, plăcintă cu carne, plăcintă cu brînză, plăcintă cu iofca, plăcintă cu mere, plăcintă cu smîntînă, plăcintă așa...

— Stai, frate, că ne sufoci cu-atîtea plăcinte ! îl întrerupse careva.

Asurzită de atîta gălăgie, comisia culinară a fost nevoită să se refugieze undeva în spatele cocinii de porci, ca să întocmească acolo, singură, lista de bucate, iar noi am rămas să ne ciondănim și mai departe care mîncare e mai bună. Era gata-gata să ne încăierăm în jurul faptului dacă-i mai bună friptura de purcel ori friptura de miel, iar cînd l-am chemat ca arbitru pe Jovo Șcandal, acesta declară hotărît :

— Cea mai bună friptură e cea de pasăre, cu un chil de vin negru și cu pîine proaspătă, dar cu o condiție : s-o mănînce un singur om.

Cu această concluzie înțeleaptă a lui Jovo a fost de acord și tabăra fripturii de purcel și tabăra fripturii de miel.

Putorilă, fostul nostru monitor, își luă și el tălpășița o dată cu vechiul director. Se duse să locuiască particular, la polițistul Sico.

în zilele acelea, De-De-Ha veni la noi cu un plan ciudat.

— Știți ce ? Hai să-l pregătim pe Jovo pentru examen.

— Ce fel de examen ! ne mirarăm noi.

— Păi, să dea și el, particular, clasa întîi de liceu, lată, la istorie s-a și pregătit, învățînd mereu cu mine.

Ce mai, ne-am consfătuit, am împărțit obiectele și ne-am dus la el cu planul gata făcut. Jovo l-a acceptat din toată inima.

Într-o seară, cînd îmi venise rîndul să-l meditez, Jovo mă întrebă :

— Și tu ce-o să-mi predai, măi ?

— Limba sîrbă.

— Dumnezeu fie cu tine, copile, dar ce nevoie am de asta ? Doar știu sîrbește de cînd eram de-o șchioapă.

— Bine, dar trebuie să știi corect; în privința asta sînt...

— Ce sînt ? mă întrerupse el. Cunosc eu fiștecare cuvînt. lată : cal, bou, iepure, lup, șoarice, ă-ă-ă... cioară, casă, iepure... a, stai, iepure am mai spus... lup... și asta am spus !... Ei, mai știu încă multe de-astea, dar nu-mi vin acum în minte.

Totuși, pînă la urmă a căzut de acord să-l învăț, dar încă de la lecția despre poezia populară Jovo deveni cu toane :

— Cum de nu se știe cine a compus atîtea poezii populare ? Ş̦candal ! Păi, ce-au păzit poliția, jandarmeria ?! Unde-i urmărirea ?

— Ce știu eu ?

— Ascultă, dacă mi s-ar fi pus mie întrebarea, eu l-aș fi luat de gît pe guslarul[14] ăla și — în cancelarie cu el ! la ascultă, mă, prăpăditule, de la cine ai auzit tu cîntecul ăla despre regele Vukašin ? Nu știi că nu-i voie să te-atingi de maiestatea sa regele? Ehei, nene !

Jovo ridică triumfător degetul și strigă :

— Eu ori aș nimici cîntecele alea populare într-o jumătate de an, ori n-aș mai fi pe lume. Poporul să are pămîntul, să facă rachiu, să se bată prin cîrciumi, dar să se lase păgubaș de poezii!

Am început să-i citesc o povestire de Janko Veselinović, dar el mă întrerupse îndată :

— Ce nevoie am eu de prostiile astea ? „A început primăvara, sălciile au înfrunzit !" Știu eu că sălciile înfrunzesc primăvara și fără să mă învețe Janko Veseljaković ăsta al tău. Să-mi spună însă cînd au cucerit turcii întîia oară Bihaćul ; asta da, e ceva, nu sălciile lui rîioase.

Totuși, cum-necum, treaba înainta și, după un timp mai îndelungat, cînd trecurăm și la gramatică, Jovo îmi spuse într-o zi, plin de uimire :

— Cum se face că, de cînd învăț cu tine, am uitat limba sîrbă? Orice mă întrebi, eu nu știu să-ți răspund.

Ca să-l stimulăm la învățătură, i-am cumpărat un album, ca amintire, și-am început, pe rînd, să-i scriem în el tot felul de poezii și de cuvinte înțelepte.

Să-l fi văzut cît era de fericit ! Toată ziulica trecea de la un elev la altul, rugîndu-i :

— Hai, frate, scrie-mi ceva ca amintire. Trîntește-mi, frate, o

---

[14] Guslar — cîntăreț din guslă (instrument muzical popular, cu coarde). Guslarii sîrbi au avut un mare rol în răspîndirea cîntecelor populare, (n.t.)

poezie să stea pisicu-n coadă !

Noi „trînteam" care cum ne pricepeam, iar Jovo stătea seara cîte un ceas întreg în odăița sa, răsfoind pe îndelete albumul ; și la fiecare poezie vorbea de parcă în fața lui s-ar fi aflat vreun om în carne și oase.

— Ei, asta-i grozavă, Hamide ! Șcandal ! N-ar fi scris-o mai bine nici un jandarm înarmat.

Am răsfoit și eu odată albumul cela al lui, atît de îndrăgit. Cîte nu erau înăuntru ! O paradă mult mai pestriță decît cea din albumul Zorei.

Iată ce scrisese, bunăoară, Branko Mandić :

Jovo cel iubit de toți școlarii.
Sus în culă a *păzit tîlharii.*
Tîlharii au tulit-o... tîlhărește,
Jovo pe interni azi îi păzește.

Dedesubtul acesteia stătea inscripția poetică a lui Dule :

Iată sub pod un pește-notînd,
Jovo transpiră, sîrba-nvățînd.

Și, mai jos, cineva adăugase, fără să semneze :

Ca *un bou Dule cîntă într-una ;*
Fie-i ușoară țărîna !

În partea cea mai de jos a filei era o inscripție enigmatică :

Eircs lucotibod, etșetic luragăm ! (Citește invers I)

Baia încercase să fie înțelept și scrisese pe o pagină cu litere mari :

Viața-i scurtă tare,
timpul trece, zboară.

Iar Krsto adăugase dedesubt :

Gîsca-i la frigare,
Ce-am să mănînc iară !

Și mai sinceră era însemnarea unuia, pe ultima pagină a albumului :

Adinc am cugetat, poezia-am pregătit,
dar iute-am ațipit.
Fraților, de-aceea vă spun, pe onoare,
mă duc la culcare.
Ajunge și atîta dacă am să-i spun
lui Jovo cel bun.

Plac ori nu plac aceste rîndulețe, dar Jovo le iubea și le păstra de parc-ar fi fost scrise cu aur.

XXVIII

Odată, în timp ce hoinăream de unul singur printre tulpinile de floarea-soarelui din spatele internatului și simțeam c-ar trebui să iubesc mult, mult de tot pe cineva, o voce de fetișcană mă strigă de dincolo de gard :

— Hei, poetule !

Înălțai capul uimit. Cocoțată pe cealaltă parte a gardului, Zora Kutić îmi făcea vesel cu mîna.

— Poetule, ia vino-ncoace !

M-am apropiat cam fîstîcit. Zora mă invită sub nucul din grădina ei, și după ce ne așezarăm pe o pătură întinsă pe iarba, mă fixă curioasă.

— Scrii poezii, nu-i așa ? Am citit în albumul Zorei Tanković.

Scriu — recunoscui eu sfios, dar cu un sentiment de mîndrie.

Zora deveni gravă și oftă :

— Și mie nu vrei să-mi scrii ! Așa, ceva frumos și delicat ; să fie trist cînd citești.

— Păi, nu mi-ai cerut.

— Ei, nu ți-am cerut ! Tu nu știi decît să te joci acolo, în curte

la voi, și nici măcar nu te uiți încoace. Eu am așteptat, m-am tot uitat...

Mă privea țintă, cu tristețe și viclenie, iar mie îmi făcea impresia că toată dimineața numai la ea mă gîndisem. Parcă de cînd mă știam, numai pe ea o iubeam — pe nimeni altcineva în toată lumea asta.

— Vrei să-mi scrii și mie o poezie ? mă întrebă în cele din urmă, și degețelul ei gingaș apăsă pe degetul meu arătător, așezat pe pătură. Am și eu un album — zise ea.

Cînd mă atinse, toată mîna mi se înfioră, de parcă m-ar fi gîdilat o mie de furnici, apoi un curent îmi străbătu brațul, ajungîndu-mi la umăr ; degetele mi se topeau de plăcere, și pînă la urmă nu rămase teafăr decît locșorul fericit, apăsat de degețelul Zorei. Doar acolo eram întreg, restul mă făcusem fărîme.

— Vrei ? mă întrebă ea încă o dată și-mi apăsă din nou degetul arătător.

— Vreau, dă-ncoace albumul ’ îngînai eu.

M-am urcat iarăși în vechea mea ascunzătoare din pod și m-am apucat să scriu. În fața ochilor îmi apărea mereu chipul drăgălaș al Zorei Kutić, cu privirea ei ironică, dar duioasă și plină de așteptări implorătoare. Scriam pentru ea, numai pentru ea, sincer și din toată inima.

Cînd, în sfîrșit, am terminat poezia, am citit-o din nou și, nespus de fericit, am închis albumul. „Las' să vadă c-o iubesc numai pe ea, pentru toată viața."

„Dar Zora Tanković ? îmi șopti nu știu ce duh rău. N-ai scris oare și pentru ea tot așa și tot în acest loc ?"

Zora ? Păi, da... am scris; dar... mi se părea că asta fusese demult, tare demult... Totul se ofilise și se încețoșase în fața privirii strengărești a Zorei Kutić, totul dispăruse sub apăsarea degețelului ei, ca sub atingerea vrăjită a unei baghete de magician.

„Ai știut să te duci la prînz la Zora Tanković, unde te-ai îndopat boierește, ba ai fost gata să te și însori cu ea — mă

mustra conștiința mea tulburată. Ce-ar spune acum tatăl și mama Zorei ?"

Amintirea acelui prînz de la Zora Tanković mă îndurera cu adevărat. Cum de puteam să fiu atît de nestatornic ! Cît de repede dădeam totul uitării ! Ei, poetule, păi chiar așa, de la început ?!

Eram descumpănit și îndurerat, dar nu știam cum să-i găsesc o ieșire din toată povestea asta. Da, o iubisem pe Zora Tanković, dar, iată, o iubeam și pe astălaltă Zora. Zău o iubeam!

Cînd i-am dus albumul, Zora Kutić citi poezia radiind din toată ființa, cu ochii larg deschiși, apoi gînguri ceva, bătu din palme și — țoc, țoc ! — mă sărută fulgerător de două ori, exclamînd :

— Ah, cățelușul meu dulce !

Nici nu-mi venisem bine în fire, că ea se și ridicase sprintenă, toată numai freamăt și legănare.

— Mă duc s-o citesc sorei mele. Pa !

— Vrei să vii și mîine aici ? strigai în urma ei.

Ea, luînd-o după colțul bucătăriei de vară, își ridică mîna dezgolită, făcu din degete un semn de salut și strigă :

— Viu, viu ! Zora îl iubește pe cățeluș !

M-am zgîit multă vreme în direcția în care fluturase ultima oară hăinuța ei legănată de vînt. Mi-am revenit abia cînd o nucă răscoaptă căzu din pom la picioarele mele. Am luat-o inconștient în mînă și am plecat abătut spre casă. „Hai, cățelușule !"

A doua zi, cum s-a terminat ora de meditație, m-am și înființat sub nucul Zorei. Am așteptat-o și iar am așteptat-o, dar tocmai cînd pierdusem orice speranță că va veni, se ivi de undeva sora ei mai mică, o fetișcană subțirică, care mă măsură curioasă și bănuitoare.

— Tu ești cel care scrie poezioare ? O aștepți pe Zora ?

— Da... ă-ă-ă... zicea c-o să vie pe-aici.

Fetișcana sări într-un picior și, parcă cu totul întîmplător, azvîrli răspunsul :

—- Nu-i acasă... S-a dus să se plimbe cu Košutić... cu cel care face antrenament cu sportivii de la „Sokol".

— S-a dus ?!

Eram dezamăgit, înșelat, complet deprimat. Cum să facă ea una ca asta : să spună că vine, apoi să se ducă cu altul ?

Dispăruse și puștoaica aia, sora ei. Însingurat și c-un gol în suflet, mi-am înălțat privirea spre vîrful nucului bătrîn. Sus — tot liniște și pustietate. Și nu cădea nimic, măcar așa, de consolare.

Ferindu-mă de colegi, am pornit-o la plimbare singur-singurel pe străzile reci, în amurg. Am mers așa, la întîmplare, vreo jumătate de oră, cînd iată că, de undeva de sus, parcă din cer, gînguri un glăscior cunoscut :

— Oho, încotro se duce poetul nostru ?

Surprins și înfiorat de negrăita bucurie, mi-am înălțat capul. De la fereastra etajului întîi îmi zîmbea cu duioșie Zora Tanković. Poate că numai inima și subconștientul îmi purtase pașii în fața casei sale.

— Aha, te-am prins ! încotro ai luat-o așa, de unul singur ?

— Nicăieri. N-am cu cine să mă plimb — răspunsei posomorît.

— la te uită la el ! Dar acolo, în clasa a ll-a, ai cui să-i scrii poezii în album !

— Ei, și tu ! întorsei eu vorba, intenționat. Păi, dacă-i așa, i-am scris și lui Jovo ȘcandaL Ei și ?

— Bine, bine ! Așteaptă-mă pe alee, lîngă podul mic ; peste cinci minute sînt acolo. Zău c-ai să mi-o plătești ! Îmi tot ziceam: e numai poetul meu...

— Da, al tău, numai al tău — șoptii eu apropiindu-mă de podețul de peste canal, nefericit din pricina Zorei Kutić, îndurerat din pricina prietenilor mei, care se jucau acum undeva fără mine, amărît din pricina Zorei Tanković, fetița iubită pe care o înșelasem. Ocărăște-mă, ai tot dreptul să mă ocărăști — recunoșteam în sinea mea și, nu știu din ce pricină, lacrimile îmi împăienjeniră ochii. Prietenii mei, Baio, Hamide, Krsto, Dulenkane, de ce astă-seară n-am chef să mă joc cu voi, de ce-o aștept pe Zora și de ce sînt, în general, amărît din cauza fetelor, cînd niciodată pînă acuma nu mi-a păsat de ele ?!

Așa, însingurat, plîngeam în umbra platanului secular și nu

știam că, prin aceste cele dintîi lacrimi nemotivate, încetam să mai fiu copil. Devenisem băiat, băiat cu adevărat, tulburat și șovăitor la ieșirea din anii nestatornici și capricioși ai măgăriilor.

*

* *

Rînd pe rînd, puștile din Bihać amuțeau. Se prefăceau în cenușă ultimele incendii, iar din piață, de partea cealaltă a Unei, răsuna „Hora Kozarei". Partizanii din Krajina sărbătoreau victoria.

Stăteam cu Baia în fața internatului întunecat și amorțit. Eram amîndoi îngîndurați, cufundați în amintiri.

— Frații Mandić au pierit iarna trecută, pe Lapac — zise dintr-o dată Baia. Nici morți n-au putut să-i recunoască, care-i Ranko și care-i Branko.

— Krsto e diversionist undeva pe Kozara — îmi veni mie în minte. Cîndva demonta paturile noastre, acum minează trenurile nemțești.

— Iar Putorilă e ofițer la cartierul general al cetnicilor[15] ; ține legătura cu italienii — spuse Baia. Nici nu m-așteptam la altceva din partea lui.

Hamid, știam, era partizan, De-De-Ha, partizan intendent (ăla s-a ținut întotdeauna aproape de bucătărie !), iar despre ceilalți încă nu aflasem pe unde sînt. Poate că într-o bună zi aveam să mai recunoaștem vreun intern în cîte o coloană de partizani.

Baia avea motiv să fie vesel în seara aceea. Alături de „țapul" său iubit, zgîriat peste tot în timpul luptelor, stătea semeț încă un tun antitanc, nou-nouț, capturat aici, la Bihać.

[15] Cetnici — membrii unei organizații șovine sîrbești, care în timpul războiului au colaborat cu cotropitorii hitleriști. (n.t.)

— Ăstuia vechi tot „țap" îi zic, dar ce nume să-i dau novicelui ? se frămînta Baia. Hai, poetule, ajută-mă, ești mai priceput în treburi de-astea.

M-am gîndit ce m-am gîndit, și-atunci mi-a fulgerat prin cap o idee :

— Știi cum să-ți botezi tunurile, Baio ? „Ranko" și „Branko", în amintirea fraților Mandić, care au căzut eroic.

Baia tresări, apoi își aruncă privirea la armele sale și zîmbi trist :

— „Ranko" și „Branko" I Bine, foarte bine. Astea să le fie numele !

De pe cealaltă parte a Unei răzbeau pînă la noi melodia și tropăitul horei, dar amîndoi ședeam tăcuți și mîhniți pe treptele căminului școlar amorțit. Ce vreți, nu mai eram copii, ieșisem din anii flușturatici ai măgăriilor, crescusem, luptam în război.

„Cu bine, fetițe din Bihać, colege ale noastre de-altădată, de pe băncile școlii ! Așteptați cu răbdare sub platanii seculari, poate că unii dintre noi se vor mai întoarce de pe îndepărtatele cîmpuri de luptă..."

Sfîrșit

Lei 4,25

d·d·h

r

g

EDITURA TINERETULUI